

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Yirmi dokuzuncu Birleşim

24 . 3 . 1961 Cuma

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	154	nuna uymadığı hakkındaki önergesi (4/5)	154 :
2. — Gelen kâğıtlar	154		156
3. — Yoklama	154,175	2. — Temsilciler Meclisi üyesi Âmil Ar-	
4. — Başkanlığın Genel Kurula su-	154	tas'un, 12 gün süre ile izinli sayılmasına	156
nuşları		dair Başkanlık tezkeresi (3/49)	156
1. — Temsilciler Meclisi üyesi Turan		5. — Görüşülen işler	156
Güneş ve dört arkadaşının, yoklama ve		1. — Seçimlerin Temel Hükümleri ve	
evrakta üyelerin soyadlarının adlarından		Seçmen Kütükleri hakkında kanun tasarısı	
önce söylenip yazılmasının, Soyadı Kanu-		ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/6)	156,
		175,175,176 :211,212 :214	

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci oturum

Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanun tasarısının görüşülmesine devam edildi. Madde 39 - 50 kabul edildi. 51 nci madde tadil teklifleriyle beraber komisyona iade olundu, verilen bir takrirle 55 nci maddenin 52 nci maddeye fıkra olarak eklenmesi kabul edilerek üzerinde görüşüldü.

Birleşime ara verildi.

İkinci oturum

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kü-

tükleri hakkındaki kanun tasarısının 52 nci maddesinin, nazara alınan önergelerle, komisyona verilmesi kabul edildi. 53 ve 54 nü maddeler kabul edildi, 55 nci madde üzerinde görüşüldü.

24 Mart 1961 Cuma günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan

Başkanvekili

Akadlı Lâtfi

Kâtip

Çini Rifat

Kâtip

Kitapçı Şahap

2. — GELEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bazı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı (1/97) (Ticaret Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

2. — 262 sayılı Kanunun 3 nü maddesine bir

fıkra ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı (1/98) (Millî Savunma Komisyonuna)

Teklif

3. — Millî Birlik Komitesi Üyesi Ataklı Muhip ve Temsilciler Meclisi Üyesi Gökçen Rauf ile 4 arkadaşının, 6132 sayılı Kanunun 4 nü maddesi gereğince hükmolunan cezaların affına dair kanun teklifi (2/7) (Tarım ve Adalet komisyonlarına).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,00

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTIPLER : Alev Çoşkun, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN. — Yoklama yapılacaktır. (Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluk vardır, müzakerelere başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Temsilciler Meclisi üyesi Turan Güneş ve dört arkadaşının, yoklama ve evrakta üyelerin soyadlarının adlarından önce söylenip yazılmasının, Soyadı Kanununa uymadığı hakkındaki önergesi (4/5)*

TURAN GÜNEŞ — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım, huzurunuzda mütaaddit defalar müzakere konu-

su olmuş bir mesele için sizi tekrar rahatsız ediyorum, özür dilerim.

Yoklamalarda ve kürsüye çağırılarda temsilcilerin soyadının önce, öz adının sonra söylendiği görülmektedir. Bu Soyadı Kanununa uygun olmadığı gibi, ayrıca, alışılmamış bir teşni de bırakmaktadır. Bu bakımdan Soyadı Kanunu hükümlerine uygun olarak temsilcilerin çağrılmasını teminen Yüksek Heyetinize bir takrir takdim ediyoruz. Soyadı Kanunu hükümlerine göre, önce öz adın, sonra da soyadının söylenmesinin kabul buyurulmasını istirham ediyorum. (Alkışlar)

ŞAHAP KİTAPÇI — Ben de usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ŞAHAP KİTAPÇI — Çok muhterem arkadaşlarım, Sayın Turan Güneş arkadaşım sık sık aynı mevzuu bu kürsüye getirip, bir karar istihmal etmek azmindedir. Yalnız bu mevzu ilk günlerde karara bağlanmış ve iki ay aşan bir müddetten beri tatbik edilmektedir. Kaldı ki, Temsilciler Meclisi olarak çalıştığımız gibi bizim asıl hüviyetimiz Millî Birlik Komitesiyle beraber Kurucu Meclis olarak çalışmaktır. Orada tatbik edilen şekil, usul, şimdiye kadar iki ay aşan bir müddetten beri mevzu alışkanlık bunu değiştirmeye imkân bırakmamaktadır. Çünkü başka bir mevzuumuz kalmamış gibi. Bendeniz bu mevzuun sık sık burada tekerrür etmesini ve ufak tefek münakaşalardan sonra, bir karara iktiran etmesini pek uygun görmüyorum. Evvelce varılmış kararın kaldırılmasını icabettirecek hukukî sebepler bulmak da güçtür. Soyadı Kanununun bu sarîh hükmü hatırlatılmak ve bunun böyle olduğu ifade edilmek suretiyle daha ilk günden keyfiyet reylerinize iktiran etmiştir. Yani soyadının önce, asıl adın sonra okunması hususu tenkid edilerek, görüşülürken mevcut Soyadı Kanunu hükümleri ortaya atılmış ve buna rağmen böyle bir karar Yüksek Heyetinize ittihaz olunmamıştır. Bunun büyük bir hata olduğunu ve yanlış bir yolda gidildiğini iddia etmek, büyük meselelerle, büyük dâvalarla uğraşan Büyük Meclis için küçük bir mesele ile ilgilenmek olur.

Ben çok rica ediyorum, arkadaşımız bu takririni geri alsınlar. Böyle olursa ne gibi bir mahzur vardır, bunu arkadaşımız burada izah et-

mediler. Bu yeni tarzın devamında kanunî mahzur aramaktansa oylarınızı buna göre kullanır veya arkadaşımız takririni geri alırsa çok iyi olur. Aksi fikirde olan arkadaşlarımızın da bulunduğunu tahmin ediyorum.

Takdir sizlerindir.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Güneş Turan söz istiyorlar mı?

(«Geri alıyor, geri alsın» sesleri)

Şimdi bu konu ile ilgili olarak daha evvelki tutanağı yüksek bilgilerinize sunacağım, sonra da verilmiş olan yeni önergeyi Yüksek oylarınıza sunacağım :

«4. Taşman Derviş Sami'nin yoklamalara esas olan ad cetvelinde öne alınmış olan soyadlarının sona alınmasına dair önergesi!

BAŞKAN — Bir takrir var, okuyoruz.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Gerek yoklama yapılırken, gerekse oylamaya çağırırken üye isimlerinin okunuşunda evvelâ ad ve sonra soyadlarının okunmasının usul ittihaz edilmesini arz ve teklif ederim.

Derviş Sami Taşman

BAŞKAN — Soyadı Kanununda evvelâ öz adı, sonra da soyadı yazılmaktadır. Bunun için takrirî oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.»

BAŞKAN — 4 ncü Birleşimde bu hususta geçen müzakere bundan ibarettir. Şimdi Sayın Güneş Turan'ın takririni okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

Meclis yoklama ve evrakında Soyadı Kanunu hükümlerine uygun olarak öz adının evvel, soyadının sonra kullanılmasını arz ve teklif ederiz.

Doğan Avcıoğlu

Turan Güneş

Nurettin Akyurt

Suphi Baykam

Muin Küley

RATİP TAHİR BURAK — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

RATİP TAHİR BURAK — Muhterem arkadaşlarım, bu mesele yalnız Yüksek Meclisinizi değil, efkârı umumiye de meşgul etmektedir, ilgilendirmektedir. İki avukattan mektup aldım, diyorlar ki : «10. yıl süre ile kanunları çiğneyen bir idareden kurtulduk. Ondan sonra, Kurucu Meclis olarak siz toplandınız. Ne yazık ki, Temsilciler Meclisi olarak yoklamamızda kabul

ettiğini usullerle siz kanunları çiğnemektesiniz» diyorlar.

Eğer kanun yürürlükte ise, Soyadı Kanununa uymamız, eğer soyadlarının önce söylenmesi, yazılması gerekiyorsa, o zaman da bir teklif yaparak kanunu yürürlükten kaldırmanız lâzımgelir. Yeni bir kanun çıkarılmadıkça, eski kanuna uymak zorundayız. Mâruzatım bu kadardır, efendim.

BAŞKAN — Buyurun, Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Arkadaşlar, vaktinizi alacağım, özür dilerim. Şahap Kitapçı arkadaşım bunun Meclis kararına iktiran ettiğini söylediler. Eğer böyle ise bir defa, kanunlara aykırı bir Meclis kararı olmamak lâzımgelir. Eğer kanuna aykırı bir Meclis kararı verilmiş ise bunun mümkün olan en kısa zamanda değiştirilmesi iktiza eder. Binaenaleyh ben arkadaşımın Meclis kararına iktiran etmiştir mütalâasına iştirak edemiyecğim. Millî Birlik Komitesinin bu usulü takibetmesi ise bu Meclisin behemehal bunu takibetmesini icabettirmez. Belki Yüksek Meclisiniz kanuna uygun bir karar alırsa mümkündür ki, Millî Birlik Komitesi de aynı yola gitmeyi tercih eder.

Bu hususta bir taktir verilmesi usule aykırı değildir. Çünkü mevzu bahis mesele bir kanun meselesi değildir, Meclisin iç çalışmasına taallük eden usulî bir meseledir. Binaenaleyh bu hususta bir taktir verildiği takdirde onun oya konması iktiza eder. Riyaset Divanı da böyle taktir etmiştir. Lûtfedin şu alışılmamış ve dünyanın hiçbir yerinde tatbik edilmeyen ve Soyadı Kanununa da uygun olmayan karardan vazgeçelim ve işleri biraz daha normal hale sokalım.

BAŞKAN — Sayın Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER — Muhterem arkadaşlar, yapılan bu tatbikat kanunu iptal eden bir tatbikat değildir, kanun yürürlükte. Aynı zamanda kanunun maksadı sadece isimden sonra soyadının gelmesi değildir. Bu kanun bir devrim kanunudur. Muayyen esaslarla, muay-

yen maksatlarla tanzim olunmuştur. Böylece bu kanun yıllardan beri tatbik edilegelmiştir, tatbikat bu yolda yürümektedir. Bu, kanuna, Anayasaya aykırı değildir.

Sonra alınmış olan bir karar sadece kolaylık olsun diyerdir. Tatbikatta yine kanuna göre muamele yapılmaktadır. Asla kanun yürürlükten kalkmamıştır. Kanunun değiştirilmesi gibi bir mesele de söz konusu değildir.

BAŞKAN — Usul hakkında iki lehte, iki aleyhte konuşma oldu. Bunu kâfi görüyorsanız, reye koyalım. (Reye, reye, sesleri) Şu halde Turan Güneş ve 4 arkadaşının taktirini tekrar okutuyorum.

(Turan Güneş ve 4 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Taktiri yüksek oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... (Anlaşılmadı, sesleri) Efendim, taktirin mahiyeti şu : Yoklamalarda, kürsüye çağırılarda ve muamelelerde söz adın önce, soyadın da sonra söylenmesini, yazılmasını istemektedir. Bu hususu kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Ekseriyetle kabul edilmiştir, efendim. (Alkışlar)

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Âmil Artus'un, 12 gün süre ile izinli sayılmasına dair Başkanlık tezkeresi (3/49)*

BAŞKAN — Tezkereyi okutuyorum :

Genel Kurula

Âmil Artus'un mazeretine binaen 3 Nisan 1961 tarihinden itibaren 12 gün izinli sayılması, Başkanlık Divanınının 23 Mart 1961 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyeti Yüksek Heyetinize arz ederim.

Temsilciler Meclisi Başkanı
Kâzım Orbay

BAŞKAN — Âmil Artus'un 12 günlük iznini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi, gündeme devam ediyoruz :

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında kanun tasarısı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/6)*

BAŞKAN — Tasarının 55 nci maddenin ko-

nuşulmasına devam ediyoruz. Söz isteyenlerden Sayın Ahmet Oğuz.

AHMET OĞUZ — Dün konuştum, efendim.

BAŞKAN — Sayın Salâhattin Tandal.

SALÂHATTİN TANDAL — Vaz geçtim efendim.

BAŞKAN — Sayın Avni Yurdabayrak.

AVNİ YURDABAYRAK — Çok muhterem arkadaşlarım, bu madde üzerinde çok şey söylendi. Bendeniz mümkün mertebe söylenenleri söylemekten tevâkki etmek suretiyle mâruzatta bulunacağım, görüşlerimi arza çalışacağım.

Dün devam eden müzakerelerde konuşan arkadaşların fikirlerinden istifade ettik. 20 yi mütecaviz arkadaşımız konuştu, hemen hepsi bu mevzuubahsedilen 55 nci maddenin hazırlanışı, yeni Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki kanunun ruhuna, mânâsına ve bünyesine aykırı düştüğüdür. Bunda, şahsan o kanaatteyim ki, birleşmiş bulunuyoruz. Çünkü, gerek Komisyon Başkanı ve sözcüler ve gerek konuşan yirmi arkadaş burada bir hal çaresi göstermemiş, hattâ Komisyon Başkanı ehvenişer olarak bu şekilde bir madde tedvin etmek mecburiyetinde kaldığını ve şerhlerin en fenasının da ehvenişer olduğunu söylediler. Hiçbir arkadaşımız da bu maddenin bugünkü şekliyle kanunlaşmasını müdafaa etmedi, ya üstüne veya sonuna hafifletici bâzı hükümler ilâve ederek kabul edilmesini istediler.

Bir hakikattir ki, bu kanun hakikaten ağır hükümler taşımaktadır. Hattâ mânâsı müphemdir. Madde diyor ki, «Yüksek Seçim Kurulu partilerin radyo konuşmasında, propagandalarında suç olduğu kanaatine varırsa» madde bunu diyor. Nasıl varacak buna? Tetkikat mı yapacak, tahkikat mı yapacak, yoksa yaptıracak mı? Çünkü, bir hâdiseyi müddeiumumi tahkik eder, sorgu hâkimi tahkik eder, suç mahiyeti görür, gider mahkemede beraet eder. Ondan sonra ne olacak? Komisyon diyor ki; «Bu bir tedbirdir.» Değildir, cezadır. Sizi bir partinin konuşmasını şu veya bu mânâda görüyorsunuz, menediyorsunuz, ondan sonra buna tedbir diyorsunuz. Böyle tedbir olmaz. Çünkü neticede parti konuşmıyor.

Sonra, eski kanuna göre, gerek Seçim Kanununda, gerekse 157 sayılı Kanunun yerine geçen eski Anayasa, birçok teminatlardan mahrum olunmasına rağmen, 1950 ve 1954 seçimlerinde de olduğu gibi, teminattan bahsettirecek bir konuşma cereyan etmiyecektir.

Arkadaşlar, burada konuşan bâzı arkadaş-

larımız seçimlerde radyodan konuşmalardan ve bunun dışında başka zamanlarda radyodan yapılan konuşmalardan söz açtılar, bunlardan bahsettiler. Eski iktidarın radyoyu kendi âmâline kullanmasından dolayı, suiistimallerine alet etmesinden dolayı burada heyecanlı konuşular. Bu husus, bu konuşmalar seçimlerde değil, seçimlerden sonrası içindir. Binaenaleyh, ilgili metin bir fobi içinde hazırlanmış gibi geliyor bendenize. Yeni hazırlanan Anayasada gayet güzel hükümler derpiş edilmiştir.

Arkadaşlar, bir parti sözcüsü isterse ve böyle bir program kabul edilirse, böyle bir propaganda yapılırsa, bu parti sözcüsü 10 dakikada bir partinin temellerini değiştirecektir. Böyle bir sözcünün sözleri yüzünden nice bir partinin konuşmasına mâni olunuyor? Mahallî bir konuşma yüzünden, partinin konuşmasına mâni olmak doğru değildir.

Bu mesele, sâbık iktidar partisinin grupunda âza olduğum 1957 sırasında bile mevzuubahsolmadı. 1957 seçimlerinden önce yapılan tadiller zamanında bile, radyoda partilerin konuşması meselesi ele alındığı zaman, bu tarzda bir maddenin sevkı, hiç kimse tarafından mevzuubahsedilmemiştir, bu yolda bir madde tedvini düşünülmemiştir. Böyle bir maddeyi, bu tasarıya sokmıyalım, çıkaralım arkadaşlar. Bendeniz bu maddenin tayyî hususunda bir takrir veriyorum. Kabulünü istirham ederim. (Alkışlar)

BAŞKA N— Sayın Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER — Muhterem arkadaşlar, uzun bir hasretten sonra, tekrar kavuşmak üzere olduğumuz bir hakkın sevinci içinde bu kanun tasarısının müzakeresine devam edilmesi icabettiği kanaatindeyim. 1950 yılının tatbikatından sonra, 1954 seçimlerini mütaakıp, Demokrat Parti iktidarı bu imkândan siyasî partileri mahrum etmişti. Şimdi yeni hazırlanan bir kanun maddesiyle tekrar bu imkâna siyasî hayatımız kavuşacak ve her parti kendi noktai nazarını memleket umumî efkârına açıkça, serbestçe ifade etmek imkânını bulacaktır. Bu itibarla bu maddeyi kendi hüviyeti içinde ve asıl maksadına göre tanzim edilmiş görmek ve ona göre mânalandırmak içi-

beder. Madde aslında iyi bir maksatla hazırlanmış, fakat tanzim tarzı maalesef bu maksadı zedeleyici bir hale getirilmiştir.

Arkadaşlar yeni bir seçimin hazırlıkları içinde bulunuyoruz. Bir ihtilâl sonrası seçiminde ister istemez memleket şart ve realitelerini de göz önünde bulundurmamak mecburiyetindeyiz Memleketin muhtelif yerlerinde nifakın yayılmak üzere bulunduğu bir sırada kanun vâzının tedbir düşünmesi kadar tabii bir şey olamaz. Bu ne Anayasaya ve ne de demokrasiye aykırı bir keyfiyettir. Her ikisine de uygundur. Bu itibarla maddeyi sadece prensiplere, esas maksada göre tanzim etmek mevzuubahistir. Bu madde, kanaatimce, iki esas ihtiva ediyor : Birisi, cezaî bir hükümdür. Diğeri bir önleyici tedbirdir. Önleyici tedbir ceza ile karıştırdığımız içindir ki, madde sevimliliğini kaybetmiştir.

Arkadaşlar, önleyici tedbire partileri iştirak ettirmek lâzımdır. Bu da demokrasiye aykırı bir hareket tarzı değildir. Bir parti namına yapılan konuşmaya, o partinin hiçolmazsa mânen muhatobolması gerekir. Bu ihtiyaç, ceza hukukunun çok önemli bir prensibi olan suç tasniine önleyici hükümlerini ihlâl etmez. Suç işliyenin ceza görmesi tabiidir. Fakat birisinin, başkasının yaptığı bir konuşmadan, sözlerinden dolayı bir partinin kapatılması mümkün değildir. Bir parti, kendi namına konuşma yapacak olan Yüksek Seçim Kuruluna bildirdikten sonra ve bu işi bir kapalı zarfla yaptıktan sonra bu suretle bu nizama iştirak etmek hakkına her zaman sahibolabilir, böylece bir mükellefiyete çağırılabilir. Böyle olduğu takdirde parti adına yapılan konuşmalar asla bir sansüre tâbi olmaz. Yazılı olarak Yüksek Seçim Kuruluna verilir. İlerde bu konuşma suç mahiyetinde görülürse o zaman partinin vizesinden geçmiş, imzasını taşıyan metinle mutabakatı olup olmadığı tesbit edilir, eğer aynı metinse, bu tesbit edildiği takdirde parti mütaakıp konuşmalarından mahrum edilir. Böylece partinin prensiplerine riayeti sağlanmış olur. Aksi takdirde, birisinin fiili yüzünden partiyi cezalandırmak doğru değildir, mümkün değildir, hukukî de değildir.

Muhterem arkadaşlarım, dün bu madde hakkında konuşan sayın Ahmet Oğuz arkadaşımız, bu maddenin Anayasaya uygun olmadığını iddia ettiler. Mer'i Anayasaya tamamiyle uygundur.

Hazırlanmakta olan Anayasaya uygun olmadığından bahsetmek istiyorlarsa, bu yerinde değildir. Hazırlanmakta olan Anayasa sadece komisyondan geçmiştir. Henüz ne Meclisimizden, ne de ikinci meclis vazifesini gören Millî Birlik Komitesinden geçmemiştir. Oyunuza arz edilmiş bulunan bir Anayasa tasarısına uygun olup olmadığı şimdiden mevzuubahsolamaz. İstikbalde ne şekil alacağı bilinmiyen bir Anayasa tasarısı göz önünde tutularak, Anayasayı ihlâl ediyorsunuz demek, demode olmuş bir metoda başvurmak demektir. Yeni Anayasa ne şekil alacaktır? Nasıl tanzim edilecektir, bugünden kestirilemez. Onun için, bugünden Anayasa metnine itibar edilemez.

Yeni Anayasada rejimin temeli olan birtakım hükümler vardır, partilerin kapatılmasına dair hükümler mevcuttur. O da tabii arz ettiğim diğer hükümler gibi henüz lâzımlıca bir hüküm mahiyetinde değildir. Bu itibarla ne bir Anayasa ihlâli mevzuubahistir ve ne de Sayın Oğuz'un heyecana kapılarak ifade ettiği gibi, bir Yassıda sonucuna varmaktır. Ne yidiğimiz var, ne içtiğimiz. Demokratik prensip koymak için hep beraber çalışıyoruz burada. Başka hiç sebep olmasa, sadece Ahmet Oğuz'un usul hakkında söz alıp heyecanla başka istikametlere yayılan konuşması için böyle bir tedbirin bu mikrofonda alınması lâzımgeldiği gibi, Devlet radyosu mikrofonunda da alınması mecburi bulunmaktadır. Bu, aynı zamanda bugün meriyette bulunan bir kanunun icaplarına da uygundur. Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün teşkilince dair olan Kanunun ikinci maddesi de bu esas ihtiva etmektedir. Binaenaleyh bir hatibin heyecana kapılarak suç işlemesi ihtimalini düşünmek ve ona göre tedbir almak Anayasayı ihlâl etmek, demokrasiye sırt çevirmek mânasına gelmez. Kanun koyanların birinci vazifesi suç işlemeyi önlemektir. Binaenaleyh bu Anayasayı ihlâl eden bir hüküm değildir. Bilâkiş biz Anayasayı, insan haklarını, demokratik prensipleri tarsin eden, takviye eden bir kaideyi, bir hükümü vaz'etmek için çalışıyoruz.

Bendeniz, encümenin tutumuna işaret etmek isterim. Encümen maalesef madde metinleriyle mukayyet kalmamış, kendi getirdiği gerekçeye iltifat etmemiştir. Bir madde sevk etmek için böyle bir ihtiyacı kabul ederiz, fakat, Yüksek Heyetiniz de bu ana kadar cereyan eden müzakere-

lerde tebarüz eden temayülü nazara alarak encümenin bu maddeyi geri alması ve yeniden tanzim etmesi gerekir. Madde bu haliyle maksada kifayet etmediğine, böyle bir hükmü ihtiva ve izah etmediğine göre, aynı zamanda kendileri için de bu hususta kâfi bir sebep bulunmadığından encümençe bu maddenin yeniden tanzimi yerinde olacaktır. Bu haliyle tatmin edici değildir. Yıllarca mücadelesini yaptığımız bir hakka, bir imkâna mâni olur gibi bir hükmü ihtiva etmektedir. Bu itibarla, maddenin encümeneye iadesi hakkında arkadaşlar tarafından verilmiş olan takrire bendemiz de iltihak ediyorum.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Atif Ödül.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL —

Muhterem arkadaşlarım, sözlerinin sonunda vardığı usulî anlayışında, Sayın Hazerle mutabık değilim. Maddeyi getirdik. Bu madde bir müeyyide, bir tedbir ihtiva etmektedir. Şekilde, hükümde, metinde komisyon olarak tam bir kanaat birliği taşıyoruz ve görüşlerimizde ısrar ediyoruz.

Ancak, Meclis hayatı ile en az bizim kadar melûf olan muhterem arkadaşımız takdir ederler ki, bir komisyonun bir hükmü ortaya getirmesi, getirdiği metinde ısrar etmesi, haklı gördüğü noktayı nazarında durması, bu hükme yeni bir istikamet verilmesini menetmez.

Kanun, millî hayatı tanzim edici birtakım hükümler getirir. Komisyona hâkim olan fikirlerde direnmesi o komisyonun hakkıdır. Yüksek Meclisçe kabul edilir, değilse edilmez. O, ayrı mesele.

Ancak, deniyor ki, mademki, fikirlerinden rücu ediyorlar, niye geri almıyorlar? İşte bu görüşte mutabık değiliz. Metin hakkındaki görüşlerimizi arz etmiştim.

Dün konuşan arkadaşlarımızın fikirlerini, komisyon olarak hürmetle ve istifade ile dinledik. Ama izin verirseniz birkaç cümle ile bir de kendi görüşlerimizi ifade edelim:

Bir muhterem arkadaş dediler ki; komisyon ilerideki ihtimalleri düşünüyorlar, bu sistem tatbik edilirse işin nereye varacağını sayıp döküyorlar. Niçin geçmişteki hâdiseleri millî bunyemizin bir zaruret haline getirdiği bu tedbirin kabulünde mucip sebebolarak mevzu bahis etmezler ve bunu Meclise ifade etmezler? Zamanın kıymeti

olduğunu, tasarının tümü üzerindeki görüşlerimizde müşterek bir mutabakat olarak, tesbit ve tescil etmiş bulunuyoruz. Eğer geçmişte cereyan eden hâdiselerin fecaatini hakkivle takdir etmeseydik gelecekteki ihtimalleri önleyici bir tedbir üzerinde durabilir miydik? Komisyonu hakikî ihtiyacı görmemekle töhmetlendiren bu sayın arkadaşımızla aramızda bir usul farkı var. Biz malûmu ilâmdan kaçınmak yolunu takibetmek istedik. Biz malûm olduğunu bildiğimiz için bu noktaları ilâmdan kaçındık. Bunu böyle kabul etsinler.

Sayın Muharrem İhsan Kızıoğlu arkadaşımız geçmişteki acı tecrübelerin bizi tesiri altında bıraktığını, gerçekleri düşünmekten uzak tuttuğunu ve Umumî ceza Kanunu hükümleri varken özel kanunlarla ceza hükümleri konulmasının lüzumsuzluğunu söylediler. Kanun tedvinini bahsinde bu görüşe katılmaya imkân yoktur. Özel kanunlarda da birçok ceza hükümleri, ceza müeyyideleri mevcuttur. Hususî kanunların tatbikinde Umumî ceza Kanununa, ancak boşlukları doldurmak için müracaat edilir. Geçmişteki hâdiselere bakarak kanun tanzim etmek tabii bir hal değil midir? Arkadaşlar, kanun cemiyet hayatını düzenliyen bir manzume olduğuna göre geçmişteki kötü halleri tesbit etmek ve onların tekerrürünü önlemek kanun vâzının vazifesi değil midir? Kanunlar da cemiyet hayatına tâbi olmak, tekâmüle ayak uydurmak zorunda değil midir? Bu fikirlerin hiçbirisine komisyon olarak katılmadığımızı arz etmek zorundayız.

Muhterem arkadaşlar:

Müzakere konusu olan tasarı maddesi dünden beri müzakere edilmiş ve Başkanlığa birçok da tâdil teklifleri verilmiştir.

Mesele etraflı olarak konuşulduktan sonra verilen bir kifayeti müzakere takririnin kabul edileceğini sanan Ahmet Oğuz arkadaşımız maddenin Anayasaya aykırı olduğunu, Anayasaya aykırı hareket edenlerin muhakeme edildikleri sırada Anayasaya aykırı kanun hükmü çıkarıldığını beyan ettikten sonra kendisinin memleket için konuştuğunu ifade etmiştir.

1. Evvelâ bilhassa Anayasaya aykırılık ile ri sürüldükten sonra meselenin müzakeresine devam edilmesini savunan ve kifayeti müzakere takririni geri alan Muammer Aksoy ve Mu-

ın Küley arkadaşlarımıza komisyonumuzun te-
sekkürlerini ifade etmek isteriz.

Çünkü, çeşitli siyasî temayül sahiplerinden
ve tarafsızlardan kurulmuş olan komisyonumuz
değil Anayasaya aykırı hükümler teklif etmek
memleket realitelerine uymayan en küçük teklif
getirmeyi bile düşünmemiştir.

Sizin itimadınıza mazhar olarak bu komisyo-
na seçilen biz mütevacı arkadaşlarımız yalnız ve
sadece memleket menfaatini bütün çalışmaların-
da kendilerine gaye edinmişlerdir. Komisyon
çalışmalarına ara sıra katılmak suretiyle fikir-
lerinden komisyonu faydalandıran arkadaşları-
mızın çalışmalarımızdaki bu mutlak iyi niyetin
ve bu hedefin şahididirler.

Muhterem arkadaşlar ;

Kurucu Meclisin, bugüne kadar olan çalış-
maları ile, göstermiştir ki, Kurucu Meclisin her
âzası Ahmet Oğuz arkadaşım da dâhil olduğu
halde memleket için konuşmakta, memleket için
çarpınmaktadır.

Kurucu Meclisin tek hedef ve gayesi, İkinci
Cumhuriyeti sağlam temeller üzerinde oturt-
maktır.

Daha takrirler kabul edilmeden, Ahmet Oğuz
arkadaşımızın sarf ettiği sözlerle Kurucu Mec-
lisin bu temiz havasına ve İkinci Cumhuriyetin
atılmak istenilen temellerine gölge düşürülme-
sini istemezdik.

Kaldı ki, bir tâdil teklifi de yoktu ne iste-
diği de belli değildir.

Gelelim maddeye :

1. Komisyonunuz huzurunuzda seçimlerin bü-
tün safhalarında kaza mercilerinde itiraz hak-
kı tanıyan ve bütün seçimlerin idare ve mura-
kabesinin hâkimlere verilmesini sağlayan bir
sistemle gelmiş bulunmaktadır.

2. Komisyonunuz huzurunuzda bütün siyasî
partilerin müsavi şekilde radyodan faydalanma-
sını sağlayan bir hüküm getirmiştir.

3. Komisyonunuz demokrasi rejiminin bir
ahlâk ve nezahet rejimi olduğuna kaanidir.

İşte bu maddede ahlâk ve nezahet ve kanun-
lara aykırı hareketleri önleyebileceğini sandığı
inzibat tedbirlerini düşünerek tasvip ve müta-
lâanıza arz etmiştir. Bu tedbirleri almak yetki-
sini de bütün seçimlerin idare ve murakabesi-
nin kendisine tevdiini ve itimadedilen Yüksek
Seçim Kuruluna vermiştir.

Bu kurul ki, Türkiyenin en yüksek yargı
yerlerinde vazife alan hâkimlerden kurulmuş-
tur.

Acaba suçun işlenmesini önliyecek tedbirle-
rin alınması mı, yoksa bu tedbirlerin icabında
bu yüksek merciin kurulması mı, Anayasaya ay-
kırıdır? Bunu anlamak hakikaten güçtür.

Bu tedbirlerin noksan olduğu veya maslaha-
ta uygun olmadığı ileri sürülebilir. Fakat Ana-
yasaya aykırılığı nerededir?

Muhterem arkadaşlar;

Radyodaki konuşmalar siyasî partiler namı-
na yapılmaktadır. Elbette bu konuşmalar bu si-
yasî partileri ilzam edecektir. Memleket idare-
sinde söz sahibi olan siyasî partilere tanınan bu
haktan dolayı onların hiçbir mesuliyetleri olmi-
yacak mıdır? Bir demokratik nizam da mem-
leket idaresinde iktidar olarak, muhalefet ola-
rak söz sahibi olan partilerin hiçbir mesuliyet-
leri olmayacak mıdır?

Biz bu gibi mesuliyetsizliklerin rejimi tah-
ribedeceğine inanıyoruz.

Biz bu mantık silsilesinden hareket ederek
Sayın Ahmet Bilgin gibi efendim, bir sözcünün
sürücü lisaniyetten partileri mesul mü edeceğiz
dersek, rejim aleyhinde hareket eden siyasî par-
tilerin bu faaliyetlerini, mensuplarının, mesul
şahıslarının sürücü lisansı diye kabul edersek
Anayasa tasarısında partilerin bâzı hareketleri
için getirdiği hükmü de tatbik etmeye imkân
kalmaz.

Kaldı ki, maddede bir ceza hükmü, bir cis-
manî ceza da bahis mevzuu değildir. Âmme men-
faati için vaz'edilmiş bir inzibat tedbiri bahis
mevzuudur.

Seçimlerde birçok tedbirleri almaya salâhiyet-
li kıldığımız Yüksek Seçim Kurulunu bu tedbir-
leri alırken, onun bir mahkeme olmadığı ileri
sürerek ona bu tedbir dolayısıyla bir kazai sıfat
tamdığımız ileri sürmek isabetsiz olduğu gibi, o
heyetin şunun veya bunun emrinde imiş gibi ta-
rafsızlığından şüphe etmeye varan görüşlere de
katılmadığımızı da söylemek isterim.

Muhterem arkadaşlar;

Kızıoğlu arkadaşımız, Umumi Ceza Kanunu
varken hususi kanunlarda ceza hükümleri konula-
mıyacağı yolundaki beyanları da kanun tekniği
ve hukuk esaslarına uymaz.

Yalnız Ceza Kanunu ile değil, hususi kanunlarla da bâzı fiiller suç sayılabilir. Bütün fiillerin Ceza Kanununda zikredilmesi mümkün değildir. Hususi kanunların tatbikinde ancak bu kanunlarda sarahat olmayan ahvalde, umumi bir kanun olan Ceza Kanununa müracaat edilir.

Hulâsa arkadaşlar, komisyon huzurunuzdaki metni Anayasaya uygun olduğu ve seçim güvenliğini temin edeceği inancı ile getirmiştir. Elbette komisyonunuz getirdiği teklifin mutlaka en doğru ve en iyi tedbir olduğu iddiasında değildir.

Yüksek Heyetiniz yapılan tekliflerden birinin daha münasibolacağını takdir buyursa maddeyi ona göre tedvin edeceği tâbiidir. Siyasî partilerin radyoda konuşmalarını demokrasinin tabii bir icabı olarak mütalâa ettik. Kanuna bu müesseseyi koyduk. Arzumuz odur ki, bu müessese devamlı olarak yaşasın. İktidarlar ve muhalefetler bu imkândan eşit olarak faydalansın.

Başlangıçta bir ifrat, suç işleme ve imkânı kötüye kullanma ihtimallerini önlemek için bu müeyyideyi düşündük. Biz bu mevzuda bir tedbirin lüzumuna hakikaten kanaat getirmiş bulunmaktayız.

Ancak şu eiheti açıkça izah edelim ki, konuşmaların önceden incelenmesi ve murakabe edilmesi sistemine asla taraftar değiliz. Bu sistemin demokrasi esaslarıyla bağdaşamayacağına kaaniiz.

Derhal ilâve edelim ki, bu kanaatimizin Yüksek Seçim Kurulunun yetki ve kararları üzerinde her hangi bir zorlama ile asla alâkası yoktur. Temel teminatı bu kurulu seçimlerin emniyet ve dürüstlüğünün temel teminatını tanıyan sistemi huzurunuzda getirmiş olmamız esasında böyle bir ihtimali bertaraf eder.

Evvelden tetkik ve murakabe esasını ve teminat dürüstlüğünü kabul etmektense hiçbir tedbir ve müeyyide düşünmemek daha uygun olacaktır, kanaatindeyiz. Takdir Yüksek Meclisindir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Muammer Aksoy.

MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlar, özür dilerim, dün söz almıştım, Sözeüden önce konuşacağımı zannediyordum. Sözeü benden evvel konuştuğuna göre şimdi konuşmalarının birçoğuna lüzum kalmadı. Mamafih Sözcünün görüşlerinde kabul etmediğim noktaları belirtmek istiyorum.

Önce Yüksek Heyetinizden ve Yüksek Başkanlıktan bir hususta mâruzatta bulunmama müsaade istirham edeceğim. Her hangi bir hüküm kabul edilirken bu hüküm Anayasaya aykırıdır, diye bir fikir dleri sürülürse, bunun üzerinde hassasiyetle durmamız ve icabında Anayasa Komisyonuna havale etmemiz lâzımgelir. Ancak, bir noktayı da asla karıştırmamamız icabediyor, yoksa konuşmalar tamamiyle demagogik mülâhazalara inkılâbeder : Her hangi bir hükmün Anayasaya aykırı olması başkadır, Anayasanın çiğnenmesi başkadır. İkisi arasında bir münasebet yoktur, ayrı ayrı mefhumlardır. Her hangi bir kanun hükmünün Anayasanın şu veya bu hükmüne aykırı görülerek Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi halinde, kanun koyucunun Anayasayı çiğneme suçunu işlediği otomatik olarak kabul edilseydi,

Anayasa Mahkemesinin bulunduğu bir memlekette, Anayasaya aykırılıktan ötürü iptal edilen her hükümden sonra Ceza Kanununun 146 ncı maddesi gereğince o iktidarın başında bulunan şahısları idam etmek gerekirdi. Bu kadar garip bir neticeye varmalıyım, arkadaşlar. Anayasayı çiğneme suçunu, Ahmet'in Mehmet'in kolayca tereddüde düşebileceği münakaşalı, ve pek farklı tefsirlere imkân veren bir mefhum haline getirmiyelim. Bir memlekette bütün hürriyetleri imha etmek, meselâ milletvekillerine, «ölümü göze alırsan seçmenlerle görüşebilirsin» muhalefet liderine «ölümü göze alırsan yurttan dolaşabilirsin»; vatandaşa, «falan filân şahsın şu tarihli beyanatını veya ona benziyen beyanları okuma yahut okuyanın yanından geçme, bir sene ağır hapis cezasına çarptırılırsın» demek suretiyle ve buna benzer yollarla Anayasanın prensiplerini fiilen imha ve Anayasa dışı bir rejim yaratmak hâdisesini her hangi bir hükmün Anayasanın ruhuna aykırı düşmesi hâdisesi ile karıştırmak büyük bir hata teşkil eder. Birbirinden tamamen ayrı olan bu iki fiili aynı imiş gibi göstermek, ya «her hukukçunun ve her meclisin kolayca düşebileceği bir hatayı yani Anayasanın ruhuna aykırı olan her hangi bir kanun hükmünü böyle telâkki etmiyerek onun lehinde rey vermiş olma» gibi suç sayılamıyacak bir hareketi «Anayasanın açık hükümlerine aykırı olan bir sıra kanun ve tatbikat ile Anayasa rejimini fiilen ortadan kaldırmak» gibi pek ağır bir cinayet olarak göstermeye ya-

rar, yahutta Anayasa rejimini fiilen ve sistemli olarak ortadan kaldırmak suğunu, alelade ve her meclisin daima yapabildiği ve yapabileceği bir hata olarak göstermeye yarar. Her ikisi de yanlışır. Bir kere bu gerçeğin böylece bilinmesi ve dünkü konuşmalarda iki mefhumu birbiri ile karıştırarak Yüksek Meclisinizi ithama kalkışan arkadaşça teslim edilmesi lâzımdır.

Şimdi görüştüğümüz maddenin Anayasaya aykırılığı meselesine gelince : Radyodaki konuşmaların bir kayda tâbi olmasının ne Anayasaya ve ne de insan haklarına aykırılığı iddia edilebilir. Hiçbir memleket anayasasında memleket radyosundan faydalanma hususu bir hak olarak derpiş edilmediği gibi, insan hakları evrensel beyannamesinde veya 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde de Devlet radyosundan faydalanmak hiçbir kayda tâbi olmadan diye bir insan hakkı yaratılmamıştır.

Anayasa projesine gelince: Burada da aksi derpiş edilmiştir. 27 nci maddeye de, «Radyofonik neşriyat hürdür» diye bir kayıt vaz'edilmemiştir. Gereğede bunun sebebi de izah edilmiş bulunmaktadır. Radyo neşriyatı yapmayı serbest bırakacak durumda değiliz. Birçok Batı memleketlerinde dahi böyle bir hak tanınmamıştır; İnsan Hakları Beyannamesine de girmemiştir. Belki torunlarımız bu serbestliği görebilirler. Bugün sadece basın hürdür ve sansür memnudur. Öyle devletler vardır ki, radyofonik neşriyat bakımından gereken şartlara sahiptir ve radyofonik neşriyat da sansüre tâbi değildir. Meselâ Almanya böyledir. Ama Almanya'daki durum ile bizdeki durum çok farklıdır; ve bu imkânın kötüye kullanılması halinde zararlı yayınların orada ve bizde yapacağı tesirler, çok başka bir manzara arz eder. Bu konuda siyasî alanda bir hayli tecrübemiz vardır.

İşte bundan dolayıdır ki, evrensel beyannameye dahi bulunmayan bir hükümü Anayasaya almadık, bilâkis radyodan faydalanma kanunla düzenlenir dedik. Yalnız demokratik prensiplere aykırı olmamak şartı ile demokratik prensibe aykırı olması, bilhassa partilere karşı davranışta kendisini gösterebilir.

Siyasî partiler ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu esas Anayasa projesin-

de vaz'edilmiştir. Demokratik rejimde radyodan iktidarda olan partinin istifade etmesi, muhalefetin faydalanmaması, bu rejimle bağdaşmaz. Fakat partiler de radyodan faydalanırken demokratik rejimi imha yoluna gidemezler. Radyo yayınlarını, demokrasiyi tahrip için kullanamazlar. Her hangi bir parti bu yola giderse, Anayasanın 19 ve 55 nci maddesinde ifadesini bulan (Partilerin demokratik nizam içinde kalmaları) prensibi zedelenmiş olur ve bunun önüne bir sed çekme zarureti kendisini gösterir. Projeye göre bu tedbirleri alacak merci, Yüksek Seçim Kuruludur. Yüksek Seçim Kurulu, yüksek bir mahkemedir. Anayasa projesinde Yüksek Seçim Kurulu vazifesi dahi yüksek hâkimlerden teşekkül eden Anayasa Mahkemesine verilmiş olsaydı belki daha isabetli hareket edilmiş olurdu. Fakat bu yetki ona verilmiyorsa, Yüksek Seçim Kurulu dahi, seçim konusunda en yüksek mahkeme olarak faaliyette bulunacaktır.

Kaldı ki, bir partinin yayını durdurma yolunda alınan karar, bir ceza değil sadece tedbirdir. Devlet radyosu sayesinde Devleti imha faaliyetine meydan vermemekten ibarettir.

Teklifler kısmına geliyorum.

İnsan hakları için senelerden beri durmadan çalışmış, mücadele etmiş ve edecek bir arkadaşınız olarak arz etmek isterim ki, bir memlekette demokratik yaşama, demokratik düşünme, Batı istikametinde gitme ve inkılâplar muhufaza edilmek siteniyorsa, bunun için alınan zarurî tedbirler asla demokrasiye, Anayasaya aykırı sayılamaz. Dün de arz ettiğim üzere, bilhassa Anayasanın 19 ve 55 nci maddesinde vaz'edilen demokratik olma, cumhuriyetçi olma lâik olma prensiplerine olduğu gibi Türkiye'nin ülkesi ve milleti bakımından bölünmezliği esasına aykırı neşriyat vukubulduğu zaman, tedbir alma imkânını Yüksek Seçim Kuruluna tanımak lâzımdır. Yüksek Seçim Kurulu, bağımsızlığı yüzde yüz sağlanmış hâkimlerden teşekkül etmektedir. Anayasa projesine göre hâkimler hiçbir müesseseye ve icra organına bağlı değildir. Yani iktidardaki partiye tâbi olması artık bahis konusu olamaz. Meşhur 39 ncu maddedeki (Görülen lüzum üzerine) zihinleri işgal etmemelidir. En ileri anayasalarda olduğu gibi Yüksek Hâkimlik Şûrası kabul edilmiştir.

Hâkimler kendi kendilerini kontrol edeceklerdir. Böyle olunca da munhasıran teminatlı hâkimlerden kurulu bir Yüksek Seçim Kurulunun vermiş olduğu tedbir mahiyetindeki karardan şüphe etmemek lâzımdır. Bütün bu teminata rağmen Yüksek Seçim Kuruluna prensibolarak itimat etmiyeceksek, seçimin âkibeti hakkında da şüpheye düşmek gerekir. İcabında seçimin iptali hususunda bu heyete salâhiyet tanıyruz, sonrada radyoda bir partinin neşriyatını kesme bahis konusu olunca onun taraf tutabileceğinden bahsediyoruz; o halde seçim âkibeti hakkında vermiş olduğu hükümlerin, evleviyetle taraf tutma şeklinde tecelli etmesi lâzımdır. Bir müesseseye itimat edilir veya edilmez. Yukarıda belirttiğimiz üzere itmam etmek için pek çok sebepler vardır. Anayasaya aykırı suç işlediği zaman, profesör savcının teklif ettiği gibi, 1 - 2 gün için yayının kesilmesi yolundaki kayı da doğru bulmuyorum. Olur, olmaz bir hâdiseden dolayı tedbir almayacaktır. Suçun mahiyeti derpiş edilmelidir. Hele Devleti tahribetmek, yani Anayasanın 19 ve 55 nci maddelerindeki fiillerde bahis konusu olursa partileri radyoda konuşma imkânından mahrum etmek lâzımdır. Hareketler ve saire hakkında başkaca düşünülebilir, bu akla gelecek birinci yoldur.

İkinci yol, konuşmayı banda alma ve bantı Yüksek Seçim Kuruluna getirtip dinletmektir. Anayasaya aykırı bir hal suretinin kabulü hepimizi rencide edecektir. Çünkü bu memlekette sansürden çok çekmişizdir. Bunlan dolayı sansür korkusu yüreğimizden çıkmaz. Mesele, radyodaki yayının önceden kontrol edilmesi halinde dahi, basındaki mânada bir sansürün var sayılıp sayılmıyacağı sualine verilen cevaplar halledilecektir. Her iki alanda sansürün mahiyeti başka başkadır. Basına konan sansür başka, radyoya konan sansür başka mahiyet ve mâna taşır.

Basında ve radyoda sansür bakımından Devletten istenilen şey birbirinden tamamıyla ve esastan farklıdır.

Ben gazete ile neşriyat yapıyorsam, Devlete sadece «Gölge etme başka ihsan istemem.» diyorum. Gazetede neşriyatım ile suç işlersem, cezasını görürüm. Fakat önceden beni kontrol edemezsin. Çünkü fikir benim ben neşrediyorum. Teşebbüs ve müessese yani mal benim. Faydalanma bahis konusu olunca, kendimize ait bir teşebbüsten, kendimize ait bir mal veya

mülkten faydalanılmıyor. Başkasının yani Devletın malı Devleti tahrip için kullanılacak ve buna tarafsız, bağımsız Türk hâkimi müdahale edemeyecek.

Yüksek Seçim Kurulu, Devletın radyosu vasıtasıyla rejimi ve Devleti yıkmak isteyenlerin neşriyatına mâni olursa ve «sadece parti mücadelesi beni ilgilendirmez.» derse bunu basına teşbih etmeye imkân yoktur. Basında sansür yasağı bütün Anayasalarda ifade edildiği halde bir tek Anayasa (yani Alman Anayasası) hariç, diğer hiçbir Anayasada, (radyoda sansür olmaz) diye bir kayıt mevcut değildir.

Böyle bir hüküm de konulabilir arkadaşlar, bu da mümkündür. Ancak fazla vakit kaybetmemek için derhal Yüksek Seçim Kuruluna gönderilmesi zaruridir. Bir muhterem arkadaşımızın ileri sürdüğü gibi, yayın için Yüksek Seçim Kurulunun müsaadesine de lüzum yoktur.

Yüksek Seçim Kurulu şu kadar saat zarfında konuşmayı menettiğini bildirir bir yazı göndermediği takdirde yayın yapılır. Bu şekilde hareket, asla, insan haklarına aykırı değildir.

Son olarak, basın ile radyo arasındaki muazzam bir farkı belirtmek bakımından şunu arz etmek istiyorum. Radyoda her hangi bir söz söylendiği zaman, söylenenler o saniye içinde vatan sathında en ücra köyde bile duyulmaktadır. Binaenaleyh yayından sonra alınabilecek bir tedbir yoktur. Gazete ve dergilerin neşriyatı böyle değildir. Gazeteyi toplama imkânı vardır. Devleti imha hedefi güden neşriyata el koymak imkânı vardır. Radyoda ise bu imkân ancak ve ancak yayının önceden kontrolü ile yaratılabilir. Çünkü bunda, bir süre sonra toplama imkânı yoktur. Bu sebeple radyo için tedbir almak antidemokratik sayılmaz. Anayasaya aykırı sayılmaz. Fakat sansürün radyoda olan bile hislerimizi rencide ediyorsa, birinci teklifimizi kabul ederiz. İster birinci yol, ister ikinci yol olsun, fakat muhakkak bir tedbir almak lâzımdır.

1953 senesinde partilerin mutabakatı ile kabul edilen toplanma ve vicdan hürriyetini koruma Kanununda dahi - ki bütün basın desteklemiştir - bir parti mensubunun din istismarı faaliyetinden dolayı partisinin muayyen şartlar altında en ağır surette cezalandırılması kabul edilmiştir. Gayet tabiidir ki, hükmi şahsiyetin eli

kolu yoktur. Parti namına yapılan suçları elbette fertler yapar. Parti namına din istisnaları yapılmışsa, bu partiye ceza vermek lâzımdır, Konuşan partinin bir organıdır. Bu bakımdan da hukuka aykırı bir nokta yoktur.

BAŞKAN — Sırrı Atalay... Yok sesleri. Rauf Gökçen, buyurun.

RAUF GÖKÇEN — Hukukçu bir arkadaşımızın arkasından gelerek bu mevzuları konuşmak hakikaten bir şanssızlıktır. Bendeniz hukukçu olmamakla beraber sanırım sözlerim sizleri sıkımyacaktır.

Dün bir arkadaşımız tehditkâr bir tavurla konuşmuş oldukları için söz aldım. Bu arkadaşımız işi Yassıada'ya kadar götürdü.

Benim burada anlıyamadığım bir mesele var. Anayasaya aykırılığın izahını benden evvel konuşan arkadaşımız yaptılar. Hangi Anayasa kastediliyor? Her halde bu olsa olsa tasarı halinde ve görüşülmekte olan Anayasa olacak.

EMİN SOYSAL — Eski Anayasada radyo kelimesi bile yoktu.

RAUF GÖKÇEN (Devamla) — Ben bilhasna bu sözün gerçek olduğuna inanıyorum. Şöyle ki, Yüksek Meclisimizi takyidedecek her hangi bir Anayasa ve kanun olamaz kanaatindeyim. (Olur sesleri) Zira biz buraya Anayasayı yapmak için geldik, hattâ Anayasa mevcut dahi olsa onu değiştirmek için geldik («Anayasaya bağlıyız» sesleri) Müsaade buyurun, ben pek alışık değilim, şaşırıyorum, ufak tefek kusurlarım olursa özür dilerim.

Efendim; bir kere daha tekrar etmek istiyorum : Ben şahsımı burada tamamiyle politik endişelerden uzak ve sadece millî menfaatlerimizi kolluyacak şekilde çalışarak kanunlar vaz' etmek için vazifeli telâkki ediyorum. Hakikatte böyle olduğu için politik mülâhazaların burada yeri olmadığı kanaatindeyim. Burada her hangi bir düşünce ve endişe altında kalarak kürsüye çıkıp Yüksek Meclisinizi de tecavüz eder şekilde konuşmaları tasvibetmiyor, inciniyorum. («Böyle bir şey yok» sesleri)

Partilerin propaganda yapmaları ve bu propaganda konuşmalarının memleketin menfaatlerine uygun olmasını milletin en güvendiği, teminat altında bulunan hâkimlerden müteşekkil Yüksek Seçim Kurulunun kontroluna verilmesini bir sansür kabul etmek hukukken mümkün görülmiyebilir. Fakat ben kabul ediyorum

ki bu bir sansürdür. Bu sansürü koyan Hükümet değil, millettir. Biz bu sansürü koyan millet namına Hükümete istikamet vermek için, Hükümetin bütün icraatını ve yapacağı kanunları takyidedici prensipleri Anayasaya vaz'edeceğiz ve millî menfaatlere uygun gördüğümüzde hiç şüphesiz ki, sansür dahi koyacağız. Ancak, bunu biz koyacağız. Hükümet koyarsa aykırıdır, biz koyarsak aykırı değildir. Anayasa referandumuna arz edildikten sonra bu yaptığımız kanun beğenilmiyorsa tekrar Meclis kurulur ve yeni bir kanun yapılabilir. Bu bakımdan sayın Oğuz'un söylemiş olduğu «Anayasaya aykırı» lâfı doğru değildir. Bu bakımdan iki noktayı tavih ederken yüksek müsaadeleri ile bâzı politik mülâhazalarla tecavüzkâr olarak yapılan konuşmalara tahammülümüz olmadığını partisiz biz arkadaşımız olarak arz etmeyi vazife telâkki ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Âmil Artus.

ÂMİL ARTUS — Muhterem arkadaşlar, ay-ni madde hakkında ikinci defa huzuruza çıkmak mecburiyetinde kaldım.

Benden evvel konuşan Muammer Aksoy arkadaşımız temas etmek istediğim noktaların bir kısmını gayet güzel ifade ettiler. Onun için mâruzatım kısa olacaktır.

Arkadaşlar, bir Hukuk Devleti kuruyoruz. Hukuk Devletinde bir tarafta hak vardır, diğer tarafta mesuliyet. Bir taraftan hak, diğer taraftan hakkı kötüye kullanmaya karşı müeyyideler vardır. Hakkın tabîi neticesi olarak sorumluluk vardır, hakkı kötüye kullanmaya karşı tedbir almak vardır.

Partilere buyurun diyoruz, Devlet Radyosu sizlere açıktır, emrinizdedir diyoruz. Gelecekler Devletin malı olan radyoyu kullanacaklar. Kanunlara göre suç teşkil eden neşriyattan tevakkî etmeleri lâzımgelir. Devleti idare etmeye tâlibolan, iktidara tâlibolan ve böyle bir taleple milletin huzuruna çıkan partilerin yapacağı beyanlarının tüm teşkil edip etmemesi hususunda kendilerinin takdir etmeleri ve kanunlara riayetkâr bir şekilde neşriyat yapmaları zaruridir. Halbuki yapılan teklife göre radyoda neşrinden önce Yüksek Seçim Kurulu tarafından, okunmak, tefrik edilmek suretiyle suç teşkil eder bir mahiyet taşıyıp taşımadığının tespiti ve gerekiyorsa kendilerine önceden müsaade edilmesi gibi bir vaziyet hâsıl oluyor.

Bendeniz bunun tamamının aleyhindeyim. Bir-az evvel ifade ettim, partilerin de sorumluluğunu biraz olsun takdir etmek lâzımgelir.

Bizde çok alışılmış bir şey var : Nemelâzımcılık. Radyoda konuşsak, konuşmasından mütevellit mesuliyeti Yüksek Seçim Kurulu üzerine alacak. Yüksek Seçim Kurulu baktı, müsaade etti; demek ki suç yoktur, rahatım diyecek. Arkadaşlar, bence bu tehikeli bir yoldur, aynı zamanda partilere karşı mânevî bir müzaheret demektir. Kendileri takdir ederler, gelirler okurlar. Eğer bir suç varsa kanunî müeyyide altında takibata mâruz kalırlar. Bu itibarla bu işi yüksek bir organa, Yüksek Seçim Kuruluna yıkmak çok hatalı olur.

İkinci nokta; bu hatalı olmakla beraber tehlikelidir de. Farz edelim ki, Yüksek Seçim Kurulu konuşmayı tetkik etti, suç yoktur dedi. İşlerinin çokluğu sebebiyle lâyıkiyle tetkik edememiş, gözden kaçmış, hata olmuştur. Bu vaziyet karşısında konuşma yapıldıktan sonra bu konuşmada bir dâva konusu varsa takibat yapılacaktır. Yüksek Seçim Kurulunun konuşmayı tetkik etmesi umumî mahkemeleri bağliyacaktırmıdır arkadaşlar? Hayır.. Pek tabii olarak suç görüldüğü takdirde âmme namına savcı harekete geçecektir. İş mahkemeye düşecek. Yine kabul ediyorum ki bir mahkûmiyetle neticelenmiş olduğunu farz edin, ne olacak bu vaziyet karşısında? Denecek olan şu : Yüksek Seçim Kurulunun müsaadesi olduğu haldе gözünden kaçmış, neticede 6 ay sonra mahkûmiyet kararı verilmiştir, denecek. Bu demenin neticesi Yüksek Seçim Kurulunun prestijini sarsmak olmayacak mıdır?

Dün arz ettim arkadaşlar; cezadır diyorlar. Neşriyatın muvakkat zaman için iptal edilmesi bir ceza değildir, tedbirlere ihtiyaç vardır. Radyodan dinlenecek parti temsilcisi suç işlemesin, milletin mâsum hislerini rencide etmesin. Bunlar için bir hüküm koymak lâzımdır. Bunlar için Ceza Kanununda hüküm yoktur. Yerinde olarak komisyonca bir hüküm sevk edilmiştir. Suç işlediği takdirde, her şey mahvolduktan sonra ona ceza verilmesi, hap-solunması hiçbir şey ifade etmez. Onun için müessir olan bir tedbiri almak ve neşriyatı durdurmak lâzımdır.

Anayasaya aykırılık meselesi üzerinde duruldu. Muammer Aksoy arkadaşım çok gü-

zel ifade etti. Arkadaşlar partilerin radyoda eşitlik ve hakkaniyet ve demokrasi esaslarına göre istifade edeceği tabiidir. Devlet Radyosunda suç işlemek demokrasiye uygun mudur? Radyoda hakaret etmek, Devletin temellerini sarsacak şekilde propaganda yapmak demokrasiye uygun mudur? («Mahkeme var» sesleri) Sıra mahkemeye gelinceye kadar âmme vicdanının ne kadar rencide olacağını düşünmek mecburiyetindeyiz.

Bütün bu mülâhazaların ışığı altında bu maddeye ihtiyacolduğu kanaatindeyim. Anayasaya aykırı değildir. Önceden Yüksek Seçim Kurulu tarafından vize edilmesi, partileri bir nevi mânevi vesayet altına almak demektir. Bu da doğru bir hareket değildir, tehlikeli olur kanaatindeyim. Bütün bu mülâhazaların ışığı altında maddenin, dün takdim ettiğim takrirle birlikte kabul edilmesini arz ve istirham ederim. Hürmetlerimle.

FETHİ ÇELİKBAŞ — Muhterem arkadaşlarım, dün Sayın Turhan Feyzioğlu kürsüye gelip konuşuncaya kadar ben Türkiye'de böyle bir tedbirin lüzumuna kaani olanlardan değildim. Fakat Feyzioğlu'nun burada gayet açık ve hukukî cephesinden ziyade, siyasî neticelerini izah tarzı karşısında bunun tehlikesinin faydasından çok olduğuna kanaat getirerek bugün huzurunuzda söz almış bulunuyorum.

Mesele hukukî olmaktan çok ileridedir. Böyle bir madde konabilir; ne Anayasaya muğayirdir, ne de ceza prensipleriyle bağdaşmaktan uzaktır. Bu, dedikleri gibi, cezaî mahiyette bir tedbir değil, disiplinler bir tedbirdir. Türkiye'de mühim olan seçimlerin sonunda artık seçim neticeleri üzerinde tek bir kişinin münakaşa etmemesi keyfiyetidir. Dün Feyzioğlu arkadaşımız izah ettiler. Eğer bir kısım partiler konuşmaktan mahrum edilirse bu hal, «görecektiniz, biz iktidara gelecektik» gibi sözlerle bu memleketin huzurunu, 4 gün için de olsa, bozmaya kâfi gelir. Türkiye bu iki devreyi de yaşadı, 1954 ten sonra, 1957 den sonra da huzursuzluk oldu. 1957 den sonra haklı olarak memlekette ve Mecliste seçimlerin neticeleri üzerinde münakaşalar oldu. Bunun zararları çok daha fazla olmaktadır. Bu itibarla komisyona teşekkür ederim, kendi noktai nazarında ısrar etmiyor, lehte ve aleyhteki noktai nazarlar huzurunuzda

münakaşa edildikten sonra takdiri Yüksek Heyetinize bırakıyor.

Şimdi müsaade ederseniz, Devletin bünyesini tahrip keyfiyetini tahlil edelim :

Devlet radyosu ile on, on iki gün için de olsa, yapılacak beyanat ile Devletin bünyesinin tahribine vesile vermek diye bir şey yoktur. Devlet bünyesini tahribetmek için konuşan bir kimse, akı selim sahibi vatandaşların mukabil cevaplarına muhatabolacaktır. Anayasanın murakabesi ile birlikte, basın hürriyeti ile birlikte vatandaşların da devamlı murakabesine mâruz kalacaktır. Dört yıl müddetle, bir taraftan Meclisin murakabesi, bir taraftan basının devamlı murakabesi ile dört yıl müddetle fikirlerini söylemeyecek olan bir kimsenin, on iki gün içinde konuşmaya başlayarak vatandaşları istediği istikamete sevk edebileceği tasavvur olunamaz. Böyle bir insan olsa dahi vatandaşları 12 günlük propagandasının, yalan propagandasının peşinden götürmesi mümkün değildir. Bu sebeple seçimlerin sonunda, neticeler üzerinde münakaşa, ve müzakereye, vatandaşların vicdanında en küçük bir tereddüdün dahi yer almasına müsaade etmemekteyiz. Bu zâviyeden mütalâa ettiğimiz takdirde ben, maddenin getireceği faydanın yanındaki mazarratın ölçülemez kadar fazla olduğu kanaatine vardım. Bidayette lehinde idim, verilen müdellel izahat sonunda zararlarının daha fazla olacağına kaani oldum.

Dün bâzı arkadaşların işaret ettiği gibi, 30 veya 45 gün radyoda konuşmak imkânı mevcut olsaydı belki düşünülebilirdi. Müddetin azlığı bir kere daha sabit oldu. Bu itibarla müsterih olunuz arkadaşlar, Türkiye'de radyoyu küfür vasıtası olarak kullananlar, vatandaşların nazarında behemehal itibarsız bir hale getirilecektir. Anayasanın 19 ve 55 nci maddelerine konmuş olup partinin kapatılmasına müncer olabilecek beyanlarda bulunsalar dahi vatandaş bu konuşmaları istikametinde rey vermeye sevk etmeye muvaffak olamayacaklardır. Bu şekilde bir konuşma yapan parti, ertesi gün diğer parti tarafından cevabını alacaktır. Bunlar Anayasa gereğince suçtur, bunun suç olduğu izah edilecektir. Bu tarzda suç teşkil edecek bir konuşma yapıldığı takdirde bu partinin kapatılmasını intacedecektir. Bütün bunlar vatandaşın zihninde şüpheli bir iz bırakacaktır. Bu itibarla arkadaşlarıma cevap vereyim: Şimdi vatandaşların ne istikamette rey vereceği

meselesini münakaşa ederken bu eşitlik tedbirlerini ve siyasi neticelerini hesaba katmamız ve birinci plânda yer vermemiz lâzımdır. Bugün için bu tedbirlere ihtiyaç vardır. Komisyon bunu geçmiş yılların tatbikatından örnek alarak getirmiş bulunuyor. Geçmiş yılların tatbikatının sebeplerini zikretmenin amelî bir faydası yoktur.

Hangi yönden ele alırsanız, tetkik ederseniz ediniz, böyle bir maddenin getireceği, sebebolacağı fayda zararından çok olacaktır.

Muhterem arkadaşlar; nihayet demokratik bir idareye girdiğimizi, her şeyimizi vatandaşlarla halletme yolunda olduğumuzu unutmamak durumundayız. Onun için on iki gün içindeki neşriyat ile, Anayasanın 19 ve 55 nci maddeleri gereğince muayyen istikamette propaganda yapan partilerin, vatandaşlara izah edecekleri, sadece vadedilenlerin milletin yüksek menfaatleri istikametinde olup olmadığı değildir, Türkiye'de vatandaş huzurunda münakaşa edilemeyecek meselenin olmadığıdır. Bu yapıldığı andan itibaren vatandaşlar kendi menfaatleri istikametinde reylerini vermeye çok sayıda katılacaklardır. Vatandaşın aklının ermediği istikamette hareket eden üç beş yüz kişinin teşri mekanizaya katılması hali bir demokratik idare değildir, vesayet idaresidir. Onun için bütün meselelerimizi vatandaşın kanaat getirmesi suretiyle yapabiliriz. Bunu yapmanın ne derece imkân olduğunu da son beş yıllık tecrübe ile gördük. 1957 de muhalefet radyodan konuşabildi mi? Gösteri Yürüyüşleri Kanunu çıktıktan sonra vatandaşlarla temas mümkün oldu mu? Netice ne oldu arkadaşlar? Vatandaşların çoğunluğu iktidara rey vermedi. Onun için muayyen donneleri iyice teşbit etmiş olmak lâzımdır kanaatindeyim.

Sayın Feyzioğlu arkadaşımın siyasi olarak ortaya koyduğu mahzurların çok büyük olacağı ihtimalini biliyorum. Bir partinin sadece konuşmalardan mahrum edilmesi; «Efendim, benim konuşmalarımı Yüksek Seçim Kurulu, bir mahkeme olarak, yasak etti, onun için seçimlerden çekiliyorum» demesine meydan verir arkadaşlar. Bu sebeple ben bu maddede şöyle bir hükmün yer almasının faydalı olacağı kanaatindeyim: (Radyo konuşmaları kelimesi kelimesine, modern cihazlarla tesbit edilir. Tesbit edilen bu konuşmalarda suç olup olmadığı hu-

susu, 12 günlük seçim müddeti sonunda incelemek üzere mahkemelere verilir.)

Benim mâruzatım bundan ibarettir arkadaşlar.

BAŞKAN — Sayın Bahri Savaş

BAHRİ SAVCI — Sayın arkadaşlarımdan benden önce ileri sürmüş oldukları Anayasaya aykırılık konusu üzerinde sadece teknik olarak durmak istiyorum.

Bir maddenin Anayasaya aykırılığını ileri sürdüğümüz zaman korkmamalıdır ve bu iddiayı ileri sürerken şiddetli davranmamalıdır. Çünkü biz insanız, şevkimiz azalabilir. Bu azalmış şevkle yapılan müzakerelerde iyi netice alınmaz. Anayasaya aykırılığı soğukkanlılıkla mütalâa etmezsek onu hukukî mesnede ve Anayasaya esaslarına uygun olarak incelemek şansımızı kaybedebiliriz. Bunun için işi soğukkanlılıkla mütalâa etmek gerekir. Bu işe baktığım zaman bu meselenin Anayasaya aykırılığını kendi kendime şöyle düşündüm. Siyasî fikir ve beyanları, sahibolduğu düşünceleri her türlü yayın imkânları ile yaymak prensibi bu 55 ne madde ile ihlâl edilmiş oluyor mu? Veyahut da bir parti konuşma hakkından mahrum edilmek suretiyle siyasî kanaat ve düşüncelerini ifade etmek hakkından mahrum edilmiş oluyor mu? Bu açıdan bakmak lâzımdır. Tanzim edilecek maddenin hükümlerini bu şekilde görmek icabeder. Siyasî partiler sevk edilecek madde ile konulacak cezadan dolayı kanaatlerini ifade etmek imkânından toptan mahrum kılınacaksa o zaman Anayasaya aykırılığı meselesi mevzuubahsolabilir. Bu noktada tereddüde düşmememiz yerinde olur. Anayasaya aykırılık meselesinin ne şekilde tesbit edileceğini bilmiyorum. Böyle bir formül ile çıkarsa Anayasaya aykırılık olur. Fikrin her türlü yayın vasıtalarından istifade etmesi, Anayasasının temel prensiplerinden biridir. Tam mahrumiyet vermeyecek şekilde suçu ile muvazi, denk bir ceza konulur, suçu da normal mahakim yoluyla araştırarak tesbit için bir formülünü bulursak, o zaman elbette Anayasaya da aykırılığı mevzuubahsolamaz. Konmuş olan kısmî bir mahrumiyet olup yetkili mercilere verilmiş olacaktır. Bu iki vasafla riayet etmez de maddemizi bu haliyle bırakırsak o zaman Anayasaya aykırılık noktasından içtibaşa düşeriz. Ümid ediyorum ki, madde bu şekilde inşa edilecektir.

Burada gözmemiz lâzımgelen nokta ve vereceğimiz karar önce şu olmak lâzımdır. Radyo ile işlenen bir suçu normal takibata mâruz bırakmakla iktifa edecek miyiz? Buna ek olarak bir partinin radyoda konuşma hakkını takyidedecek miyiz, böyle bir cezaya lüzum hissedecek miyiz? Normal takibat kâfidir. Ek olarak kısmen de olsa bir partiyi konuşma hakkından, mahrum etmeye lüzum yoktur dersek bu maddeye lüzum yoktur, 55 ne maddeyi kaldırırız.

Eğer buna müspet cevap verecek olursak yani böyle bir ceza veya tedbire mutlaka lüzum var diyeceksek o zaman iki ihtimal karşımıza çıkıyor. Bu tedbir gerçekten basit bir disiplin tedbiri ise mesele halloluyor. Yüksek Seçim Kurulu buna yetkilidir, bir kısmî ceza verebilir. Bütün ceza verirse Anayasaya aykırı oluyor. Eğer bu basit bir disiplin mahiyetindeki tedbiri aşırıysa o zaman normal mahkeme kararı ile bu tedbirin alınmasına ihtiyaç vardır. O zaman da bu mahkeme neresidir? Yüksek Seçim Kurulu burada bir mahkemedir. Yüksek Seçim Kurulunu, seçimin dürüst yapılması görevini ve elindeki vasıtaları ve vasatı hazırlayan bir organ olarak sayacak olursak o zaman normal mahkemeye gitmemiz gerekecektir. Yüksek Seçim Kurulu dışında normal aramaya temayül ediyorum. Kısmî olan bir ceza ancak normal bir mahkemeye verilebilir. Suç işlendiği zaman bu mahkeme harekete geçer, derhal hükmü verirse iki üç gün konuşmaktan mahrum kalır. Ve bu hal derhal radyo ile ilân edilmelidir. Bu mahkeme kararı ile, ayrıca mağdur olan parti varsa, şahsiyet varsa, kendisi cevap vermek hakkını kullanmalıdır. Cevap hakkının istimali bir propaganda olmadığı için son üç gün içinde bunu yapabilir. Bu arz ettiğim sadece cevap verme hakkını kullanmadan ibarettir.

Onun için ilâve, ek ceza veya tedbir almayı diyenlerin görüşüne iştirak etmiyorum. Çünkü parti rejiminde, partiler kendi üyelerinin faaliyetine sahibolmalıdır, kontrol etmelidir. Demokrasinin gerçek teminatı üyelerin partilerinin kontrolüne bağlı olmasıdır. Bu prensipten vazgeçmeyiniz. Ailenin ferdinden birisinin işlediği suçtan dolayı bütün aileyi cezalandırmak mevzuu burada yoktur. Siyasî parti

bütün siyasî akışımıza tesir edecek çok müessir bir teşkilâttır. Bütün üyelerin birbirlerine disiplin bağı ile bağlı olması lâzımdır. Bu bağ sadece seçim zaferinde değil aynı zamanda memleketin huzuru için her zaman ve her yerde aranmalıdır. Bu bakımdan parti, üyelerine daimî şekilde hâkim olmalıdır. Partiler bu şekilde kontrol yapmadığı zaman, üyelerinin faaliyetinden muayyen bir nispette, kendilerini ilzam etmelidir. Mâruzatım bundan ibarettir, teşekkür ederim. (Alkışlar)

HIZIR CENGİZ — Muhterem arkadaşlarım, mevzuun ehemmiyeti belli ki mühimdir. Onun içindir ki, dünden beri 55 nci maddenin münakaşa ve müzakeresi yapılmaktadır. Muhterem arkadaşlarım, bu madde müzakere edilirken bendenize öyle geliyor ki bu maddeyi kabul etmek için bir formül bulmaya ihtiyaç vardır. Mademki komisyonumuz böyle bir madde ile gelmiştir. Bunu kabul edelim ama bu hali ile kabul edemeyiz. Bunda ittifak var. Arkadaşlar, kendimizi bu maddeyi kabul etmek için niçin zorluyoruz? Bu madde gerekçede de sarahaten beyan edildiği gibi seçim mevzuatımıza yeni getirilmiş, yepyeni bir hükmü ihtiva etmektedir. 1950 seçimlerini yaptığımız 5545 sayılı Milletvekilleri seçimi Kanununda da seçimin emniyet ve düzene alınması için gerekli hükümlerin sevkinde, kabul etmek gerekir ki, bugünkü kadar titizlik ve itina gösterilmiştir ve o zaman böyle bir hükmün sevkine lüzum görülmemiştir. Bu hüküm belki de partilerin en yaygın propaganda vasıtası olan Devlet Radyosundan yapacakları propaganda konuşmalarını destekliyecektir. Fakat arkadaşlar neden endişe ediyoruz? Demokrat Parti iktidarının geçmiş devirdeki kötü sözlerinin kendine has olduğunu memleket içinde kabul etmeyen kaldı mı? Memleketin en büyük adamına millî münafık demesi revaç gördü mü?

Arkadaşlar; kem söz sahibine yakışır.

En yaygın bir propaganda vasıtası ile, radyo ile, alâmeleinnas bir partinin şahsiyeti hükmiyesine veya bir partinin kudretli bir şahsına hakaret işinin başıboş bırakılması gibi bir şey mevcut değildir. Halen mer'î mevzuata nazar atfedecek olursak suç vasfında olan hareketlerin bertaraf edilmesi kanunî müeyyideler altına alınmıştır.

İşin bir hususiyeti varsa, cezaî hükümler kısmına konacak bir fıkra ile bu 55 nci maddeye aykırı yayın yapanlar, propaganda yapanlar şundan şuna kadar ceza görürler demek suretiyle bu boşluğu doldurmak mümkündür. Kabul etmelidir ki bunun faydasından ziyade mahzurları vardır. Durup dururken bu mahzurları buraya getirmekte ne hacet var?

Muhterem arkadaşlarım, deniyor ki mahza bir parti sözcüsü her mesuliyeti göze alıp (x) partisinin aleyhinde alabildiğine söyler. Cemiyetin temel prensiplerini ve nizamlarını bozacak mahiyette suç ika eder ve irtikâbeyliyebilir. Yani bu maddenin âdi ve şahsî suçları işliyenlerin fiil ve hareketlerini önlemek maksadına mâtuf olarak tahdidî mânada vaz'edilmemiştir; mümkün olduğu kadar âm ve şâmil mânada almak icabeder.

Arkadaşlarım, vaz'edilen temel prensiplerin bozulmasını icabettirecek, dini politikaya âlet edecek, İnkılâp aleyhtarlığı yapacak mahiyetteki konuşmalar taallûku bulunan kanunî müeyyideleri ile ceza tehdidi altına alınmıştır. Eğer bu kadar mühimse demin arz ettiğim gibi daha sert hükümler sevk etmek mümkündür. Bâzı arkadaşlar bu hususlar hakkında kanunlarda hüküm bulunmadığını beyan ediyorlar. Böyle değildir arkadaşlar. Bendeniz bunu ancak bir eseri zühulü beyan telâkki ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, sözlü propaganda da böyle bir tedbire niçin başvuruyoruz. Biliyorsunuz ki orada konuşan kimse radyoda söylenemeyeceği tasavvur edilen bir şeyi, kendi bölgesinde, dar muhitine inhisar etse bile, söyleyemez. Niçin arkadaş konuştuğu sırada hiçbirimiz şikâyet etmedik arkadaşlar? Çıkıp da arkadaşlar, falan partinin bir sözcüsü çıkar da, kendisine rakibolan, kendisine rakıp saydığı falan partinin yeterli bir adamına veya o adamın mensubolduğu partinin şahsiyeti hükmiyesine lisanen tecavüzde bulunur da bu tecavüze mâruz kalan kimseler Seçim Kuruluna, Seçim Kurulu nezdinde yapacakları bir müracaat ile, o bölgede tecavüz eden partinin toplu olarak propaganda yapması keyfiyetinin nez'i için karar alın neden demez arkadaşlar?

Arkadaşlarım, bu çeşit bir kabul dün yaptığımız birçok itirazlara yol açabilir. Şu Demokrat Parti iktidarı zamanında mütemadiyen, «Bizi radyodan konuşurmuyorlar, Ayıplarını, kusur-

larını, yolsuzluklarını ve hatalarını millete duyuracağımızdan korkuyorlar da onun için konuşmuyorlar. Bize, buyurun konuşun, demiyorlar ama kendileri günün her saatinde, Devletin tarafsız olması lâzımgelen radyosunu Demokrat Partinin bir organı şeklinde kullanıyorlar.» diye bağırmadık mı? Bunu söyleyenleri alkışlamadık mı?

Arkadaşlarım, siyasî partilerin radyo konuşmaları günde 10 dakikayı geçmeyecektir. Bunun kısmî de olsa tahdidine gitmek siyasî birçok mahzurlar tevli dedeçeği gibi bendeniz şahısan kaanim ki, tarafsız çevrelerde de üzüntü yaratacaktır. Bu itibarla biz bunu kabul etmeye temayül etmiyelim.

Sonra muhterem arkadaşlar; malûmuâlinizdir ki, madde metninde bu hak ve yetki çok mümtaz hâkimlerden meydana gelen Yüksek Seçim Kuruluna tevdi edilmektedir. Memleketin hayatiyetini alâkadar eden seçim gibi bir mevzuda mühim vazifeler üzerine almış olan bu hâkimleri şaibe altında bırakmıyalım.

Arkadaşlarım; olabilir ki, o hâkimler, suç konusu teşkil etmediği kanaatine vardıkları bir konuşmanın radyoda yayınlanmasında mahzur görmiyebilirler. İnsanlar hatadan salim olamaz. Fakat böyle «Münasiptir, yayınlayınız,» denildikten sonra da bu konuşma suç ihtiva eden bir konuşma ise, Seçim Kanununun alâkah hükümlerinin ışığı altında haklarında takibat yapılmasına bir engel teşkil edemez. O zaman bu mümtaz hâkimleri küçümsetmek yahut da bu hâkimler falan partinin tarafını tuttukları için açık olarak suçludur, bu mevzuda radyoda konuşulmasına müsaade etmişlerdir gibi, bir fikir doğmasına için yer veriyoruz?

Muhterem arkadaşlarım; bu maddenin sevkini sebebi gerekçede aynen şöyledir : «Lisan nezahetine riayet edilmesi ve tecavüzün önlenmesi amacı ile Yüksek Seçim Kurulunun takdirine bağlı olmak üzere yetki tanınmıştır.» diyor. Demek, lisan nezaheti istiyoruz, tecavüzler önlenmesini istiyoruz. Tecavüzler önlenirken ya hakiki yahut hükmî şahıs muhatap sayılmış. Ancak lisan nezahetine uygun olarak hitabedebilirler. Bunları da teminat altına alan maddeler vardır, arkadaşlar.

Sonra muhterem arkadaşlarım; bendenize göre bu maddenin tatbik edileceği siyasî partinin

durumunun da gözden geçirilmesinde fayda vardır. Maddede sadece, «Siyasî partilerin radyo ile yaptığı konuşmalar» diyor. Ama her siyasî parti radyoda konuşabilecek mi? Seçime katılan siyasî partinin konuşmak hakkıdır. Maddeyi böyle anlamak lâzımdır. Seçime katılan siyasî parti ne demektir? Asgarî 15 ilde, il ve ilçe çevrelerinde teşkilât kurmuş olan, yeteri kadar aday gösteren parti, seçime katılan siyasî partidir. Bu demektir ki, böyle bir parti seçimden bir şey beklemektedir. Böyle bir partinin sözcüsü, partisinin kapanması pahasına böyle bir suç işlemek yolunda olur mu? Partisinin puvan kaybetmesini ister mi? Elbette ki, hayır. O halde arkadaşlar, bu işte biraz nikbin olmak lâzımdır. Parti sözcülerinin, partilerinin direktifi ile o kadar bayağlaşıcağını düşünürsek, efkârı umumiye de nazara almamız lâzımgelir. Türk milletinin sağduyusuna itimadınız yok mu? Küfreden, bayağı konuşan bir insan bu cemiyette bu yolla üstün bir mevki kazanacaksa o zaman dâvayı biraz da bu yönden tetkik etmemiz gerekir.

Bu maddenin bu haliyle kabulü katıyen uygun değildir. Bendenizin görüşüme göre, Anayasa aykırılık meselesini de şimdilik düşünmüyorum, bunun disiplinler bir tedbir olduğu fikri doğrudur. Bu hususta komisyonla beraberim. Yalnız başlık kısmında «Radyo konuşmalarında işlenen suçlar» denilmiştir. Maddenin içinde bundan dolayı suç olduğu anlaşılacak. Halbuki ceza hukuku tekniği bakımından bu işin mahiyeti başkadır. Matlaplar kanununun metni muhtevassından olmadığına göre, üzerinde durmaya değmez.

Peki, iyi ama büsbütün serazat mı bırakalım? Yani bir parti sözcüsü geldi, uluorta hezeyanlarda bulundu, gayrivakileri büyüttü, hakaret etti yani ağza alınmaması, edebe aykırı olan sözleri benimsiyerek konuştu. Arkadaşlarım, bunun müeyyidelerinin olduğunu arz ettim. Bunu müeyyideler için hakarete uğrıyanın bir ihbar veya şikâyette bulunması lâzımdır. İyi ama, diğeri de bu sefer iddia edecek, ben böyle söylemedim diyecek. Şahit gösterecek, iş çıkmaza girecek. Kendi partisi mensuplarından yüzlerce adamı şahit gösterecek, sanki o saatte radyoyu dinlemiş gibi gösterip işi çıkmaza kadar götürececek. Öyle değil arkadaşlar, bu maddeye bir tedbir vaz'etmek ve formüle etmek maksadı temine kâfi gelir.

Meselâ, şöyle olsa; «Madde 55. — Seçime katılan siyasî partilerin radyo ile yaptıkları propaganda konuşmaları modern usullerle mutlaka tesbit edilir.» Bu tesbit edildikten sonra zaman aşımı süresince muhafaza edilir. Böyle de olur. Yani o zaman şahit bulmaya ihtiyaç yoktur.

Netice itibariyle bu maddenin sevki için bir zaruret olmadığına kaaniim. Bendeniz, 55 nci maddenin tasarıdan çıkarılmasının ve yerine arz ettiğim şekilde bir madde tedvininin yerinde olacağı kanaatindeyim. Bu hususta takrir de takdim ediyorum. Kabul buyurursanız çok müteşekkîr kalacağım ve bir vazife yaptığımıza inanacağım. (Alkışlar)

BAŞKAN. — İsmail Ulutaş.

İSMAIL ULUTAŞ — Buraya tekrar tekrar çıkıp sizi işgal etmemin sebebi, ilk defa bu teypte almak fikrini ortaya atmış olmamla ilgilidir. Benden evvel konuşan arkadaşlarım, bu hususlarda konuştular. Bu itibarla bendeniz bunlara gayet kısa temas ederek asıl sözüme gelmek istiyorum.

Arkadaşlarımın bazıları diyorlar ki : Suç âdi bir suçtur. Söyleniş itibariyle ağır tâbir kullananlar var. Bunlar içinde millî iradeyi selb edebilecek mahiyette olanları var. Bazı arkadaşlar da bunun iki günlük konuşmada mümkün olmayacağını söylüyorlar. Arkadaşlar, değil iki günlük, 3 - 5 cümlelik bir konuşma ile de seçimin mukadderatına tesir edecek, millî iradeyi zedeliyecek bir ifade kullanmak mümkündür. En son günler esnasında öyle cümleler kullanılır ki, memleket büsbütün çığırından çıkabilir. Bu bakımdan biz de daima Cemal Gürsel Paşanın endişesini bir kere daha kendi vicdanlarımızda duymalıyız. Biz burada daima parlak bir sema altında bulunduğumuzu zannediyoruz. Anadolu'nun birçok yerlerinde bu gidişata sırt çevirmek isteyen ve yapılmış olan hareketlerin daima fena yönden ele alındığını düşünenler var. Binaenaleyh, radyoda sarf edilecek 3 - 5 cümlelik fena söz, çok fena neticeler hâsıl edebilir. Bu bakımdan memleketin birlik ve beraberliğini sarsabilecek, istiklâlini ve istikbalini sarsabilecek ve fakat sadece politikacının gönlünü okşayabilecek, rey avelığına yarıyacak noktai nazarlardan, gidişlerden kaçınmamız lâzımdır. Bunun için bize tehlikeli gibi görünen bu madde biraz düzeltilir. Fakat bu endişe bizim içimizde tarafsız vatandaş olarak çok bü-

yük ve ağır tesirler bırakıyor. Bu endişenin mucip sebeplerinden biri efendim bir sürücü lisan olmuş, partimiz adına konuşan şahıs bir sürücü lisan etmiş, denilir. Bunun arkasında ne olduğu, neyin saklı olduğu gayet açıktır.

Parti, sözcüsüne hâkim olamazmış. Parti, parti olarak çıkıp tabiatıyla konuşamaz. Mutlaka sözcüsü vasıtasıyla konuşacaktır. Sözcü sürücü lisan yapmış, parti onu harekilyabilir; bir iki kişiyi bu suretle harekilyabilir. Çünkü, o iktidara geldiği zaman onlar ceza görmeyecek, eskiden olduğu gibi mükâfat görecekler. Bir de işin bu tarafı vardır, arkadaşlar. Demek ki, millî iradeye tesir edebilecek bütün suçları âdi suçlar sınıfına sokmak doğru değildir.

Muhterem arkadaşlar, hepimiz hava ile nefes alıyoruz ve onunla yaşıyoruz. Fakat damarlarımızın içine ufak bir hava habbeciği girdiği zaman, derhal ölürüz. Sürücü lisan diye öyle konuşmalar yapılır ki, memleketin maddî ve mânevî birçok kıymetleri tahribedilebilir. Diğer partilere pas çeken partiler de olabilir. Diğer partilere oy kazandırmak için konuşmalar olabilir. Temiz ve kıymetli şahsiyetlere küfür edilebilir. 10 sene içinde ne büyük lâflar dinledik. Burada şimdi edebiyat örneği verenlerden çok daha iyi edebiyat yapıyorlardı onlar. Ama sonunda ne oldu? Bu memleketin şerefli müesseselerini yıkıma uğraştılar. Temiz evlâtlarına sövdüler. Bunları işitmek istemiyoruz artık.

Demokrasi varsın kısımtlı olsun, bizim memleketimizde. Fakat vatanımızın bütünlüğü, beraberliği ve selâmeti bozulmasın. Bu kadar amerikanvari demokrasiye gitmeye lüzum yoktur. Bunu hiçbir zaman unutmayın. Yunanistan'daki, İspanya'daki ihtilâlleri unutmayın. Bütün bunlar bizim için birer derstir. Balkan Harbi tarihini niçin okutuyorsunuz? Diyeceksiniz ki, memlekette bu kadar feci durum var mı? Yoktur, ama ona doğru gidiş olmuştur. Bunu durdurmak istiyoruz. Bu bakımdan radyoda ulu-orta konuşmalara yer vermek doğru değildir. Partiyi konuşmaktan men etmek de doğru olmaz. Yapılacak şey şudur : Evvelâ parti, sözcüsüne hâkim olsun. Konuşanın sesi teypte alınsın. Ancak bundan sonradır ki, mesuliyetini idrak etmiş olacaktır. Bir kimse radyoda konuşur. Fakat netice itibariyle, eğer suç unsuru varsa artık ceza vermektan kaçınmamalıdır. Suçlu da boynunu eğmelidir.

Bununla beraber, seçimden ümidini kesmiş bir parti, diğer bir partinin aleyhine konuşmalar yapar. O zaman ona ceza versek bile diğer parti berbat olur. Aynı şeyi kulüplerde de görmüyor muyuz? Bunlara çok dikkat etmek lâzımdır. Daima perdenin önünü değil, arkasını da görmeye alışık olmamız lâzımdır. **Sonra arkadaşlardan bazıları diyorlar ki, memlekette artık bir daha eski günler gelmeyecek. Arkadaşlar, bunu ne ile vadediyorlar? Sonra bâzi arkadaşlar da dediler ki, Teşkilâtı Esasiye Kanunu yapıyor. Bu maddeler teminat altına alınmıştır. Yani Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz en ağır şekilde böyle suçları önlerken buraya bir âtif yapmak olmaz mı? Fakat, bu kanun buradan geçip kanunlaştı mı? Hayır. Daha mer'î olmıyan bir kanuna güvenerek, biz derhal bu hükümleri bir çırpıda dışarı çıkaramayız. Bu da çok hatalı olur.**

Bundan başka arkadaşlar, şu ciheti gayet açık olarak belirtmek lâzımgeliyor ki, «Efendim yazılı olarak getirsimler ve yazıya göre okusun» hayır, yazı başka türlü olur, fakat söz başka türlü olur. Üniversitede de biz talebelerin ne söyleyeceklerini kestiririz, fakat neticede hüsbütün başka türlü konuşmaya başlarlar. Bunun mahzurları çoktur. Bunun için mutlaka teybe alınmalıdır.

Arkadaşımızın birisi anlattı. Dedi ki, 50 tane şahit getirir, «Ben öyle söylemedim, şöyle söyledim,» der. Yassıada'da misalini görüyoruz. Teype alalım bu mahzurları bertaraf etmiş oluruz.

Yine partiyi mutlak surette bütün söz hakkından mahrum etmiyelim. Konuşturup sonradan ceza vermek yerine baştan, «Bu konuşma suç teşkil ediyor. Konuşma.» diyelim. Bu suretle bir defa konuşmıyacaktır, ondan sonra gene konuşacaktır.

Yüksek Seçim Kurulu bir mahkeme midir? Diye sordular. Yüksek Seçim Kurulu bir mahkeme değildir ama, bu memleketin en mümtaz hâkimlerinden meydana gelen bir heyettir. Bir taraftan onlara memleketin en hayati işini ve mesuliyetini veriyoruz, itimat ediyoruz, diğer taraftan da radyodaki konuşma hususunda itimat etmiyoruz. Böyle şey olmaz. Onlara bir taraftan memleketin mukadderatı ile ilgili seçim mevzuunda en büyük salâhiyetleri veriyoruz,

öbür taraftan da konuşmayı onlardan saklamak istiyoruz. Böyle bir şey düşünülmez. Fakat mutlaka en sonunda teype almanın şart olduğunu kabul edeceksiniz. Bundan başka bir yol yoktur, bulunamaz.

Ahmet Oğuz arkadaşımız Yassıadaya gitmekten bahsettiler. Arkadaşlar, biz buraya değil Yassıadaya, bundan daha fenasını düşünerek geldik. Mesuliyetimizi idrak ediyoruz. Burada Yassıadadan korkacak arkadaşımız yoktur. Bütün arzumuz; vatanımız, milletimiz, istiklâlimiz ve istiklâlimizin birtakım çıkmaz yollara girmemesidir. Gayemiz, bugünkü bahranlı durumdan memleketi bir an evvel kurtarmaktır. Bu uğurda ne yapmamız lâzımsa yapacak, Yassıada ve saire gibi engellerden katiiyen korkmıyacağız. Arkadaşlardan, bu gibi fikirleri ileri sürdüğümüz için bizleri, demokrasi anlayışına uymamış kimseler olarak değil sadece, memleket sevgisini ön plâna almış kimseler olarak karşılamalarını ve bağışlamalarını rica ederim.

Arkadaşlar; bizler partici değiliz. Heyeti Umumiyenin fikrine bitaraf olarak ışık tutmak istiyoruz. Bu bakımdan da konuşmalarımızda takdire şayan hususlar olduğuna inandığımızı zannediyorum.

Başkanlık Divanına bir de önerge vermiş bulunuyorum, kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Efendim, konuşmaların yeterliği hakkında üç tane önerge vardır. Acaba sayın Komisyon konuşmak arzu eder mi? Etmiyor. Yeterlik önergelerini okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

24 saatten beri müzakeresi devam eden 55 nci madde üzerinde konuşan 30 u mütecevaz temsilcinin fikirleriyle mesele en ince teferruata kadar incelenmiş ve aydınlanmıştır.

Bu sebeple müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederiz.

Süleyman Bilgen Abdurrahman Altuğ

Temsilciler Meclisi Sayın Başkanlığına

İki günden beri 55 nci madde leh ve aleyhinde konuşmalar yapılmış ve Yüksek Meclis kâfi derecede aydınlanmış bulunmaktadır. Müzakerenin kifayetinin oya vaz'ını arz ederiz.

Şevket Asbuzoğlu Rauf Bayındır
Nihat Sargımalp Mebrure Aksoley S. Tandal

Yüksek Riyasete

55 nci madde üzerinde fikirler tavazzuh etmiştir. Konuşmalar fikirlerin tekrarından ibaret kalmaktadır. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederiz.

İbrahim Öktem Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu

BAŞKAN — Kifayet aleyhinde konuşacak var mı efendim?

Buyurun.

HÜSEYİN OTAN — Muhterem arkadaşlarım; mevzu üzerinde her ne kadar çok konuşulmuş ise de, mevzuun, bilhassa maddenin gelecekte seçimlere olan tesirleri bakımından, burada söz alan bütün arkadaşların fikirlerini açıklamalarına imkân sağlamanızı bilhassa istirham ederim.

Bu yüksek görüşünüze istinaden, verilmiş olan tavrillerin reddini talebedeceğim.

BAŞKAN — Yeterlik önermelerini yüksek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Yeterlik kabul edilmiştir. Madde hakkındaki önermeleri okuyoruz efendim:

Temsilciler Meclisi Başkanlığına.

55 nci maddeyi Anayasaya uygun görmekte keza seçim emniyetini zedeleyici bulmaktayın. Bu sebeple kanundan çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Sadettin Tokbey

Temsilciler Meclisi Başkanlığına.

55 nci maddenin tasarından çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Suphi Batur Ali İhsan Göğüş
İsmet Giritli Bülent Ecevit

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin tasarından çıkarılmasının oya konmasını arz ve teklif ederim.

Avni Yurdabayrak

Yüksek Başkanlığa

55 nci (eski 56) madde hükmünün tamamen kaldırılmasını arz ve teklif ederiz.

İ. Selçuk Çakıroğlu Ferhan Arkan
Bedî Feyzioglu Feridun Üstün
Muhittin Gürün

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

Seçim emniyetini ihlâl edebileceği için 55 nci maddenin kaldırılmasını arz ve teklif ederiz.

Orhan Köprülü Feyyaz Köksal

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin sevkine mütaallik gerekçeye, mer'i mevzuat hükümlerine ve tedvin edilmek üzere bulunan Anayasadaki metinlere, kabulünün tevli dedeceği türlü mahzurlara hem sözlerin sahibine yapılacağına ve maddenin sevkini zaruri kılan bir halde bulunmadığına göre, maddenin tasarından çıkarılmasını ve ancak konuşmaların usulüne ve mutlaka tesbit olunmasını arz ve teklif ederim.

Üye

Hızır Cengiz

Yüksek Başkanlığa

Riyasete verilmiş bütün tavriller okunduktan sonra, maddenin beliren temayüllere göre yeniden tedvini için, komisyona iadesini arz ve teklif ederim.

Ahmet Bilgin

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddeye aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim:

Amil Artus

Fiilin özel ağırlığı gerekli kıldığı takdirde Anayasa mahkemesince o partinin kapatılmasına karar verilir.

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddeye aşağıdaki fıkranın birinci fıkraya olarak eklenmesini rica ederim.

Amil Artus

Siyasî partilerin radyoda yapacakları konuşmalar teype alınmak suretiyle tesbit olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

55 nci maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim.

İsmail Ulutaş

Konuşmalarda suç unsuru bulunup bulunmadığının katî olarak tesbiti, konuşmaların banda alındıktan sonra radyoda okunması suretiyle yapılır.

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin aşağıdaki şekilde yazılıp kabulünü arz ve teklif ederim.

Üye

Hızır Cengiz

Madde 55. — Seçime katılan siyasî partilerin radyo ile yaptıkları propaganda konuşmaları modern usullerle mutlaka tesbit olunur.

Sayın Başkanlığa

55 nci maddede, siyasî partilerin radyo ile yaptıkları konuşmalarda suç konusu olduğu sonucuna varılırsa, o siyasî partinin seçim süresi sonuna kadar radyoda konuşma hakkının kısmen veya tamamen iptaline... denmektedir. Burada kullanılan «seçim süresi» teriminin, «propaganda süresi» olarak değiştirilmesi maksada daha uygun olacaktır. Zira «seçim süresi» seçimlerin sonuna kadar, olan devreyi kapsar. Dolayısıyla «seçim süresi» terimi yerine «propaganda süresi» nin kullanılmasını teklif ediyorum.

İlhan Özdi

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve rica ederim.

Ahmet Bilgin

Madde 55. — (Yüksek Seçim Kurulunca siyasî partilerin, radyo ile yaptıkları konuşmaların suç konusu olduğu sonucuna varılırsa, ceza takibi hususundaki hükümler saklı kalmak üzere, o hatibin seçim süresi sonuna kadar radyo konuşma hakkının kısmen veya tamamen iptaline karar verilebilir ayrıca mensup olduğu partinin nazarı dikkati çekilir.)

Yüksek Başkanlığa

Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanun tasarısının 55 nci maddenin aşağıdaki şekilde tadilini talep ediyoruz.

Lütfi Engin

M. Rauf İnan

Madde 55. — Yüksek Seçim Kurulunca, siyasî partilerin, radyo ile yaptıkları konuşmaların suç konusu veya nezakete aykırı olduğu kanaatine varılırsa, ceza takibi, hususundaki hükümler saklı kalmak üzere, iki defa o siyasî partinin dikkati çekilir. Müteakip konuşmalarında aynı konuda ısrar ettiği takdirde radyoda konuşma hakkının kısmen iptaline, karar verilir.

Partilerin radyo konuşmaları, konuşma anında banda alınır.

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki fıkranın 55 nci maddeye eklenmesini arz ve teklif ederiz :

Reşat Tardu

M. Rauf İnan

«Siyasî partilerce radyoda yapılan propaganda konuşmalarında Yüksek Seçim Kurulunca tecevüze veya iftiraya uğradığı kanaatine varınacak parti veya şahıslara bu Kurulca tesbit edilecek şekilde radyoda cevap verme hakkı tanınır.»

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin ikinci satırının sonundan itibaren aşağıdaki şekilde düzenlenmesini arz ve teklif ederim.

İsmail İnan

O, siyasî partinin konuşmayı tasvibetmesi halinde seçim süresi sonuna kadar radyoda konuşma hakkını kısmen veya tamamen iptaline karar verilir.

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederiz.

Salim Hazerdağlı

Zeki Tekiner

Mehmet Özbay

Madde 55. — Yüksek Seçim Kurulunca, siyasî partilerin radyo ile yaptığı konuşmaların suç konusu olduğu sonucuna varılırsa, ceza takibi hususundaki hükümler saklı kalmak üzere, Seçim Kurulunca suç ihtiva eden konuşmaya o partinin iştirak edip etmediği tebliğ olunur. Parti yöneticeleri konuşmayı tasvibetmiyorlarsa müteakip propaganda gününde bu ciheti açıklarlar. Aksi halde parti yöneticileri suça iştirak etmiş sayılarak haklarında kovuşturma yapılır?

Suç konusu konuşma son gün yapılmışsa Yüksek Seçim Kurulu parti yöneticilerinden aldığı neticeyi ilân eder.

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilerek kabul edilmesini arz ve teklif ederiz.

Muammer Aksoy

Alp Kuran

Feyzioğlu Yavuz

İhsan Kabadayı

Laskaris Kaludi

Ahmet Demiray

Zeki Baltacıoğlu

Tuncel Bedrettin

Süleyman Bilgen

Mehmet Köker

Fazıl Nalbantoğlu

Selâhattin Tandal

Mebrure Aksoley

Hüseyin Ulusoy

Okunamadı

İsmail Ulutaş

Rauf Gökçen

Abdurrahman Altuğ

İmza okunamadı

Madde 55. — Siyasî partiler radyo ile yapacakları konuşmaların yazılı metinlerini, incelemek üzere en geç konuşma günü sabahı saat 12 ye kadar Yüksek Seçim Kuruluna verirler.

Yüksek Seçim Kurulu, konuşma metnin-

den suç teşkil eden kelime ve ibareleri çıkarmaya yetkilidir.

Metnin incelenmesinde ilgili parti temsilcisi hazır bulunabilir, ve yapılacak değişiklik hakkında görüşünü belirtebilir.»

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

55 nci maddenin aşağıdaki şekilde tedvirinin umumi heyetin tasvibine sunulmasını saygı ile arz ederim.

Necip San

Madde 55. — Siyasi partilerin radyo ile yapacakları konuşmaların metni konuşmasını öğleye kadar Yüksek Seçim Kuruluna verilir. Y. S. Kurulu bu metinde suç konusu görürse onu aynı gün saat 15 e kadar partiye iade eder. Partinin aynı gün vereceği yeni metinde Y. S. Kurulunca suç konusu görülmezse o konuşma aynı gün radyoda yapılır. Yüksek Seçim Kurulunca suç görülmeyen metinlerin konuşması ses kayıt cihazıyla kaydedilerek radyoda okunur.

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin aşağıdaki gibi yapılmasını arz ve teklif ederim

İbrahim Saffet Omay

Madde 55. — Siyasî partiler radyo konuşmalarının metnini asgari 12 saat evvel Yüksek Seçim Kuruluna verirler. Kurul metinde hakaratamız ve suç teşkil edebilecek kelime ve ibareler görürse ilgili partiden dâvet edeceği iki temsilcinin de iştirakiyle keyfiyeti müzakere eder ve esas fikre zarar vermemek şartıyla suç unsuru görülen kelimeleri veya cümleleri çıkarır veya değiştirerek düzeltir.

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddedeki son hükmün şöyle tadilini teklif ederim :

Bahri Savaş

O siyasî partinin seçim süresi içinde radyoda konuşma hakkının iki günü aşmamak üzere geri alınmasına ve bu keyfiyetin radyo ile ilânına, derhal ilgili hâkimin hükmü ile karar verilebilir.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

1. — 55 nci maddedeki siyasî partilerin konuşmadan mahrum edileceğine dair hükmün çıkarılmasını;

2. — Sözcünün konuşmasının banda alınmasının ve bu bandın Yüksek Seçim Kurulunca muhafaza edilmesini arz ve teklif ederim.

23 . 3 . 1961

Emin Soysal

Radyo konuşmalarının tesbiti

Madde 55. — Siyasi partiler adına radyo ile yapılacak konuşmalar, Yüksek Seçim Kurulunun görevlendireceği bir kurul üyesi, huzurunda, konuşma sırasında, ses alma cihazı ile tesbit edilir. Konuşmanın hangi parti adına ve kimin tarafından yapıldığına dair görevli kurul üyesiyle radyo idaresinde görevli en az iki kişi tarafından tutanak düzenlenir. Konuşmaları tesbit eden bant ve sair tesbit araçları Yüksek Seçim Kurulu tarafından saklanır.

Konuşmalar bir dâva konusu yapıldığı ve istenildiği takdirde mercine verilir.

Suç teşkil eden konuşmaları yapanlar hakkında kanunen belli olan cezalar yarısından bir misline kadar artırılarak hükmolunur.

Yüksek Başkanlığa

55 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Turan Güneş

Siyasî partilerin radyo ile yaptıkları konuşmalar sırasında işlenecek suçlar, suçüstü hükümlerine kovuşturulur.

Salâhiyetli mahkeme yayının yapıldığı yer mahkemesidir.

Suç sabit görülürse, kanunda gösterilen ceza bir misli fazlasıyla hükmolunur.

Mahkemenin verdiği karar o gün, konuşmanın yapıldığı saatte ve yine konuşmayı yapan kişinin mensubolduğu partiye ayrılmış saatte radyo ile yayınlanır.

Sayın Başkanlığa

55 (56) nci maddenin, tartışmaların ışığında şu şekilde yazılmasını teklif ediyorum :

İhan Özdi

Madde 55. — Siyasî partilerin propaganda süresince radyo ile yaptıkları konuşmalar radyo idaresince banda alınır. Bu konuşmalarda suç konusu bulunup bulunmadığına karar vermek Yüksek Seçim Kuruluna aittir.

BAŞKAN — Okunan önergeler içinde en aykırısı 55 nci maddenin çıkarılması hakkındaki

önerge'dir. Bu önergenin açık oya konulması hakkında 19 imzalı bir de takrir vardır. Bu sebeple evvelâ maddenin tasarı'dan çıkarılmasına aidolan teklifi açık oyunuza sunuyorum, efendim.

Yüksek Başkanlığa

55 nei maddenin kanundan tamamen çıkarılması hususunun açık olarak oya konulmasını arz ve teklif ederiz.

Orhan Köprülü	Avni Yurdabayrak
Feyyaz Köksal	İmza okunamadı
Ahmet Oğuz	M. İhsan Kızıloğlu
Münir Aktepe	Alaettin Ergöneneç
Cevdet Cebeloğlu	Hızır Cengiz
Sadettin Tokbey	Fethi Çelikbaş
Bekir Sıtkı Baykal	Mustafa Kepir
Enver Sökmen	Enver Kök
Neemi Akeasu	İmza okunamadı

BAŞKAN — Efendim, her hangi bir yanlış anlaşılmaya mahal vermemek için arz edeyim ki, açık oyda üye arkadaşların beyaz oy vermeleri önergeyi kabul mânâsına gelmektedir.

TURAN GÜNEŞ — Usul hakkında söz istiyorum.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım; açık oy takriiri maddenin oylanmasına taallük etmektedir. Yoksa, verilmiş takrire taallük yoktur. Binaenaleyh, takriirler hakkında, ayrıca her hangi biri hakkında açık oy talebi olmadığına göre veya bir takrire mahsus bir açık oy teklifi bulunmadığına göre, evvelâ takriirlerin işari reyile oylanması, kabul veya reddi, ondan sonra maddenin alacağı şeklin açık oya konulması iktiza eder, kanaatindeyim. (Doğru, doğru sesleri)

BAŞKAN — İzin verirsiniz, 19 imzalı olan

önergeyi bir daha okuyoruz.

(Orhan Köprülü ve arkadaşlarının takriirleri tekrar okundu.)

BAŞKAN — Binaenaleyh, bu önergede kesin bir açıklık vardır. O halde, maddenin kanun tasarısından çıkarılması hususundaki önergeyi, umumiyetle maddenin tasarı'dan çıkarılması hususundaki önerge'leri açık oya sunmak iktiza etmektedir. Önergeye göre maddenin çıkarılmasını kabul edenler beyaz oy, kabul etmeyenler kırmızı oy kullanacaklardır.

Bu maddenin kanundan çıkarılmasına dair olan bütün önergeler aynı mahiyettedir.

Şimdi açık oya geçiyoruz.

(Açık oya geçildi ve oylar toplandı.)

BAŞKAN — Oyunu kullanmıyan kaldı mı efendim?... Oy toplama muamelesi bitmiştir.

55 nei maddenin tasarı'dan çıkarılması hakkındaki önergeye ait oylama sonucunu yüksek bilgilerinize sunuyorum : Oya katılanların sayısı 154. Önergeyi kabul edenlerin, yani beyaz oy verenlerin sayısı, 63. Çekinselerinin sayısı 7. Kırmızı rey verenlerin yani önergeyi reddedenlerin sayısı 84. (Alkışlar) Önerge reddedilmiştir efendim.

Arkadaşlarım, öğle paydosu vakti gelmiştir. Müsaade ederseniz ufak bir mâruzatta bulunacağım. 8 saatlik çalışma süresinin mümkünse 19,30 da bitirilmesini isteyen arkadaşlarımız vardır. Bu durum karşısında öyle paydosundan sonraki çalışmanın 14,30 dan 19,30 a kadar olarak ayarlanması daha iyi olacaktır.

Bu sebeple 14,30 da toplanmak üzere Oturma son veriyorum.

Kapanma saati : 13,00

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,30

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTIPLER : Alev Coşkun, Rifat Çini

BAŞKAN — Oturumu açıyorum. Yoklama yapıyoruz.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Müzakere için yeter sayımız yoktur. Saat 15 te toplanmak üzere Oturumu kapıyorum.

Kapanma saati : 14,45

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati: 15,00

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTIPLER: Alev Coşkun, Rifat Çini

BAŞKAN — Oturumu açıyorum. Yeter sayımız vardır. Konuşmalara başlıyoruz.

Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanun tasarısının 55 nci maddesi üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

55 nci madde hakkında verilmiş önergelerden ikincisini okutuyorum. Bu önerge madde nin komisyona verilmesi hakkındadır.

(Ahmet Bilgin'in 55 nci maddenin önergelerle birlikte komisyona verilmesine dair olan önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Söz komisyonundur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Takrir sahibi Sayın arkadaşım verilen bütün takrirlerin okunmasından komisyona gönderilmesini teklif etmektedirler. Şimdi arz edeceğim husus esasa yakın olacaktır. Takrirlerin okunmasından sonra, mücerret okunduktan sonra komisyona iade edilmesi, komisyonu Yüksek Meclisin hâdisenin halli hakkında tercih ettiği istikametten bilgisiz bırakacağından yeni bir çalışma zeminine götürmeyecektir. Bu takdirde Meclisin temayülünü bilmediği için bu müzakerelerin başladığı noktaya dönülmüş olması gibi içtinabı gayrikabil bir netice hâsıl olacaktır. Komisyon olarak istirhamımız verilen takrirler komisyona verilsin, ancak başlıca mevzuubahsolan iki esastan birisi hakkında Yüksek Meclis tercihini daha doğrusu bu esas hakkında tasvip veya reddini bildirsin. Anladığımızı böre mevzuubahsolan esaslardan birisi yayınların Yüksek Seçim Kurulu tarafından önceden tetkik edilmesidir.

İkincisi, yayın yapıldıktan sonra Yüksek Seçim Kurulu tedbir ve müeyyideleri tatbik etmesidir. Diğer teklifler de aşağı - yukarı bu esaslara dayanmaktadır. Bu takrirlerden bir tanesinin veya iki tanesinin oya konulması suretiyle Yüksek Meclisin hangi istikameti tercih edeceği hususunda temayülünü bildirirse o za-

man huzurunuza, arzu edilen istikamette tanzim edilmiş bir madde ile gelinecektir. Meseleyi daha kolay halledilebilmek için ricamız önergelerin komisyona meclisin bu iki esastan hangisini tercih ettiği belli olmasından sonra gönderilmesidir.

BAŞKAN — Verilen önergelerden, işin daha önce Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına verilmesi hakkındaki olan üç önergelerden birisini okutuyorum.

(Muammer Aksoy ve 14 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

NECİP SAN — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

NECİP SAN — Efendim, komisyon tüzükte bulunmayan bir teklifle huzurunuza geldi ve yeni bir usul getirdi. O itibarla ben de bu yeni usulün icabı olarak o teklifle huzurunuza geliyorum. Verilen takrirlerden birisinin, yani komisyonun fikirlerimizi belirttiğini söylediği iki ana istikametten bir tanesinin sahibi bulunuyorum. Evvelce söz almamıştım. O itibarla ana fikir sahibi olmaklığım itibariyle takririm hakkında izahatta bulunmak üzere söz vermenizi rica edeceğim.

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesi verilmiş ve kabul edilmiştir. Onun için tekrar konuşmanız imkân dâhilinde değildir.

NECİP SAN (Devamla) — Yeterlik önergesinden sonra komisyon yeni bir teklifle karşımıza geldiği için yeniden söz istiyorum.

İkincisi tamamen başka bir husus vardır ki, benim takririm, şimdi okunan en son takrirle muvazidir. Yalnız arada ufak bir fark mevcuttur. Okunan takrir 12 imzalıdır. Takriri imzalamış bulunan 3 - 4 arkadaşla konuştum, benim takririmle birleşmeleri hususunu kabul buyurdular. Muammer Aksoy arkadaşım kabul etmişti, şimdi kendileri burada yok, fakat diğer ar-

kadaşlar buradalar. Bu sebeple benim takririmin okunmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Okunan sizin takririniz değil midir?

NECİP SAN — Hayır efendim. Benim takririmin okunmasını tekrar rica ediyorum.

FUAT ARNA — Esas hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Sayın Komisyon sözcüsünün Yüksek Kurula söylediği husus Yüksek Kurulun prensibidir. Bir önerge ve her önergenin metni hakkında değil, aynı esasları kapsıyan temel esaslar üzerinde duracağız.

FUAT ARNA — Sayın Başkanım, lütfeder-seniz... (Tüzük var, esas hakkında konuşamaz sesleri) Tüzük var tüzük var biliyoruz. Muhterem arkadaşlar, tüzük, program, prensip hepsi güzel, fakat biraz evvel komisyon adına konuşan sayın arkadaşımız konuşurken tüzük yok muydu? Arkadaşımız ne diyorlar? (Gürültüler)

Tarihten bahsediliyor. Bunlar tüzükte yok mu idi? Arkadaşlar ne buyuruyorlar? Diyorlar ki; mütaaddit takrirler vardır. Bu takrirler hakkında Meclis bize direktif versin, biz de ona göre redaksiyon vazifesini yapalım. Konuşacağız, konuşacağız ki, bir netice elde edeceğiz. (Gürültüler) Konuşmamı kabul etmiyor musunuz? (İstemiyoruz sesleri) Riyaset Divanı konuşup konuşmamamı reye kor. (Kifayet takrirleri verildi sesleri) Arkadaşlar, kifayet verildiği andan itibaren sıraya konur, daha evvel söz istemiş olan arkadaşlar için kifayeti müzakere takriri olmaz. İstediyim zaman sustururum. Ekseriyet bendedir. (Ne ekseriyeti sesleri) Neden beni konuşturmak ve mâni olmak istiyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Fuat Arna; lütfedin de esas maksadınızı izah buyurun. Ne hakkında konuşmak istiyorsanız, onu söyleyin.

FUAT ARNA — Efendim, konuşmam bu madde hakkında olacaktır. Bu madde komisyona iade edildiğine göre kanaatlerimi söyleyeceğim. Buna şu bakımdan ihtiyaç duydum, komisyon sözcüsü burada Meclis direktif versin ona göre hareket edelim dedi.

BAŞKAN — Bir noktayı belirtmek isterim. Komisyonun söylemiş olduğu husus prensip hakkındadır. Bu sebeple siz prensip hakkında mı konuşacaksınız?

FUAT ARNA — Peki Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Komisyonun izah ettiği husus şu : Bize aidolan önergeleri Yüksek Kurulun oyna sununuz, alınacak oy çoğunluğu nerede ise biz çalışmalarımızı bu oy çoğunluğuna göre teksif edip, karar vereceğiz, diyor.

Binaenaleyh komisyonun teklifi müzakere açılması değil, sırf mevcudolan iki prensibi tesbit için önergelerin oya konulmasından ibarettir. Binaenaleyh zatiâlinizin oyu ne ise önergeler oya konulduğu zaman kullanırsınız.

FUAT ARNA — Müsaade buyurursanız, benim Heyeti Umumiye'yi lüzumsuz yere bir saniye dahi ihlâl etmeye hakkım yoktur. Bunu müdrik olarak arz ediyorum. Komisyon sözcüsü burada izah etti ve Umumi Heyetten direktif istedi ve buna göre biz redaksiyon vazifesi göreceğiz dedi. Beş dakika konuşsam belki mesele aydınlanacaktır....

BAŞKAN — Efendim, zatiâlinize verilecek beş dakikalık söz hakkını bütün sayın üyelere teşmil etmek zarureti hâsıl olur. O takdirde diğer arkadaşlar da ayrı ayrı mütalâa ile beşer dakika konuşurlarsa 600 dakika eder. Müsaade ederseniz Sayın Komisyon Sözcüsünden rica edelim; maksadın ne olduğunu izah buyursunlar...

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Efendim, tamamen oya konulması maksadiyle arz ettim. Maksadım oya konulmasından ibarettir...

FUAT ARNA (Devamla) — Emri vâki oldu. Meclis arzu ettiği şekliyle öyle yapar, ve öyle yaparsınız. Neticeden bir şey çıkmaz, emrivâki olur.

BAŞKAN — Emrivâki olduğu sözünü reddediyorum. Başkanlık tamamen Yüksek Kurulda konuşulan sözlere son derece dikkat etmekte ve emrivâkilere mahal vermemektedir. (Alkışlar.)

Efendim, takriri okutuyoruz.

(Necip San'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, bu takriri ve benzeri takrirleri yüksek reylerinize sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Şimdi ikinci esasa aidolan önergelerden iki tanesini okutuyorum.

(İlhan Özdil ve Emin Soysal'ın önergeleri tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buradaki önergelerden iki tanesi arasındaki farkın birisi konuşmaların teype alınıp saklanması diğeri de seçim kuruluna bırakılmasıdır. Evvelâ teype alınıp saklanması husu-

sunu oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi ikinci önerge Yüksek Seçim Kuruluna verilip gereğinin düşünülmesi hususuna aittir.

EMİN SOYSAL — Teype alındıktan sonra bantlar Yüksek Seçim Kurulunda muhafaza edilmiş.

(İlhan Özdil'in önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Efendim, okunan tavrın son kısmında mevzu bahis edilen hususlar toptan suç olup olmadığını araştırmak yetkisidir. Bunu oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Tavrı reddedilmiştir. O halde mevcut olan önergelerin heyeti umumiyesi hakkında sayın komisyon Yüksek Kurulun münakaşaları sırasında kâfi derecede aydınlanmış olduklarını ifade ettikleri için yüksek oylarımıza arz etmiş bulunduğumuz iki hususu da oya koymak suretiyle anlamış olduk.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Bahri Saveri'nin tavrı var, o da okunsun efendim.

BAŞKAN — Şimdi Saveri Bahri arkadaşımızın tavrını okutuyorum.

(Bahri Saveri'nin önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Bu tavrı oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. (Anlaşılmadı sesleri, tekrar okunsun sesleri)

AMİL ARTUS — Bu tavrı rey vereceğiz ama ilgili hâkim kindir.

BAŞKAN — Sayın komisyon sözcüsünden bu hususta ne düşündüklerini bildirmelerini tekrar rica ediyorum.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ÖDÜL ATIF — Efendim, Yüksek Meclis bu tavrı kabul buyurduğu takdirde, ilgili hâkimin hâdisenin ehemmiyetine göre, hangi hâkim olacağını ve mahkeme usulünü komisyon tesbit edip huzurunuzda arz edecektir.

BAŞKAN — Komisyon sözcüsünün yaptığı bu açıklamaya göre, bunun bir hükme bağlanması esasını ihtiva eden bu tavrı yüksek oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler.. Etmeyenler.. Tavrı reddolunmuştur efendim.

Şu halde mevcud olan tavrın hepsini komisyonun isteği ve hile ve metnin yeni şeklinin hazırlanması için komisyona veriyoruz.

56 ncı maddeye geçiyoruz. Biliyorsunuz 57 ncı madde 56 olmuştur.

Hoparlör ile propaganda

MADDE 56. — Hoparlörle propaganda, halkın huzur ve rahatını bozmamak ve 50 ncı maddeye uymak şartıyla serbesttir.

İçer seçim kurulları re'sen veya siyasî partilerin istekleri üzerine, mahallin özelliklerini göz önünde tutarak, hoparlörle yayının yerini, zamanını, süresini ve diğer şartlarını tesbite yetkilidir.

BAŞKAN — Elimde bir tavrı vardır, sayın Ahmet Bilgin arkadaşımıza aittir. Burada 56 ncı madde üzerinde söz istiyorlar. Aca-ba şimdi okuduğumuz sayı 57 iken 56 olan maddeyi mi kastediyorlar?

AHMET BİLGİN — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

AHMET BİLGİN — Muhterem arkadaşlar, bu madde üzerinde çok konuşmak için bir lüzum görmüyorum. Müsaade ederseniz bu maddeye bir ilâve yapacağım. Biliyorsunuz belediyelerin hususi hoparlörleri vardır. Bu hoparlörlerle ya doğrudan doğruya kendilerine aidolan işleri ilân ederler yahut da para almak suretiyle bir kısım ilân yaparlar, halka duyururlar. Teklif edeceğim ilâve seçim esnasında da bu hoparlörlerden istifade etmek istenildiği takdirde ne şekilde hareket edileceğine dairdir. Maddede böyle bir hususa raslamadım. Onun için maddenin şu şekilde olması hakkında bir tavrı hazırlamış bulunuyorum, müsaade ederseniz onu okuyacağım. «Belediye hoparlörleri neşriyatında da bu madde hükümleri uygulanır.» Maddeye bu ibare konulduğu takdirde ilerde belediye hoparlörlerinin yapacağı neşriyatlar hakkındaki tereddütlerin izale edilmiş olacağı kanaatindeyim. Bu hususta bir önerge tavrı ediyorum. Kabulünü istirham ederim.

BAŞKAN — Alaettin Ergönerç.

ALAETTİN ERGÖNERÇ — Efendim, dün belediye hoparlörleri hakkında konuşmuştum. Ayrıca bu hususta Riyaset Divanına bir tavrı de vermiş bulunuyorum. Yalnız 57 ncı madde de iki kelime vardır. Bu hususun komisyon tarafından izah edilmesini rica edeceğim. Bu iki kelime «halkın huzur ve rahatının bozulmaması»dır. Ben bu kelimeleri suiistimal edilebilir vaziyette görmekteyim. Bu bakımdan lütfen komisyon sözcüsü burada, halkın huzur ve rahatının bozulmaması, ibaresini izah buyursun-

lar. Bu husus zapta geçmek suretiyle ilerde çıkacak bir ihtilâfın halline yardımcı edeceğim kanaatindeyim.

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — 56 ne madde nin birinci fıkrasına göre, 50 ne madde ye uymak şartıyla hoparlörle propaganda yapmak serbest bırakılmıştır. Bu maddenin birinci fıkrasından çıkan mâna budur. 51 ne maddenin görüşülmesi sırasında yapılan konuşmalara verdiği cevapta komisyon sözcüsünün ifadesinden bunu anladım.

İkinci fıkraya gelince : İkinci fıkrada yine 50 ne maddenin hükmüne uymak şartıyla, ilçe seçim kurullarına müracaat edilir, bu müracaatlere seçim kurulları gerektiği şekilde karşılık verir, muamele yapar. Her hangi bir siyasi partinin açık hava toplantısı sırasında kullanılacağı hoparlörlerin yerini tesbit eder, yayının halkın huzurunu bozmayacak şekilde yapılmasını sağlar.

Partiler müracaat ederlerse şehrin muhtelif yerlerinde kuracakları hoparlörlerle neşriyat yapabilirler, halkın sukûnetini bozmamak şartıyla.

Ancak, bu ikinci fıkrada, benim kanaatime göre bir vuzuh yoktur. Nitekim, bir vesile ile konuşan Sayın Adalet Bakanı da bu noktayı komisyondan başka türlü anlamaktadır. Birinci fıkrada tarif ettiği serbestiyi kabul etmemiştir. Bunu başka türlü anlamıştır. Burada vuzuhu temin için ikinci fıkranın baş tarafına lüzumu halinde kaydının ilâvesini faydalı görüyorum. Yoksa bu kayıt ilâve edilmezse o zaman hoparlörlerle propagandanın serbestiyetinin mânası kalmaz. İlçe seçim kurulu kendiliğinden karar alır ve serbestiyet hâleldar olabilir. Böyle anlaşılabilir. Yarın karışıklıklara sebebiyet verebilir. Bunu önlemek için bu lüzumu belirtmek yani ikinci fıkranın başına «lüzum halinde» kaydının konulmasında fayda vardır. Bunun için de bir takrir veriyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

MUİN KÜLEY — Arkadaşlarım; şimdi tetkik mevzuumuz olan madde dolayısıyla iki hususu birbirinden tefrik etmek lâzımdır. Hoparlörü açık ve kapalı yer toplantılarında teknik bir vasıta olarak kullanmak başka şey, hoparlörlerle propaganda namı altında bir yeni propaganda nevi ihdas etmek başka şeydir. Ko-

misyunun 50 ne ve 51 ne maddelerin müzakeresi sırasında vâkı beyanından anlaşılıyor ki yeni bir propaganda nevi ihdas edildiği anlaşılıyor. Biz bu iki maddenin müzakeresi sırasında hoparlör kullanılması şekillerini başka noktalara çekmek, geride bıraktığımız tatbikat bakımından, haklı bir durum olur. Yapılacak iş, hoparlörlerin maksada uygun bir şekilde kullanılması esasını, kaidesini tesbit etmektir. Bu işi kıstasına göre katî olarak belirtmek gerekir. Bunun dışında, yeni bir sistem olarak yeni bir propaganda kategorisi doğması tarafıslı değilim. Otomobile caddelerden hoparlörle geçmek mümkündür. Fakat, bir yerde durmak etrafına hemen bir kalabalık toplamak olur. Bu takdirde, açık hava toplantısının mahzurları da derhal doğacaktır.

Arkadaşımız belediye hoparlöründen bahsetti. Pazar kurulduğu gün bir meydana konmuş olan bir hoparlör müstakil bir propaganda vasıtası olarak kabul edilirse öyle tahmin ediyorum ki, konuşanın bir sakaf altında bulunması toplantının açık hava toplantısı olmaktan çıkmasına mâni olamayacaktır. Bu itibarla bendeniz muhterem heyetinizin tasviplerine arz edeceğim. Önergemde;

«Hoparlörler kullanılması

Madde 56. — Açık ve kapalı yerlerde yapılan propaganda toplantılarında hoparlör kullanılması serbesttir.

İlçe seçim kurulları re'sen veya siyasi partilerin istekleri üzerine, mahallin özelliklerini göz önünde tutarak, hoparlörle yayının şeklini ve şartlarını tespitte yetkilidir.»

Bu şekilde bir fıkranın ilâvesini teklif ediyorum. Açık ve kapalı toplantıların bir zaptürapta girmesi, böylelikle temin edilebilir kanaatindeyim. Takdir sizlerindir.

BAŞKAN — Başka söz isteyen var mı? Buyurun Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER — Muhterem arkadaşlarım, hoparlörle propagandanın tatbikatında iki usül vardır, iki tatbikat yeri vardır. Biri, bir şahsın vasıtası vardır. Sadece ilân maksadiyle dolaşarak propaganda yapar. Diğeri de âmm müesseselerinin vasıtalarından faydalanır. Meselâ Belediyelerin hoparlörlerinden istifade etmek suretiyle, yapılan bir toplantı şehrin muhtelif yerlerine yayılmak suretiyle yapılabaktır.

Bu propaganda hiç olmazsa şehri dolaşarak vasıtaadaki hoparlörle yapılacaktır. Bu türlü propagandanın üzerinde ayrıca durulmaya değer. Belki de takibolunamayacaktır. Bu bir.

İkincisi; belediye hoparlörleri ücretli bir hizmet vasıtasıdır. Bu vasıta mâzide birçok şikâyetlere sebep olmuştur. Bilhassa muayyen saatlerde muayyen partilere tahsisi çok şikâyeti mucibolmuştur. Bu itibarla belediye hoparlörlerinin seçim kurulları kararıyla ve muayyen bir sıraya göre bedeli mukabilinde partilerin hizmetine açık tutulmasını temin etmek lâzımdır. Aksi takdirde bu yine birtakım ihtilâflara sebebiyet olabilir. Dolaşarak propaganda yapmak bazan görülmüştür. Bir evin kapısı önünde sadece bir aileyi veya sadece bir mahalleyi veya tek başına bir insanı izacetmek için kullanılmıştır. Halbuki burada sadece halkın huzurunu bozanlar için hüküm konmuştur. Arz ettiğim kısımları da içine alan daha geniş bir hüküm koymak faydalı olacaktır. Belediye hoparlörleri için ayrı bir kayıt konmadığı takdirde bu vasıtalarından istifadenin birtakım ihtilâflara yol açacağını arz ettim. Propaganda vasıtası olarak kullanılan hoparlör işi bir düzene konmadığı takdirde geçmiş yıllarda, şikâyeti mucibolan hallerle karşılaşılacak, bunlar tekrar edilecek demektir. Bu itibarla maddede belediye hoparlörlerinin ayrı bir özelliği vardır. Bunu nazara alarak, bu işin nasıl yapılacağını, arabalarla yapılacak propagandanın bir kaideye, bir düzene bağlanması gerekir. Encümen maddeyi bu esasa göre düzenlemelidir. Üzeride çıkacak ihtilâflar, şikâyetler hiç olmazsa önlenme yoluna gidilir. Aynı zamanda, bu kanun maddesine güvenerek bu yola gidecekler de imkân hazırlanmasın.

BAŞKAN — Başka söz isteyen? Sayın Kızıloğlu, buyurunuz.

MUHARREM İHSAN KIZILOĞLU — Sayın Başkan, arkadaşlar; hoparlörlerle propaganda konusu üzerinde kısaca sabırlarımızı suiistimal etmeden iki noktaya temas etmek istiyorum. Birincisi; seyyar hoparlörler tâcizkârdır. Bu türlü seçim propagandasının sokaklarda, sağda solda yapılması men edilmelidir.

İkincisi; belediyelere aidolan hoparlörler meselesi. Memleketimizin hemen her şehir ve kasabasında, belediyelere ait, iyi kötü hoparlör tesisatı bir ses yayma cihazı vardır. 50 nci mad-

deye dayanarak, seçim kurullarının tesbit ettiği meydana, siyasî partiler sıra ile açık hava toplantılarını yapabilecekler ve bu cihazlardan da istifade edebileceklerdir. Bu gayet doğrudur, yerindedir. Ancak tesbit edilen yerlerin dışında kullanılmamalıdır.

Kapalı yer toplantılarında iç tesisler olabilir, kullanılabilir. Ancak buralarda hoparlörler dışarıya verilmemelidir. Eğer pencereden, kapıdan dışarıya verilirse, halk tâciz edilmiş olur. Arz ettiğim hususların göz önünde tutularak, maddenin tedvin edilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Söz isteyen var mı? Buyurun, Sayın Turhan Feyzioğlu.

TURHAN FEYZİOĞLU — Bir küçük nokta; hoparlörle propaganda, halkın huzurunu, rahatını bozmamak ve 50 nci maddeye uymak şartıyla serbesttir. 1950 Kanunumuz ise şöyledir; hoparlörle propaganda halkın huzur ve rahatını bozmamak ve 42 nci maddeye uymak şartıyla serbestir. İkisi de aynı. Yalnız birinde 50 nci maddeye uymak şart, diğerinde 42 nci maddeye. Yalnız yeni 50 nci madde 4 fıkradan müteşekkîl. İçinde sıra, kura, şu, bu var.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Yanlış yazılmış. Son fıkrasıdır.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — O halde 50 nci maddenin son fıkrası diye tasrih edilsin.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Yanlışlık olmuştur. 50 nin son fıkrasına muzaftır.

TURHAN FEYZİOĞLU — Efendim, tashihi metni okuyalım da ona göre oylansın.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU (Devamla) — Arz edeyim efendim, «halkın huzur ve rahatını bozmamak şartıyla, 50 nci maddeye uyararak hoparlörle propaganda serbestir.»

Gayet tabii, huzur ve sükûnun korunması için bazı tedbirler gerektiği zaman Yüksek Seçim Kurulu birtakım kararlar almak suretiyle işi düzenler. Bu itibarla yeniden tadil ve düzenlemeye lüzum yoktur.

Bedeliye hoparlörlerine gelince: Kiraya verilir, verilmez bu iş burada, bu kanunda yer alacak bir iş, bir hüküm değildir. Komisyon bunların neticesine, katılmıyor. Bu iş bir nizamla sokulacak propagandalar olacaktır.

MEHMET HAZER — Efendim, seyyar hoparlörler de bu maddede mi müşünlüyor?

SAHİR KURUTLUOĞLU — Evet efendim.

MEHMET HAZER — Efendim, 50 nci maddede muayyen yerlerde propaganda yapılamıyacağını âmirdir. Belediyeye gelince: Belediye resmî bir müessese olduğuna göre, belediye balkonundan propaganda yapılacak mıdır, yapılmıyacak mıdır?

50 nci maddenin birinci fıkrasına uygun olmak şartıyla bu maddenin son fıkrasına göre muamele yapılacağına göre, o hükümleri buraya da alsak.

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Oradaki şartlar, umumî hüküm olarak konmuştur. Elbette belediye binasından, balkonundan istifade ederek yapılmıyacak. Çünkü belediye kamu hizmeti görülen bir yerdir. Ancak, her siyasî teşekkül, bu cihazlardan sıra ile istifade edecektir. 50 nci maddenin tamamını buraya almanın mânası yoktur. Kamu hizmeti görülen yerlerde parti propagandası yapılamıyacağı tesbit edilmiştir. 50 nci maddenin son fıkrasında, açık hava toplantılarının zamanı tahdit edilmiştir. Yine 56 nci maddenin son fıkrasında da hoparlörlerle yapılacak neşriyatın zamanı bu maddeye göre, yani 50 nci maddeye uygun olarak tâyin ve tesbit edilecektir.

Açık hava toplantıları, güneş battıktan doğuncaya kadar yapılamıyacaktır.

ALAETTİN ERGÖNENÇ — Sual soracağım. Halkın huzurunu bozmaktan kasıt nedir?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Birçok şeyler olabilir. Daimî neşriyat yapabilirler, bu halkı izaceder. Bir siyasî parti müzakere ettiği hususları karara bağlamak için bir iç toplantı yapar. Karşısına bir hoparlör koyarlar ve o partinin salım bir karara varmaması için izaç ederler. Bunun misallerini çoğaltmak mümkündür, elbette ki, ilçe seçim kurulları bunları tezekkür edecek ve bir şekle sokacaktır.

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — 50 nci maddede sayılan ahvalin dışında birinci fıkradaki masuniyet serbest kalacak mı?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Halkın huzur ve rahatını bozmama şartıyla serbesttir. Ama buna rağmen beliren temayül izhar edilen arzuya göre 51 nci maddenin yeniden tanzimi ile hoparlör ve kapalı yer

kaydı konduğu zaman bu tereddüt izale olacaktır, kanaatindeyiz.

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — O halde ilçe seçim kurulu propaganda yerini tâyinde serbest kalacaktır.

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — İhtiyarî bırakılıyor. Mutlak yapar, bu şekilde hareket eder, mânasına gelmemektedir.

BAŞKAN — Sayın Yaşar Egin.

ŞERAFETTİN YAŞAR EGİN — Muhterem arkadaşlar, hoparlörle propagandanın 56 nci madde şümulü içinde mütalâa edildiği sözcü tarafından bildirilmektedir. Yine gezici hoparlörlerin de bu maddede şümulü içinde olduğu ifade edilmektedir. Gezici hoparlörlerle propaganda yapılması kanaatime göre çok tehlikeli ve kontrolü zor olan bir iştir. Her şeyden evvel kanunun kabul ettiği şartların ifasına imkân vermemektedir. Meselâ, 51 nci maddede, «Toplantıyı yapmak isteyenler üç kişilik bir heyet kurarlar. Bu heyet, toplantıdan önce, en yakın zabıta âmir ve memurlarına haber verir.» denilmektedir. Bu suretle ağır bir mesuliyet deruhde edilen bir durum söz konusudur. Gezici hoparlörlerle yapılacak olan bu nevi propaganda ise bu şartlarının teminine imkân yoktur. Gezici hoparlörlerle yapılacak propagandayı takibetmek de imkânsız olduğu için, bu maddede, menedici bir hükmün konulması muvafık olur, kanaatindeyim.

SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, cevap arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun,

SAHİR KURUTLUOĞLU — Seyyar hoparlör mevzuunu müzakere ettik. Birtakım müşkülâtlarla karşılaşılacağını düşündük. Menedilecek olursa, birtakım zorluklar çıkabilir.

Meselâ bir partinin lideri veya liderleri gelmektedir. Ani bir haber alınır, halka duyurulması lâzımdır. «Liderimiz, bugün gelecek, şurada konuşma yapacak.» diyeceklerdir. Onun için seyyar hoparlörler menedilemeyecektir. Yetki seçim kurullarına verilmiştir. Tatbikat için zarurî olanı budur. Hüküm bu şekilde düzenlenmiştir.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yok. Takrirleri okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

56 ncı maddenin sonuna (Belediyeler hoparlörleriyle neşriyat bu madde hükümlerine tâbidir) fıkrasının ilâvesini arz ve teklif ederim.

Ahmet Bilgin

Yüksek Başkanlığa

56 ncı maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini rica ederim.

Alaettin Ergöneneç

«Partiler belediye hoparlörlerinden eşit şekilde faydalanırlar. Parti sözcülerinin Devlet radyolarından yapacakları konuşmalar belediye hoparlörlerinden naklen yayınlanır.»

Yüksek Başkanlığa

56 ncı maddenin ikinci fıkrasının başına «Lüzumu halinde» kaydının ilâvesini arz ve teklif ederim.

Galip Kenan Zaimoğlu

Sayın Başkanlığa

56 ncı maddenin sonuna şu fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Abdurrahman Altuğ

Siyasi partiler isterlerse, ilçe seçimi kurulunun tanzim edeceği program dâhilinde ve müsait zaman içinde, bedeli mukabilinde belediye hoparlörlerinden istifade edebilirler.

Sayın Başkanlığa

56 ncı maddenin aşağıda gösterilen şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Muın Küley

«Hoparlör kullanılması

Madde 56. — Açık ve kapalı yerlerde yapılan programda toplantılarında hoparlör kullanılması serbesttir.

İlçe seçim kurulları re'sen veya siyasi partilerin istekleri üzerine, mahallin özelliklerini göz önünde tutarak, hoparlörle yayının şeklini ve şartlarını tesbite yetkilidir.»

(Ahmet Bilgin'in takrirı tekrar okundu.)

BAŞKAN — Takrirî oylarınıza sunuyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

(Alaettin Ergöneneç'in takrirı tekrar okundu.)

BAŞKAN — Takrirî oya sunuyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim:

(Abdurrahman Altuğ'un takrirî tekrar okundu.)

BAŞKAN — Takrirî oylarınıza sunuyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

(Muın Küley'in takrirî tekrar okundu.)

BAŞKAN — Takrirî dikkate alanlar... Almayanlar... Takrir dikkate alınmamıştır. (Anlaşılmadı sesleri)

Bir de Sayın Feyzioğlu'nun takrirî var ki, bunun oya konulmasına lüzum görmüyoruz efendim.

NÜVİT YETKİN — Sayın Başkanım, lütfen kâtip arkadaşlarımız sağdaki oyları da takibetsinler. Pek iyi takibedilmiyor, bir yanlışlık oluyor gibi geliyor bendenize. (Son takrir anlaşılmadı sesleri) (Bir daha okunsun sesleri)

BAŞKAN — Efendim, son takrirî bir daha okuyoruz.

(Muın Küley'in takrirî 3 ncü defa okundu.)

BAŞKAN — Takrirî tekrar oylarınıza sunuyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Takrir reddedilmiştir efendim.

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — Efendim, komisyon zaten söz konusu meselenin lüzumunu belirtti, benim takririme göre. (Geri alıyor, geri alıyor sesleri)

BAŞKAN — Geri alıyor musunuz efendim?

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — Peki geri alıyorum efendim.

BAŞKAN — Şimdi, Yüksek Kurulunuzun nazarı dikkate almayı kabul ettiği önergelerle birlikte maddeyi komisyona havale ediyoruz, efendim.

Duvar ve el ilânları

MADDE 57. — Seçimlere katılan siyasi partiler, bağımsız adaylar, duvar ilânı asmak, el ilânı ve her türlü matbuu dağıtmakta serbesttir. Ancak, oy verme gününden önceki üç gün içinde, ilân, beyanname, genelge, açık mektup ve her eşit propaganda mahiyeti taşıyan matbuunun dağıtılması, yapıştırılması ve satılması yasaktır.

Oy pusulası her zaman dağıtılabilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Buyurun Sayın Emin Soysal...

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlar, kısa konuşacağım. Öğrenmek istediğim şey şu, propaganda yasağının başladığı günden itibaren

ren, duvarlara asılmış olan ilânlar, afişler, sair propaganda vasıtaları, asıldıkları yerlerden indirilecek mi, indirilmeyecek mi? Bu hususu komisyonun tavzih etmesini rica edeceğim. Hakikaten, bu küçük görülebilecek meselelerden dolayı partiler birtakım müşkilâtlarla karşılaşmaktadırlar. Bazan propaganda ilânlarının indirilmesini, bazan da kalmasını istiyorlar. Şikâyetler oluyor, ilgililer tâciz ediliyor.

Bundan önceki seçimlerde bu yüzden bâzi hâdiseler geçti. Şimdi birisini arz edeceğim. O zamanın büyük sayılan, ucuz büyüklerden bir adamın resmi duvara asılmıştı. Bir vatandaş bu resmi indirmiş. Sen büyüğümüze hakaret ettin diye adamcağızı mahkemeye vermişlerdi. Süründürdüler; yıllarca. Onun için, bu hususun tavzihini rica edeceğim.

BAŞKAN — Buyurun Sahir Kurutluoğlu.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Sayın Soysal'a arz edeyim ki, inmiyecektir. Bu gibi propaganda ilânlarının immesinin müşkilâtı derkârdır. Tasavvur ediniz ki, köyde kasdi olarak değil ihmali olarak inmedi. Bir suç mevzuu olur. Bu itibarla propagandanın yasak edildiği müddet içinde yeniden asılmıyacak ama innmek külfeti de olmuştur.

BAŞKAN — Bir takrir vardır okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

57 nci maddenin 2 nci cümlesine yapıştırılması kelimesinden sonra : Bir virgül ve asılması kelimesinin ilâvesi arz ve teklif olunur.

Sait Erdine

Teklif

(, asılması)

Gereğe : 5545 sayılı Kanunun, bu maddeye benzer 50 nci maddesinde propaganda mahiyeti taşıyan matbuanın asılmasını da yasak etmektedir. Teklif kabul edilirse daha şümüllü olur kanaatindeyim. Saygılarımla.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Böyle bir kayıt konabilir.

BAŞKAN — Takriri kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi bu şekilde okuyoruz.

Duvar ve el ilânları

MADDE 57. — Seçimlere katılan siyasi partiler, bağımsız adaylar, duvar ilânı asmak, el

ilânı ve her türlü matbuada dağıtmakta serbesttir. Ancak, oy verme gününden önceki üç gün içinde, ilân, beyanname, genelge, açık mektup ve her çeşit propaganda mahiyeti taşıyan matbuanın dağıtılması, yapıştırılması, asılması ve satılması yasaktır.

Oy puslası her zaman dağıtılabilir.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

59 ncu maddeye geçiyoruz. Yeni numarası 58 dir.

Propaganda yayımlarına ilişkin yasaklar

MADDE 58. — Propaganda için kullanılan duvar ilânları ile el ilânları ve diğer her türlü matbualar üzerinde, Türk Bayrağı, dinî ibareler, Arap harfleriyle yazılar ve her türlü resim bulundurulması yasaktır.

Partilerin kabul etmiş oldukları parti alâmetleri resim sayılmaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Buyurunuz Ergönenç.

ALAETTİN ERGÖNENÇ — Efendim, bu hüküm zannedersen eski Seçim Kanununda da vardı. Türk Bayrağı, dinî ibareler, Arap harfleri ile yazılar, denmesi münasip. Fakat resimlerin afişler üzerinde bulundurulmasının ne gibi bir mahzur doğurduğunun esbabı mucibesi yok. Komisyon lütfen bu hususu açıklarsa daha tenevvür eder ve böylece oy veririz. Amerikan filimlerinde, resimlerinde görüyoruz; ben Amerika'ya gitmedim, fakat orada bu işte resimler kullanıldığı, yapıştırıldığı görülmektedir. İyi bir usulse neden bizde de tatbik edilmesin? Bâzi mahzurlu resimler menedilebilir ve bunun için gerekli kayıtlar konabilir. Mazide Demokrat Parti bir el resmi yapmak suretiyle bu işi nasıl istismar etmişti.

Lütfen komisyon bir açıklamada bulunsun efendim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen var mı efendim? Yok. Buyurunuz komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Propaganda için kullanılan duvar ilânları, el ilânları ve diğer her türlü matbualar üzerinde Türk Bayrağı, dinî ibareler, Arap harfleri ile her türlü resmin bulunması yasaktır. Resim niçin menedilmiştir? Yakın geçmişte, bu çok suiistimal edilmiştir, kötü kullanılmıştır. İktidar partisi bir fabrika resmi yapmıştır. Devletin pa-

rası ile yaptığı bu iktisadî hareketleri, kendi partilerine maletmişler, onun propagandalarını bu yolla yapmaya kalkışmışlardır. Afişlerde bol bol bu resimler kullanılmıştır.

Buna meydan vermemek için her türlü resim menedilmiştir.

ALAETTİN ERGÖNENÇ — Adayların resmi de mi basılmasın?

SAHİR KURUTLUOĞLU — Hayır, adayların resmi de konmayacak, bu maddenin hükmüne göre mümkün değil.

HÜSEYİN ULUSOY — Cami resmi de mi konamayacak? (Gülüşmeler)

SAHİR KURUTLUOĞLU — Her türlü resim deyince, elbet cami resmi de girer, bu hükme.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Emin Soysal.

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlar, komisyonun bu noktai nazarının aleyhindeyim. Nasıl yazılar ve diğer her çeşit propaganda vasıtaları asılıyorsa pek âlâ resim de asılabilir. Zamanımızda tesirli propagandanın en güzel vasıtalarından biri resimdir. Bunun kötü tarafları olabilir. Buraya bir kayıt kor, müstehecen resimler yasaktır diyebiliriz. (Gülüşmeler) Buna mâni olmak veya böyle bir telâkki bence geriliktir.

BAŞKAN — Önerge olmadığına göre, 58 nci maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Muafiyet

MADDE 59. — Propaganda için kullanılan duvar ilânları ile el ilânı mahiyetindeki matbu-alar, seçimin başlangıcından propaganda süresinin sonuna kadar, her türlü hare ve resimlerden muaftır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

İlân yerleri

MADDE 60. — Propaganda için duvar ilânları, şehir ve kasabalarda ilçe seçim kurullarınca, köylerde köy ihtiyar heyetlerince gösterilecek yerlere asılır.

Şehir ve kasabalarda, ilçe seçim kurulu, köylerde muhtar ve ihtiyar heyetleri tarafından, o çevrede seçime katılan siyasî partiler ve bağımsız adaylardan müracaat edenlerin varsa temsilcileri

önünde çekilecek adçekme ile bunların, o sahada-ki ilânlarının yer sırası tesbit edilir.

Adçekim oy verme gününden önceki yirminci gün akşamına kadar çekilir.

Kendisine ayrılan ilân yerini boş bırakan siyasî parti veya aday, belediye veya köye, yer ayrılması için yapılmış olan masrafları ödemek zorundadır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Buyurunuz Erdiç.

SAİT ERDİNÇ — Efendim, 1950 den beri tatbik edilen Kanunda bu maddeye benzeyen bir hüküm vardır. Bu hüküm şimdi tasarıya alınırken bir fıkrası nazarı itibara alınmamıştır. Tatbikatta partilere güçlük çıkarır ve eşitlik sağlanamaz diye bendeniz Yüksek Başkanlığa sunmuş olduğum bir önerge ile, 5545 sayılı Kanunun 53 ncu maddesinin 2 nci fıkrasının bu maddeye 2 nci fıkra olarak eklenmesini arz ve teklif ediyorum.

Teklifim şu olacak muhterem arkadaşlarım; müsaadenizle okursam durum açıklanmış olur. Ayrılan yerlerin nereler olduğu, hangileri olduğu benim teklifimde yer almış oluyor efendim.

(Teklif : Her siyasî partiye ve her bağımsız adaya aynı ölçüde saha verilir ve kendilerine verilen yerler, birbirinden kalın boyalı çizgilerle veya çitalarla ayrılır.)

Bu hüküm tasarıda yer almazsa, o zaman bâzi gayretkeşler partilere güçlük çıkarabilirler.

BAŞKAN — Söz isteyen var mı efendim? Yok. Komisyonun bir düşüncesi var mı?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Bir mâruzatımız yoktur.

BAŞKAN — Takrirleri okuyoruz, efendim.

Başkanlığa

60 nci maddenin 1 nci fıkrasından sonraki kısma, 5545 sayılı Kanunun 53 ncu maddesinin 2 nci fıkrasına benzer, aşağıdaki teklifimin eklenmesini arz ederim. Saygılarımla.

Sait Erdiç

Teklif : Her siyasî partiye ve her bağımsız adaya aynı ölçüde saha verilir ve kendilerine verilen yerler, birbirinden kalın boyalı çizgilerle veya çitalarla ayrılır.

Sayın Başkanlığa

Son fıkranın tayıyı teklif ederim.

Muin Küley

BAŞKAN — Aykırılığı itibariyle maddenin son fıkrasının tayıyı teklif eden bu önergeyi oyu-

nuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmemiştir.

Diğer tavriri tekrar okuyoruz.

(Sait Erdinç'in tavriri tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu tavriri nazarı dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Nazarı dikkate alınması kabul edilmiştir. Komisyon filhal iştirak ediyor mu?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — O şekilde maddeyi okuyun efendim.

BAŞKAN — Nazara alınan tavriri istediği şekilde maddeyi tekrar oyunuz sunacağım. Şimdi, değişik şekli ile maddeyi okuyoruz.

İlan yerleri

MADDE 60. — Propaganda için duvar ilânları, şehir ve kasabalarda ilçe seçim kurullarınca, köylerde köy ihtiyar heyetlerince gösterilecek yerlere asılır.

Her siyasi partiye ve her bağımsız adaya aynı ölçüde saha verilir ve kendilerine verilen yerler, birbirinden kalın boyalı çizgilerle veya çitalarla ayrılır.

Şehir ve kasabalarda, ilçe seçim kurulu, köylerde muhtar ve ihtiyar heyetleri tarafından, o çevrede seçime katılan siyasi partiler ve bağımsız adaylardan müracaat edenlerin, varsa temsilcileri önünde çekillecek adçekme ile bunların, o sahadaki ilânlarının yer sırası tesbit edilir.

Adçekme, oy verme gününden önceki yirminci gün akşamına kadar yapılır.

Kendisine ayrılan ilân yerini boş bırakan siyasi parti veya aday, belediye veya köye, yer ayrılması için yapılmış olan masrafları ödemek zorundadır.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekli ile oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Değişik şekliyle madde kabul edilmiştir.

Başka yerlere asma yasağı

MADDE 61. — Yukarıki madde gereğince gösterilen yerlerden başka her hangi bir yerde ilân asılması, yapıştırılması veya teşhiri yasaktır.

Bu suretle asılan, yapıştırılan veya teşhir edilen ilânlar, ilçe seçim kurulu kararı ile kaldırılır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Buyurun Alaettin Ergönenc.

ALAETTİN ERGÖNENC — Bu madde ilân asılacak yerleri saymış ve ona dair yasaklar

koymuştur. Yalnız şimdi jiple gezmek suretiyle hoparlörle propaganda yapmak esası kabul edildiğine göre belki bir aday isteyebilir ki bir jipin etrafına kendi ilânlarını asar ve hoparlörle propaganda yapar. Bunun için ben bir fıkra eklenmesi hususunda tavriri veriyorum kabul ederseniz, bu arkadaşlar da bundan istifade etmiş olurlar.

BAŞKAN — Buyurun.

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — Bu maddede seçim süresi esnasında başka yerlere yapıştırılan ilânları, afişleri ilçe seçim kurulu kaldırır deniyor. Ama biz çok yerlerde seçimlerden sonra elde kalmış olan ilânların köy kahvehanelerinde, umuma açık olan yerlerde uzun müddet asılı kaldığını gördük ve bu yüzden de seçim havasının gerginliğini yeniden tazeliyecek münakaşalara şahid olduk. Hattâ bir sene sonra bile itina ile saklanmış resimlere, kahve köşelerinde rastlanmaktadır. Arkadaşlarımız da buna ait misalleri bilirler. Acaba sayın komisyon buna dair ne düşünüyor? Bu hususu açıklamalarını rica ediyorum efendim.

BAŞKAN — Komisyon, buyurunuz efendim.

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, eğer yanlış anlamadımsa, Sayın Zaimoğlu, seçimlerden sonra ilânların meydanlarda, köy kahvelerinde v.s. yerlerde uzun zaman asılı kalmasının önlenmesi üzerinde duruyorlar.

Seçimin sonuçlanmasından sonra artık Yüksek Seçim Kurulunun seçimle ilgisi kalmaz. Bunu nazarı itibara alarak daha önce yapıştırılmış olan ilânların buldukları yerlerden kaldırılmalarının buralarda uzun zaman kalmalarının önlenmesinin bizimle ilgisi olmadığını arz ederim efendim.

Jiple gezen bir kimse jipinin etrafına böyle kâğıtlar yapıştırabilir ama bunun mümkün olmadığı kanaatindeyim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yok, tavriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

61 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini rica ederim.

Alaettin Ergönenc

«Otomobil ve araba gibi nakil vasıtalarıyla ilân asılarak dolaşılması serbesttir.»

BAŞKAN — Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir .

Yüksek Başkanlığa

61 nei maddenin son fıkrasındaki (bu suretle) kelimesi yerine (aksine olarak) kelimele-
rinin konulmasını arz ve teklif ederim.

Üye

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edil-
memiştir.

61 nei maddeyi olduğu gibi oyunuza sunu-
yorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Mad-
de kabul edilmiştir.

Matbuva dağıtımı

MADDE 62. — Seçim zamanında, propaganda için dağıtılacak el ilânı mahiyetindeki matbualar hakkında da 58 nei madde hükümleri uygulanır.

Bunları dağıtacak olan kimselerin seçme ye-
terliğini haiz olmaları şarttır.

Devlet, katma bütçeli idareler, il özel idare-
leri, belediyelerle bunlara bağlı daire ve müesse-
seler, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve bunların
kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile diğer
kamü tüzel kişiliklerinde, memur ve hizmetli ola-
rak çalışanlar, ilân dağıtamazlar.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?...
Yok. Bir tahrir var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

62 nei maddenin 1 nei fıkrası hükmü, 58 mad-
dede mündemiç bulunduğundan, zait olan bu fık-
ranın tayıy edilmesini ve 2 nei fıkrasının 1 nei fık-
ra olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve
teklif ederim.

Alp Kuran

Madde 62. — El ilânı mahiyetindeki matbu-
aları dağıtacak kimselerin seçme yeterliğini haiz
olmaları şarttır.

BAŞKAN — Önerge hakkında komisyon, bu-
yurum.

SÖZCÜ ATIF ÖDÜL — Cüzi bir fark arz
ediyor. Yukarıda geçen vasıflara taallük ediyor,
aşağıdaki dağıtma hükmüdür.

AHMET OĞUZ — Küçüklerin dağıtmasında
ne mahzur vardır.

SÖZCÜ ATIF ÖDÜL (Devamla) — Şimdi
maddede gösterilen şekilde olmıyan ilânları dağıt-

mak yasak. Bu yasak hükmünü, cezai ehliyeti
haiz olmıyan kimseler vasıtasıyla, dağıtmak sure-
tiyle, ortadan kaldırıldığı çok defalar görülmüş-
tür. Bunu bertaraf etmek içindir.

BİR TEMSİLCİ — Memur ve hizmetlilerin
dağıtması yasaktır. İşçilerin dağıtması da bu ya-
sak dâhilinde midir?

ATIF ÖDÜL (Devamla) — Arz edeyim. Mad-
dede sayılan müesseselerin bütün mensupları hak-
kında memnuiyet konmuştur. Tavzih etmekte ha-
kikaten fayda vardır, bu gibi müesseselerin bütün
mensuplarına şâmilidir.

ALP KURAN — Efendim, eski 1950 Seçim
Kanununda duvar ilânları ile el ilânları ayrı ayrı
tedvin edilmişti ve ayrı ayrı hükümlere tâbi idi.
Ancak bu yeni tasarı ile gerek duvar ilânları ve
gerekse el ilânları aynı hükümlere tâbi kılınıp-
tır. Bu durum karşısında gerek el ilânları ve ge-
rek duvar ilânlarında resim, arap harfleri bulun-
mayacağı husus 58 nei maddede zikredilmiştir. El
ilânları ibaresi de 58 nei maddeye ilâve edilmiş-
tir. Bu suretle birinci fıkra zait hale gelmiş ol-
makla bu fıkranın tayıy edilmesi gerekmektedir.
Hukukta aynı fikrin tekrerrürüne cevaz olmadığı
için bu önergeyi bu mealde ohnak üzere vermiş
bulunuyorum.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL —
Efendim, mesele o kadar değil. Sayın Alp Kuran
kabul ederler ki, el ilânı ile el ilânı mahiyetindeki
kâğıtlar birbirinden farklıdır. Yukarıda müşah-
has olarak duvar ve el ilânları diyoruz. Burada el
ilânları mahiyetinde olan ilânlarla buna müşabih
olanları, bu mânayı haiz olanları da yukarıdaki
madde hükmüne bağlamış bulunuyoruz, bir teker-
rür değildir, mevcudolmasında fayda vardır,
tamdır Yüksek Heyetinizindir.

ALP KURAN — 58 nei madde el ilânlarını
ve her türlü matbuayı içine almaktadır. Bu
maddenin birinci fıkrasındaki hüküm zaten bu-
rada mündemiçtir.

ATIF ÖDÜL (Devamla) — Matbuva olabilir,
el ile yazılabilir, resim konabilir. Burada el
ilânı mahiyetinde olmak suretiyle, yalnız el
ilânı ve buna benzer bütün nesnelere madde içi-
ne girmiştir.

ALP KURAN — 58 nei maddenin bir fıkrası-
nda bu tesbit edilmiştir.

ATIF ÖDÜL (Devanla) — Bu vasfa uygun olmazsa yani bu maddede olduğu gibi resim ve Arap harflerini ihtiva etmiyecektir.

BAŞKAN — Önergeyi Yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyona.

SÖZCÜ ATIF ÖDÜL — İhtihak ediyoruz.

BAŞKAN — 62 nci madde tashih edilen şekliyle okunacaktır.

Matbuada dağıtımını

MADDE 62. — El ilân mahiyetindeki matbuaları dağıtacak olan kimselerin seçme yeterliğini haiz olmaları şarttır.

Devlet, katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyelerle bunlara bağlı daire ve müesseseler, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile diğer kamu tüzel kişiliklerinde memur ve hizmetli olarak çalışanlar, ilân dağıtamazlar.

BAŞKAN — 62 nci maddeyi, üzerinde yapılan bu değişiklikle Yüksek oyuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Yayınlarla ait yasaklar

MADDE 63. — Seçimin başlangıç tarihinden seçim sonuçları ilân edilinceye kadar olan sürede, 62 nci maddede sayılan bütün daire, teşekkül ve müesseselerle, Bankalar Kanununa tâbi bütün teşekküllerin kendi faaliyetlerine ait, seçmenin oyuna tesir edecek mahiyette, her türlü yayın yapmaları, daha önce basılmış ve yayımlanmış kitap, broşür, afiş ve bunlara benzer yayınları çoğaltmaları ve dağıtmaları yasaktır.

TURHAN FEYZİOĞLU — Muhterem arkadaşlar, bu madde ve bundan sonra gelen madde, seçim mevzuatımızda bir yenilik teşkil etmektedir ve son derece ehemmiyetlidir. 1950 Seçim Kanununda bulunmayan bu hükümler son yıllarda Demokrat Parti başlarının, Hükümet sorumlularının bilfiil Devlet işlerini bırakıp parti propagandasına giriştikleri ve İktisadî Devlet Teşekküllerini resmî müesseseleri siyasî parti propagandasına alet etmeleri karşısında bir tedbir almak zaruretine dayanmaktadır. Bu gerekçe ile dir ki T. B. M. M. nin son Döneminde Seçim Kanununun suiistimale yol

açan bazı hükümlerinin tasfiyesi için verdiğim tadil teklifinde, İktisadî Devlet Teşekküllerinin seçimlerdeki tarafsızlığını sağlayacak bazı hükümler getirilmesini istemişim. Bu 63 ncu maddeyi bugünkü yazılışı ile biraz tehlikeli bulmaktayım. Çünkü seçim esnasında bazı sonsuz münakaşalara yol açacaktır. Bunun üzerinde dikkatle durmak lâzımdır. Böyle yapmaz da şöylece geçiverirsek yarın, kim İktidarlarda olursa olsun, iyi neticelerle karşılaşmaz. Mühim olan Devlettir, kurulacak Meclisin meşruiyetinin münakaşadan âzade olması gerekir. Bunun tedbirlerini şimdiden almazsak o zaman dizimizi döveriz. Alacağımız tedbirlerle İktisadî Devlet Teşekküllerinin tarafsızlığını sağlayalım. Ve işleri, her hangi bir kötü niyetle de, olsa bu seçimler meşru değildir denebilecek şekle sokmayalım. O itibarla bunun bir ölçüsünü bulmak mecburiyetindeyiz. Bu bakımdan son derece nazik bir hüküm üzerindemiz. 62 nci maddenin başlığı «matbuada dağıtımını», ondan sonraki madde başlığı «yayınlarla ait yasaklar», sonraki madde «törenlere ait yasaklar»dır. Buna gezilere ait yasaklar, tüzel kişiler, bütün teşekküller, hususî bankalar da dahildir.

Bunların, kendi faaliyetleri ile seçimde oya tesir edecek mahiyette her türlü yayın yapmaları, seçim zamanında değil de daha evvel basılmış olsa dahi, bu gibi kitapları, broşürleri ve benzeri yayınları çoğaltarak dağıtmaları yasaktır.

Şimdi arkadaşlar; 45 günlük bir müddet içerisinde; suiistimal edilmiş mevzuları incelerken tedbirler, düşünürken bir başka istikamette hükümler koymak, meselâ seçim gününe rastlayan banka genel kurul toplantısı için hazırlanan bir raporu dağıttı, efendim seçim faaliyetlerine tesir edecek şekilde bir şey dağıttı derse ne olacak? Hepimiz gördük bankaların faaliyet raporlarını, memleketin iktisadî hayatını tahlil eder; şöyle böyle tenkid eder. O zaman vay efendim, banka muhalefete hizmet ediyor denecek, sen siyaset yapıyorsun denecek. Memlekette enflasyon var dedim, ama propaganda yapmak için söylemedim, ortaklarına haber vermek için söyledim, derse ne olacak? Bu şekilde ceberrut iktidarın eline fırsat veriliyor.

Diğer taraftan, tâbirimi mâzur görün, lüzumsuz, bulunması kabil olmayan yerlerde buzağı ara-

mak itiyadında olan eşhasın eline, propaganda yapıyorsun, bu defa aksi istikamette, tenkidler yapmak imkânını veriyoruz.

Şimdi efendim, bendeniz ve 56 arkadaşım, ki bu arkadaşlardan bir kısmı buradadır, vaktiyle şöyle bir madde teklif etmiştik. Ben demiyorum ki, aynen bu kabul edilsin, elbetteki müzakere edilir ve bir yolu bulunur, espirisi şu idi: Ben bunu, komisyonun varmak istediği hedefle ne derece beraber olduğumu ifade için arz ediyorum. Şimdi komisyon âzası olan bir arkadaşımızın da imzası bulunduğu bir tekliftir bu. Bu suiistimalleri önlemek için çok düşünmüş ve şöyle bir teklifte bulunmuştuk: Bilûmum Devlet teşkilâtı, umumî muvazeneye dâhil dairelerle katma bütçeli daireler, hususi müesseseler, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve bunların iştirakiyle kurulan veya Devletin kontrolü altında bulunan müesseseler, umumî menfaate hadim cemiyetler, yani Kızılay gibi, müesseseleri de buraya ithal etmek yani onların da tarafsızlığını sağlamak gerekir.

Arkadaşlar, her şeyden evvel prensibin konması lazımdır. Devletten başlayarak bütün âme müesseseleri, hükmî şahısları, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve bunların iştirakiyle kurulmuş İktisadî Devlet Teşekkülleri, bunun dışında kurulmuş olan teşekküller, umumî menfaatlere hadim cemiyetler, Kızılay gibi, bunlar tarafsız kalsın, bir şey yapmasın, ama normal faaliyet içinde yapacakları şeyleri menetmeye kalkmıyalım. Normal faaliyetlerine mâni olacak şekle getirmiyelim.

İcra Vekilleri Heyetine gelince: Eskiden İcra Vekilleri Heyetinde vazife alanlar kanunun altıncı maddesinde gösterdiği seçimin başlangıç tarihinden bitimine kadar kasten seçim propagandası mahiyetinde her türlü konuşmalarda, diğer parti sözcüleri propaganda yapmakta idiler. Halbuki onların konuşmaları da parti sözcüleri gibi kanunda hükme tâbidir. Şimdi bir hüküm geliyor ileride. Gezilerde, karşılama, uğurlama yapılmaz. Bu şekilde tadadediyor. Bunların suiistimalleri önliyeceğini zannetmiyorum. Biz geçmiş zamanlarda şunlardan eza duyduk, lâlettâyin biz fanilere Gösteri yürüyüşleri Kanunu tatbik edilir, ama yüksek Devlet ricaline böyle kanunlar tatbik olunmazdı. Bunlar gece gelirler, gece konuşurlar, güneş battıktan sonra konuşurlar. Mâbetlerde, resmî binalarda propaganda olmaz. Ama bu, âdi fâniler içindir, Devlet ricali gelir belediye bi-

nasının balkonundan, Hükümet binasının balkonundan konuşma yapar. İşte bütün bunları önlemek için İcra Vekilleri Heyetinde vazife alanlar dahi, hoş bundan sonra Devlet Reisi parti mücadelesinin dışında kalacaktır ama, tedbir olmak üzere hüküm konulabilir. Tamamen bu gibi vazifelilerin, Hükümet erkânının diğer vatandaşlar gibi, hükümlere tâbi olduklarını genel prensip olarak maddeye hüküm koymak lazımdır. Makam otomobili kullanılmaz ve saire demekle bu gibi birçok kapıları kapamış olmuyoruz.

64 ten başlayarak 66 ya kadar giden maddenin fazla kazuistik bir metotla yazıldığına, misaller göstermek suretiyle fiilin ifadesi olmadığı için yarın tefsirinde güçlük çıkacağına kaniim. Prensip olarak ana hatlarla ifade edilirse hem suiistimal kapıları daha fazla kapatılmış olur, hem de tamamen hüsnüniyete müstenidolarak, bilfarz, neşriyat yapmakla mükellef bir dairenin yaptığı neşriyatı durdurmakla da iş yürümez.

Bendeniz komisyonun görüşünü öğrenmek istiyorum. Şimdilik mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN — Söz komisyonun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL —

Görüşülmekte olan maddenin hududu içinde kalarak mâruzatta bulunacağım. Evvelce verilmiş bir tadil tasarısı halen müzakere mevzuu olmadığına göre, bunun muhtevası mütaakip maddelere sirayet etse bile, biz şimdilik buna temas etmiyeceğiz.

Şimdi, önümüzdeki madde yayınlara aittir. Muhterem arkadaşımız maddenin birinci ve ikinci satırlarına dokunmadılar. Bankalar Kanununa tâbi teşekküllere işaret ettiler. Hususî müesseseleri mahiyetleri bakımından, haklarında bu şekilde tahdide tâbi tutmak bence gariptir, bu tip faaliyetler kayıtlarla önlenmiş olabilir, dediler, yanlış anlamadımsa. Bankalar ve Bankalar Kanununa tâbi müesseseler hakkında öne sürdükleri mahzuru vârit görmüyoruz. Geçmiş tatbikatı hatırlıyalım. Bankalarla bunların kurduğu teşekküller seçim zamanında sayın falan zatın açtığı veya memlekete kazandırdığı falan tesisin resmî ekibi bunu ilânlar ve afişlerle yayınladılar, bunu bir banka yapar, yapmak mecburiyeti altında bırakabilir. Bankalar Kanununa tâbi müesseseler ve bankaların iştirak ettikleri müesseseler yapar. Bunların tesirleri olmuştur. Bu tesirlerin lehinde ve aleyhin-

de münakaşalar olabilir. Bunları seçim devrelerinde gördük. Bilhassa geniş imkânlarla sahip müesseselerin seçim plâformunda çarpışan kuvvetlerin eşitliğini, ihlâl edecek şekilde teşebbüslerde bulunmasını uygun görmedik. Şimdi acaba kendi faaliyetlerini aksatır mı? Tabii bütün teşekküllerin?

TURHAN FEYZİOĞLU — Ehemmiyetli olan tarafı bu değildir.

ATIF ÖDÜL (Devamla) — Mâruzatımı tamamladıktan sonra sizin bahsettiğiniz kısma cevap vereceğim. Lûtfen sözümü kesmeyin.

TURHAN FEYZİOĞLU — Devam buyurun.

ATIF ÖDÜL (Devamla) — Yüksek Meclisin tevcih buyurduğu bir vazifeyi ifa ederken sizin takdirinizle devam edecek vaziyette olmadığımı arz ederim.

Bankalar Kanununa tâbi bütün teşekküllerin kendi faaliyetlerine ait yayınları değil, seçmen oyuna tesir edecek mahiyette her türlü yayınları yasak olacaktır. Biraz evvel arz ettim, iktidarın temin ettiği imkânlar, şükranla lâyük hizmetler, başarılı eserler, diye afişler yayınlamak, bunlarla sokakları, meydanları doldurmak, elbette vatandaş oyunu tesir altında tutacaktır. Şimdi bankanın heyeti umumiyede hissedarlarına mahsus olmak üzere yıllık faaliyeti gösteren bilânço ve rapor bu mânada yayın değildir. Onun mânevî şahsiyeti içinde hissedarlar kendi arasında kalan bir yazıdır. Bu, seçime, seçmenin oyuna tesir edecek bir yayın değildir. Kanunun emrettiği bir mükellefiyeti yerine getirmekten ibarettir. Bu sebeple bu madde hükmü bu gibi raporları kasdetmemektedir.

Cemiyetler mahiyetleri icabı esasen bitaraf müesseselerdir. Kanunun bu maddesi bu gibi bitaraf müesseselerin faaliyetlerine zarar vermeyecek bir şekilde tedvin edilmiştir.

Para yardımı yapıp yapılmaması keyfiyeti başka maddelerde derpiş edilebilir. Yeni madde de vaz'edilebilir. Ama yayına aidolan bu madde komisyonca ihtiyaca cevap vermek üzere getirilmiştir. Sayın arkadaşımızın burada endişe ettikleri mahzurları doğurmayacaktır. Şimdi bir sual varsa...

FEYYAZ KÖKSAL — Efendim, bu madde bütün seçimleri kapsıyacak mı? Yani muhtar seçimlerini, İl Genel Meclis seçimlerini, Milletvekili seçimlerinde ara seçimlerde câri olacak mı?

ATIF ÖDÜL — Temel kanun olarak bütün seçimlerde tatbik edilmek üzere tanzim edilmiştir. Ancak özel kanunlardaki hükümler tabii saklı olacak.

TURHAN FEYZİOĞLU — Muhterem arkadaşlar; arz ettiğim gibi son derece ehemmiyetli olan bu kanunu tezekkür ederken, komisyon ile mutabık olduğumuz tarafları söyledim. Yapılan her şeyin iyi olduğu havası içinde ele almalıyım. El birliği ile, komisyonun yaptığı eser güzel bir eserdir, ama kusursuzluğunu iddia da etmedim, kendileri de iddia edemezler. El birliği ile daha iyi bir hale getirelim, iyiye doğru götürelim : Bir hassas hava vermeden. Soğuk kanlılıkla konuşursak daha iyi olacaktır. Meseleleri birer birer ele alalım.

Buyurdular ki, Kızılayı Çocuk Esirgeme Kurumu, Hava Kurumu için hüküm koymadık, lüzum da yoktur, çünkü bunlar statüleri icabı esasen tarafsızdır.

Şimdi arkadaşşıma sorarım, cemiyetler statüleri icabı tarafsızdır da, Devlet memurları kanun icabı tarafsız değil midir? Devlet için neden hüküm koydunuz? Devlet memuru hakkında hüküm yok mudur? Vardır. Memurin Kanununun 9 ncu maddesinde, memur siyasetle iştigal ederse tardedilir. Bundan evvelki kabul ettiğimiz maddede hüküm koyduk. Neden? Suiistimali gördüğümüz için koyduk. Şimdi Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Hava Kurumu ve saire gibi umumî menfaatlere hâdim dernekler adı altında anılan ve gelirlerinin büyük bir kısmı Devlet tarafından temin edilen ve Meclisin kabul ettiği kanunlarla kurulan bu müesseselerin nasıl birer politika merkezleri haline getirildiklerini gördük. Hakikatleri iyice düşünelim ve itiraf edelim. Bu derneklerin idare heyetlerine bugüne kadar da ima iktidara geçen siyasî partilerin adamları gelir. Bu derneklerin genel kurullarında da bunu görürsünüz. Hâdise budur. Yalnız bu raya gelmekle kalmazlar. Seçim zamanı Eskişehir'in, Kayseri'nin, Sivas'ın fakir mahallelerinde erzak, giyecek dağıtıyor. «D. P. ye oy verdığınız takdirde gelecek ay da gene dağıtacağız» diyorlar. Sizden bizden topladıkları elbise ve yiyecekleri onlara veriyorlar. Seçim propagandasına takaddüm eden, yani propagandanın yasak olduğu bir günde giderler bu şekilde oy avcılığına

çıkardılar. Bunların çoğu Meclis zabıtlarına geçmiştir. Bunu muhtelif vesilelerle anlattık.

Cemiyetler, kendi statüleri itibariyle tarafsızdırlar, demek kâfi değildir. Bu husustaki tenkidlerimizin haklı olduğunu lütfen kabul buyursunlar. Bu noktaları yeniden gözden geçirmek iyi olur demek âlicenaphımı gösterebilirler. Bu birinci nokta..

Şimdi arkadaşlarımız dediler ki, yayına ait metinde hapis maddesi koyalım. Esasen işin sistemine takıldığım için diğer maddelere de konuşmamın sirayeti oluyor. Şimdi 64 ncu madde başlığı yayınlara ait yasaklar, ondan sonraki maddenin törenlere ait yasaklar, ondan sonraki de gezilere ait yasaklar denmektedir. Deniyor ki, mahallî idareler, İktisadî Devlet teşekküllerinin sermayesine katıldıkları ortaklıkların, umumî menafie yararlı cemiyetlerin cemiyetlerin seçimlerde tarafsızlığını, siyasî faaliyette bulunamayacağını genel prensibolarak maddeye koyalım, deniyor. Şimdi bu madde yayın maddesidir, burada konuşulmaz, bu madde gezi maddesidir burada olmaz, nerede olsun?

Bağışlar, bir de bağış dışı ödemeler vardır. İktisadî Devlet Teşekküllerine, belediyeler taziyek ederek tam kredi şeklinde değil, bağış alıyor. Yapanlar kademeli şekilde, Yassıada'da hesabını veriyorlar; efendim, falan bankadan borç almıştık, bir ay sonra ve Demokrat Parti kâfi imkâna malik olunca bu paraları ödiyecektik.. demek ki, bağış demek de kâfi değildir. Usulsüz olarak kredi vermek.. Tam seçime bir ay kala borç vermektan de menedilmek gerekir. Bütün bunları kapsıyan hükümler vaz'etmek lâzım, dâvayı bütün şümüliyle gösteren bir prensip maddesine ihtiyaç vardır.

Vaktiyle yapılan bir teklif, müzakere mevzuu olsun diye arz etmiyorum, temel fikirde nasıl beraber olduğumuzu ifade etmek için arz ediyorum.

Şimdi bir başka noktaya geliyorum Demişiz ki, meselâ, eski formülü tekrar ediyorum, yani şu mihver etrafında istiyorum, aynı olması şart değildir. Bilûmum Devlet teşkilâtı, umumî muvazeneye dâhil daireler, katma bütçeli daireler, hususî bütçeli daireler, belediyeler, köy muhtar ve ihtiyar heyetleri, Devlet İktisadî Teşekkülleri ve bunların iştiraki ile kurulan veya Devletin kontrolü altında bulunan müesseseler ve

umumî menfaatlere hâdim cemiyetler seçimlerde tarafsız kalmak zorundadırlar diye bir prensip kabul etmek lâzımdır.

Siyasî partilerin bağışlarda bulunmaları veya her ne şekilde olursa olsun para ödemeleri, memur ve hizmetlilerin partinin emri altında bulunmaları, İktisadî Devlet Teşekküllerine ait bir vasıtanın parti tarafından seçimlerde kullanılması veya buralarda çalışanların yevmiyesini vererek «yevmiyeni benden al, çalışma, git falanca köyde propaganda yap» demeleri bu maddelerde bir esasa bağlanmamıştır. Seçimlerde karayollarına hattâ Millî Savunmaya ait cipler kullanılmadı mı? Maddede ele alması gereken diğer bir misal daha arz edeyim. İktisadî Devlet Teşekkülleri memur ve hizmetlileri için az evvel 62 nci maddede şöyle bir şey kabul edildi, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve buna bağlı müesseselerin ve sairenin memur ve hizmetlileri el ilânı dağıtamaz, denmiştir. Devlet memur ve hizmetlilerinin propaganda yapmasını menedici hükmün yalnız el ilânları dağıtmaya hasredilmiş olmasını kâfi görmedim. Bunun için umumî prensip maddesine ihtiyaç vardır.

Memur ve hizmetliler için hüküm bulunuyor, genel olarak tarafsızlık maddesinin konması, fikrimizin reddedilmesi için kâfi değildir. Kızılay tarafsız kalacaktır diye koymıyalım diyor. Tamamen hususî olan bankaların yayınlarının murakabesini lüzumsuz göremeviz. Dediler ki, faaliyetlerine mütaallik yıllık blâncolarının, yıllık faaliyet raporlarının dağıtılması siyasî yayın sayılmaz.. Sayılır arkadaşlar. Bunun Kanununa tâbidir, bunlar.

Raporlar hakkında takibat yapılması cazdir. Bunların bir nüshasını ilgili makama, mercie tevdi etmek lâzımdır. Bunlar yayının dışına çıkmış olamazlar mı? Bu noktaya mâtuf endişe yersiz değildir.

Bir nokta daha var. Daha önceden basılmış olsa dahi.. Bakınız bu kadar noktaları açık bırakıyoruz, bağış, Kızılay ve saire gibi cemiyetleri bir yana bırakıyoruz, Devletin yaptığı bir yayın veya İktisadî Devlet Teşekküllerinin bastırıldığı kitap, seçim devresinden bir yıl evvel basılmış olsa dahi dağıtılmasını menediyoruz. Bunun kontrolü kolay mı? Bu müesseselerin başarılarından birisi de hizmetlerini halka anlat-

maktır. Büroşür bastırarak, kendi faaliyetlerini propaganda edecek ve kendisini halka sevdirecektir. Bu şekilde hazırladığı şeyleri bastırması, bâyilere kadar gitmiştir. Meclis bir yenileme kararı verdi. O zaman ne yapılacak? Evvelce basılmış... Hiç değilse tavzihe ihtiyac var.

Arkadaşlar, işin ölçüsünü bir prensip maddesine koyarız, temel prensibi vaz'ederiz kanunu tatbik edecek makamlar, seçim kurulları, mahkemeler yapılan işin suiniyetle mi yapılmıştır, seçim propagandası kastına mı mahsustur? Bir siyasî partinin lehinde veya aleyhinde vaziyet almak için mi yapılmıştır? Bunun cevabının verilmesi lâzımdır. Aksi takdirde suiistimalleri önlemek de mümkün olmaz. Ben bu esaslar dairesinde maddenin bir kere daha komisyonda tetkikini ve diğer maddelerle birlikte bir prensip maddesi halinde tedvin edilmesini, tecrübelerin ışığı altında yeniden tertibedilmesini, tecrübelerin ışığı altında yeniden tertibedilmesini teklif ediyorum. Bir de önerge takdim edeceğim.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL —

Muhterem arkadaşlar; hükümleri serin kanlılıkla tamamlayacağız. Bu böyle devam etti, böyle devam edecektir. Şimdi bir prensip maddesi vaz'ederek bu maddeye göre yapılmaması lâzımgelen hususları sırasıyla saymak daha iyi bir tedvin şekli sayılabilir mi? Muhterem arkadaşlarımız, fikirlerine uygun şekilde böyle bir prensip maddesiyle geldikleri zaman onu tetkik etmek ve onun üzerinde mâruzatta bulunmak imkânı hâsıl olacaktır.

Şimdi zannediyorum ki, hüküm koymak zarureti hakkında bir mutabakata vardık. Evvelâ hususi müesseselerin hizmetleri bakımından mahzur doğurup doğurmayacağı noktası aydınlığa çıksın. Akademik münakaşa safhasına girmek istemem, seçmen oyuna tesir kastı taşımayan yayınlar madde şumulünün dışına çıkar. Elbette malî müesseseler kendi muvaffakiyetlerini, muvaffakiyet sebeplerini her hangi bir siyasî tesirden âzade olarak yapmakta haklıdır. Evvelden bu maksatla veya bir cebir sonunda bir mecburiyet duyulmamışsa, mütat olarak yapılması icabeden de budur. Seçimlerin yenilenmesinde malî müesseselerin heyeti umumiyelerinin toplantıları ve bunların o yıla ait faaliyet raporları daha evvelden hazırlanmıştır. Seçmen

oyuna tesir maksadiyle hazırlanmamış ise bunun dağıtılmasını menetmemek uygun olur. Burada iki ihtimal vardır; mütat olarak malî vesikaların seçmen oyuna tesir maksadını ihtiva etmesi bahis konusu değildir. Maddenin derpiş ettiği illet; şayet böyle bir maksat varsa seçimin devamı müddetince dağıtamaz. Öne sürülen mahzurlar, bu maksatla tanzim edilmiş olan metinlerin dahi muayyen bir devre içinde, seçim devresi içinde dağıtılmasından husule gelen, gelecek olan zararlarla mukayese edildiği takdirde, ara seçimlerine tesadüf etse dahi, evvelce hazırlanmış olsa bile bu gibi matbuaların dağıtılması daha muvafaktır kanaatini verir. Binaenaleyh, maddenin hususi müesseselere koyduğu yasaklar, tekrar ediyorum, bu müesseselerin mütat ve normal faaliyetlerini ârizaya uğratacak mahiyette değildir. Ancak bu müesseseler kendi kuruluş sebeplerinin tamamen dışında seçmen oyuna tesir edecek maksadı güden yayınlar yapmaya kalkarlarsa, maddededeki memnu hükme girer. Memnuniyetler noksan olarak konmuş olabilir. Elbirliği ile tamamlanacağı şüphesizdir. Yalnız cemiyetler tarafsızdır, bu kabil hareketlerde bulunmaz derken bu teşekküllerin siyasî partilere para yardımı ve bağışlar yapmaktan ayrı bir kanunla menedilmiş olduğunun muhterem heyetin ve arkadaşlarımla malûmu olduğumu bildiğim için ayrıca tasrihe lüzum görmedim.

Bu kanunun mahiyet ve ünvanı arkadaşlarca malûmdur. Bu kanunla hayır kurumlarının ve derneklerinin siyasî teşekküllere para yardımında bulunmaları ve bağış yapmaları menedilmiştir. Hususi kanunun menettiği bir hususun ayrıca Seçim Kanununda tekrarına lüzum görmedik. Hayır cemiyetleri para ve bağış şeklinde yardımda bulunamamakla beraber seçim zamanlarında aynı yardımlarını siyasî partilerin istifadesi için yapmaktan geri kalmamışlardır. Bu bir vakiadır. Önlenmesi lâzımdır. Maddede de yoktur. Bu eksigi kapatmaya hazırız.

Şimdi, Devlet memuru tarafsızdır ve bu bir temel kaidedir. Seçim Kanununda bunu tekrarlayanın lüzumunu anlıyamadığımızı tekrar ettiğimiz için bizi mâzur görünüz. Bu tekrar acaba seçim devresi dışında temel kaideyi gölgelemez mi? Mesele tarafsızlığa aykırı hareketlerin menedilmesidir. Güttüğümüz hedef, maddenin tedvin tarzı ve sistemimiz budur. Bütün bunlar

dan kanunların icabı olan tarafsızlığı asıl kabul etmekle beraber yapacakları hareketlerin seçmen üzerinde yapacağı tesiri mülâhaza edildiği nispette menetmiş bulunuyoruz. Ancak karara iştirak etmek imkânı yoktur. 63 ncü maddede bütün dairelere, Devletten başlamak üzere düşünülen bütün teşekküllere mensubolanların bu şekilde hareketlerini menedici hükümler vardır.

Muhterem arkadaşlar; muhtelif maddelerde muhtelif yasakları ifade etmiş olmak kanunun sistematiği bakımından uygun olduğu kanaatindeyim. Bu maddelerin, diğer maddelerde ifade edilenlerin umumî prensibi belirttiği düşüncesindeyim. Buna rağmen sayın arkadaşımızın burada ifade ettikleri şekilde yeni metinleri Meclisin huzuruna geldiği zaman, hazırladıkları metinleri münakaşa eder ve neticesi hakkındaki görüşlerimizi elbette Yüksek Meclise arz edeceğiz.

FEYYAZ KÖKSAL — İş Bankasının çıkarıldığı bir bülten vardır. Objektif bir bültendir. Seçim zamanına rastladı diye intişar zamanını uzatmak mümkün müdür, seçime tesir edecek mahiyette telâkki edilerek? Bu, üç ayda bir çıktığına göre, seçim zamanı, seçmenin oyuna tesir edecek mahiyette telâkki edilebilir mi? Normal zamanlarda yaptığı objektif yayınlar dışında, seçmenin oyuna tesir edecek mahiyette dersek, tasrih etmek imkânı var mı? İş Bankasının bültenlerini nazarı dikkate alarak maddeyi açıklar mısınız?

ATIF ÖDÜL (Devamla) — Normal faaliyetlere ait objektif bültenlerden bahsettiler. Demek ki seçmenin oyuna tesir etmek maksadı mevzu bahis değildir. Maddenin şümülü dışında kalması icabeder. Bu kabül müesseselerin, bütün dünyada olduğu gibi, senelerden beri memleketimizde de tatbik edilmekte olan, yalnız kendi muamele ve mesailerini ihtiva eden neşriyatı serbesttir. Madde ne zaman bakımından ve ne de neşriyatın zatı bakımından bir memnuiyet getirmemektedir. Maddenin hedefi seçim zamanında seçmenin oyuna tesir etmek maksadiyle yapılan ve yapılacak olan yayınlara munhasırdır.

BAŞKAN — Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım; bendeniz de maddenin bir prensibe ırea

edilmesinin daha faydalı olacağı kanaatindeyim. Bu hususta verilecek takriri intizaren. noktai nazarımı muhafaza etmekle beraber, burada bâzı aksaklıklara işaret etmek istiyorum.

Bir defa maddenin hududu biraz taşırılmış, arzu edilen neticeyi aşmıştır. Bankalar Kanununa tâbi bütün teşekküller denildiği zaman hususi bankalar da bunun içine giriyor. Eğer maksat hususi teşekküller ve bankaların seçimlere ait bir faaliyet sarf etmelerini menetmekse, meselâ buraya şirketlerin niçin girmediklerini izah etmek güçleşiyor. Çünkü, komisyon sözcüsünün bahsettiği gibi, Başvekilin hayırlı eliyle açılacak teşekkül, bir anonim şirket, bir fabrikanın kendi binasına ilâve ettiği yeni bir atelye olabilir. Bundan çıkan netice, şirketler buraya girecek olursa bunun tabii bir neticesi olarak üç kişi bir araya geleceklerdir. Propaganda yapmak niyeti ile bir şirket kuracaklardır. Bu şahısların yapacakları yayınlar da bunun içindir diye düşünülebilir mi? Veya bunların yasak edilmesi düşünülebilir mi? Hususi şahısların gayrimüşru olarak yıllarla seçmen iradesine tesir etmesi halinde dahi bunların yaptıkları propagandaları zannediyorum tabii addetmek iktiza eder. Bu kanunun maksadı tarafsız olmasıdır. Siyasi telkinlerde bulunmaması iktiza eder. Müesseseler, ki bunlar âmme müesseselerinden başlamak suretiyle bütün müesseselerin vatandaş iradesi üzerinde tesir etmemelerini sağlamaktır. Bu bakımdan bir prensip maddesi vaz'edilmesini rica ediyorum. Hususi müesseseler bunun dışında bırakılabilir..

İkincisi, seçmenin oyuna tesir edecek mahiyette deniyor, metinde. Aslında seçmenin oyuna tesir maksadiyle olması lâzımdır. Çünkü seçmenin oyuna icabında her şey tesir ıera edecek mahiyette olabilir. Ve belki de olması lâzımdır. Takdir buyurursunuz ki Vakıflar İdaresinin veya Sümerbankın bilânçosunda kâr ve zarar hesabı neşredildiği zaman, seçmen, seneler senesi zarar eden bu müesseseyi iktidardaki parti kâr yapar hale getirmiştir, bunun lehinde oyumu kullanayım der ve demelidir de. Ama Sümerbank ve mümasili müesseseler sırf seçmenin oyuna tesir etmek maksadiyle bu kabül yayınlarda bulunursa, bunların menedilmesi lâzımgelir. Bu bakımdan Feyzioğlu arkadaşımızın bahsettiği bu müesseselerin tarafsızlığı

esastır, şeklindeki fikrine bendeniz de iştirak ediyorum.

Bu yayınların yasak olmasının cezaî bir mahiyeti bulunduğu da izahtan vârestedir. Şu halde bu gibi yayınlar menediliyorsa bunu yapanların bunda bir kasdının bulunup bulunmadığına bakmak da daha uygun olmak lâzımgelir.

Bundan sonraki maddeler hakkında başka ca mâruzatım olacaktır. Şimdilik buna temas etmiyorum. Bunun bir prensibe irca edilmesi nin daha uygun olacağı ve bu kabîl müesseselerin sadece ilân ve yayınlarla değil diğer faaliyetlerinin de tarafsızlığını sağlamak için bütün faaliyetlerinin tarafsızlık esasına uydurulmasının sağlanması lâzımgeldiği kanaatini izhar ediyorum.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Başka söz istiyen?..

SÖZCÜ ATIF ÖDÜL — Matlapta mutabıkız.

Seçmen oyuna tesir maksadiyle tedvin edilmiştir. Seçmen oyuna tesir edecek mahiyette yerine kastı ifade eden bir şekil tercih edilmek icabeder. Hakikaten tesir değil; asıl olan maksattır. Kanun metni bu şekilde düzenlenir, itirazımız yoktur, tanzim edilir.

Şimdi hududa geliyorum. Denildi ki, hususî teşebbüse sirayet edebilir.

Bir noktayı nazarı dikkata almak lâzımdır. Hususî teşekkülleri, hususî şahısları kendi siyasî tercihlerini beyan etmekten, bu maksatla hareketlerde bulunmaktan ve yayınlar yapmaktan menetmek düşünülemez. Bu, bunların hakkıdır. Ama bankalar, mevduat kabulüne salâhiyetli kılınmış müesseselerdir. «Bankalar Kanununa tâbi olan müesseseler» olarak kasdettiğimiz bankaların iştirakleri olan müesseselerin de sermayesi vatandaşların sermayesidir. Yâni, bankalar kanunen mevduat kabulüne mezun kılınmış teşekküllerdir. Bankalar ve Bankalar Kanununa tâbi müesseseler bu gibi siyasî maksatla vâkı faaliyetlerini hakikatte bu paradan, vatandaşın mevduatından yapmış olurlar. Bu bakımdan hususî teşekküller ve şahıslarla aralarında fark vardır.

Bankaya mevduat yatan vatandaş bir partiyi tercih etmesine elbette muvafakat etmiş değildir. Buna mukabil bir şahıs veya diğer teşekküller bu tasarrufu istediği şekilde yapabilir. Bankalar ve Bankalar Kanununa tâbi müesseseler diye bir hudut çizmемizin maksadı

ve sebebi bundan ibarettir. Arz ettiğim sebeplerle hususî teşebbüsler, hususî şahıslar ve hususî teşekküllere asla sirayet etmez.

BAŞKAN — Sayın Turhan Feyzioğlu.

TURHAN FEYZİOĞLU — Efendim, müzakerelerin ışığı altında bâzı teklifler arz etmek üzere huzuruza gelmiş bulunuyorum. Birinci teklifim şu olacaktır. Maddeye umumî menfaate hadim cemiyetler isminin ilâvesini arz ve teklif ediyorum. Teklifimi izah etmeye, vaktinizi almamak için lüzum görmüyorum.

İkinci nokta efendim, bir prensip hükmünün maddeye behemahâl konmasıdır. Bu hüküm kanuna konmadıkça, ne kadar tadadî hüküm koyarsak koyalım kanunun tedvin ve tefsirinde kâfi derecede vuzuha ereceğimize kaani değilim. Bu bakımdan takrirlerimizi arz ediyorum.

Bir tanesi şöyledir. Bilûmum Devlet teşkilâtı sayılacak İktisadî Devlet Teşekkülleri ve onlara bağlı kurumların seçimlerde «tarafsız» kalmak zorunda olduklarına dair bir prensip hükmünün maddeye eklenmesini arz ve teklif ederim.

Bir diğer teklifim de şudur. 62 nci maddede sözü geçen müesseselerin, dairelerin, teşekküllerin siyasî partilere bağışlarda bulunmaları, her hangi bir vasıta ile para ödemeleri, bağış adını taşıyan yardımları, memur ve hizmetlileriyle her türlü aynı yardım ve vasıtaları bir siyasî parti veya onun adayının emir ve hizmetinde kullanmaları ve faaliyetlerini bir siyasî partinin lehinde ve aleyhinde propaganda vasıtası yapmak kasdiyle beyan ve yayınlarda bulunmaları yasaktır; şeklinde bir hüküm eklenmesini arz ve teklif ederim.

KOMİSYON ADINA ATIF ÖDÜL — Anlıyamadık efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU — Tekrar edeyim efendim: «62 nci maddede sözü geçen müesseselerin, dairelerin teşekküllerin siyasî partilere bağışlarda bulunmalarını veya her hangi bir vesile ile para ödemelerini ve memur ve hizmetlileriyle her türlü aynı vasıtalarını bir siyasî parti veya adayın emir ve hizmetinde kullanmaları ve faaliyetlerini bir siyasî partinin lehinde veya aleyhinde propagandaya vasıta yapmak kasdiyle beyanlarda ve yayınlarda bulunmaları

yasaktır.» Faaliyetini ilân edebilir ama, «Demokrat Parti İktidara geçtiği günden beri» diye söyleyemez. Maden Tetkik Arama faaliyetlerini övebilir ama, bunu bir siyasi partiye söğerek, diğerini öğerek yapamaz. Bu teklifimle bunları kastediyorum.

Bir başka teklifim şudur: «Aşağıdaki teklifimin bir fıkra olarak ilâvesini arz ve teklif ederim: «Bakanlar Kurulu üyelerinin bu kanunla seçim başlangıcı tarihinden, seçim sonuçları ilân olununcaya kadar yapacakları faaliyet ve konuşmalarda diğer parti sözcüleri gibi bu kanundaki tahdit ve hükümlere tâbidir.

Yani sadece karşılama ve kırmızı plâka gibi şeylerle beraber gece, mabetlerde resmî propaganda yasağından muaf olmadıkları ifade edilmelidir. Bir bakanın bir muhalefet liderinden ne farkı vardır.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Riyasetten mâruzatımız şu olacaktır. Takrirler tekrar okunsun ve bunların içinde katıldıklarımız varsa arz ederiz. İştirak etmediklerimizi de arz ederiz.

TURHAN FEYZİOĞLU — Önergeler kabul veya reddedilecektir. Şayet önergeler kabule mazhar olursa bendeniz bir sistem dâhilinde maddenin yazılması için önergelerin madde ile birlikte komisyona verilmesini rica edeceğim.

BÂŞKAN — Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ — Muhterem arkadaşlar, bu madde ile sayın Komisyon emsaline başka memleketlerde raslanmasına imkân olmayan bir prensip meselesini de huzura getirmiş bulunuyor. Bu prensip meselesi, demin Turan Güneş arkadaşımın bahsettiği tamamen hususi sektörü ilgilendiren, muayyen iktisadî faaliyetlerin sahibi teşekkülleri de bu çeşit faaliyetler içine alarak, tıpkı âmme müesseseleri gibi muameleyle tâbi tutmaktadır. Burada, Bankalar Kanununa bağlı teşekküllerin, demin son defa huzurunuzda çıktığında sayın sözcü bunun sebebini, bankaların vatandaşların mevduatlarıyla çalışmaları sebebiyle izah ettiler. Bu izah tarzı tatmin etmiş olmaktan uzaktır. Çünkü, mevduat sahipleri ile bankalar arasındaki münasebetlerin, mevduat sahiplerinin menfaatlerini korumak bakımından ne şekilde tedvir edilmesi lâzımgelir? Onun mevduatı lâzımdır. Üstelik bu hüküm kabul edilecek olursa, yarın tahvi-

lât çıkartmak suretiyle üçüncü şahıslardan da sermaye tophyan şirketlerin de pekâlâ buraya sokulmak imkânı hâsıl olâbilir.

Kaldı ki, madde esasen dâvayı halletmekten çok uzaktır. Bankalar, Banka Anonim Şirketi unvanını, ticari adından değil, bankaya şahsi bir iştiraki olan eşhasın iştirak şekline ahr. Bir limitet şirketi de pekâlâ aynı şeyi yürütebilir. Böylece iki hududu objektif olarak ayırmak ve bir prensip vaz'etmek lâzımdır. Âmme hükmî şahısları umumî seçimlerde bitaraf kalmaya mecburdurlar. Çünkü bunlar vatandaşların dolaylı veya dolaysız vergileri veya yardımları ile çalışan müesseselerdir. Ama bunların dışındakilerin böyle bir kayda tâbi tutulmaması lâzımdır. Aksi halde arkadaşlar, çok iyi niyetlerle getirilmek istenen bu hüküm, yarın başka maksatlı bir ekseriyet tarafından gazetelerin dahi vatandaşların reylerine tesir etmelerini önliyecek hükümlerin getirilmesine bir tutamak olacaktır. Hususî teşebbüs, o da hususî teşebbüs bu da hususî teşebbüs. Sigorta şirketleri, arkadaşlar. Kaldı ki, bu şekilde bir esas tatbik edilmemiştir. arkadaşlar. Endişeye hak verecek bir tatbikat olmamıştır. Ama Bankalar Kanununa tâbi teşekküller, kendilerinin ortak buldukları başka şirketler vasıtasıyla bunu sağlamışlardır ki, buna mâni bir hüküm de gelmiş değildir. Bir hukukî prensibe karar vermiş olmak lâzımdır. Bu hukukî prensip tarafı halledilmemiştir. Şu veya bu âmme hükmî şahsiyeti karakterine sahibolan müesseseler seçimlerde behemehal müesseseler olarak, personel olarak bitaraflığını emniyete alma mevzuudur. Demin Feyzioğlu arkadaşımız çok doğru izah etti. Türkiyen'in büyük ıstırabıdır, arkadaşlar. Hayır müesseselerine, âmme menfaatlerine hadim hayır müesseselerine, iktidarlar, ömrü boyunca bu işin başına gelebilecek insanların gelmesini sağlamakta ve bütün Şark memleketlerinde görüldüğü veçhile, âmme müesseselerinin baştan başa siyasete boğulması teşkil etmektedir. Bu itibarla, Feyzioğlu arkadaşımızın teklifi veçhile, âmme menfaatlerine hadim emniyetler hakkında hükme behemahal yer vermek lâzımdır. İdare heyetlerinin dahi siyasi partilere girmemesi hususunda teklifler gelecektir, sonra. Bununla alakası yok tabii.

Bu itibarla; Feyzioğlu ve Güneş arkadaşlarımızın izah ettikleri veçhile bir prensip meselesi

olarak yürütmekte ben faide görürüm. Çünkü, hususî hukukun şu şubesine, fevkalâde iyi niyetlerle netice istihsalinin dahi müemmen olmadığı bir tarzda, bugün girdiğimiz andan itibaren yarın onun temini tarzı maksadiyle bütün hususî teşebbüsleri ve onlara bağlı olanları, vatandaşların çalışmalarına, reylerine istikamet vermeye mâni olmanın tutamaklarını bulmalarından veya bu niyetle bâzı sözler çıkmasından endişe ederim.

Bu bakımdan takrir veren Feyzioğlu arkadaşta tamamen iştirak ediyorum ve komisyondan da rica edeceğim. Mühim bir prensip mevzuu çünkü. Hususî hukuka tâbi teşekkülleri behemahal bunun dışında tutalım. Çünkü iyi niyetle atılan bu adım ilerde bizi kötü neticelere götürebilir.

Sonra bankalar, banka unvanı altında bunu yapmaya mecbur değildir. Meselâ sigorta şirketleri ile yapar. Bu maksatlarla komiteler kurar.

Arkadaşlar, Turhan Feyzioğlu'nun bir fikrini çok benimsediğim için tekrar edeceğim. Türkiye'de seçimlerin sonunda, seçimlerin neticesi üzerinde şu veya bu şekilde söz ettirmemek çok ehemmiyetlidir arkadaşlar. Mesnetsiz, yersiz birtakım propaganda malzemesi vererek memleketi seçim neticeleri üzerinde huzursuz bırakmamanın tedbirlerini almakta muhterem heyetin vazifeli olduğunu sanırım, arkadaşlar. Mâruzatın bundan ibarettir.

BAŞKAN — Sayın Soysal.

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlarım, bu maddenin arkadaşlarımızın buyurdukları zavıyeden çok ehemmiyeti vardır. Tatbikatta, geçmiş senelerde bu mahiyette bâzı müşahedelerimiz vardır. Bir banka broşür çıkarır ve bunda münhasıran iktidar partisine rey tophyacık şekilde milyonlarca basarak köylere kadar dağıtır, geçmiş yıllarda dağıtılmıştır da.

Diğer bir husus da : Muayyen bir banka, nispeten devletten para alan, Devletin sermayesinde iştiraki olan bir banka, sureti mahsusla memleket içine eleman çıkarmış ve etrafta dolayıştırarak propaganda yaptırmıştır.

Bir müşahedemi arz edeyim. Bir tarihte Malatya'dan Elbistan'a giderken Narlı'da trene bindiğimiz zaman, yanımıza bir banka memuru geldi. Bindiğimiz kompartımına girdi. Kendisi nispeten bildiğimiz bir adamdır. İçi sızlamış olacak.

Dedi ki, «Bavulumun içi para doludur. Ba-

vul Vekilin yanında. Elbistana gidiyoruz. Orada şunu şunu, şu şu işleri yapacağız. Haber veriyorum, bilirsiniz, diye. Ama meydana vurmam, beni atarlar, sonra» dedi. Arkadaşlar, bunu yakinen görmüşümdür. Bunlar geçmiş senelerde bu memlekette çok cereyan etmiştir. Muhtelif seçimlerde çok gördük bunları. Bankalar icabında memurlarını, elemanlarını ve icabında çıkarmış oldukları mecmuaları bu hususta kullanmaktadır. 1951 ara seçimlerinde bankalardan, Kızılay'dan ve bu nevi müesseselerden memurlar, elemanlar toplanarak Kırşehir vilâyetine 120 kadar seyyar mühendis kılıklı adamlar gönderdiklerini gözümler görmüşümdür. Bunlardan birkaç tanesi mahallin muhalefet partisince tesbit edilip mahkemeye verildi. Onun için arkadaşlar, bu maddeye ehemmiyet vermek lâzımdır. Bunu Sahir Kurutluoğlu arkadaşım pek iyi bilir. Bâzı bankalar boynu kıravatlı memurlarına, ellerine çanta ve birer de mühendis şeritleri vermişler; köylere gidiyorlar, size su getireceğiz, su vereceğiz, diyorlar. Ölçüyorlar, biçiyorlar, propaganda yapıyorlar, köylüyü kandırmaya çalışıyorlar. Tecrübeyle sabittir ki, bankaları iktidarlar, icabında para bakımından, icabında elemanları ile propaganda yaptırmak bakımından, neşriyatları ile propaganda yaptırmak bakımından kullanılmaktadırlar. Hattâ Kızılay'ı ve Himayeietfal'i de kullanılmaktadırlar.

Bu bakımdan bu noktada bâzı kayıtlar koymanın lüzumuna kaanüm. Komisyonun bu hususta uyanık olmasını ve bizi tenvir etmesini rica edeceğim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yok. Takrirleri okumaya başlıyoruz :

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki hususun 63 ncu maddeye eklenmesini arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal

Normal zamanlarda yaptıkları objektif yayınların tiraj ve şekli haricinde, seçmenin oyna tesir edecek mahiyette.

Yüksek Başkanlığa

Bilûmun Devlet teşkilâtı, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve bunların katılması ile kurulan kurumların seçimlerde «tarafsız» kalmak zorunda olduklarına dair bir prensip hükmünün eklenmesini arz ve teklif ederim.

Turhan Feyzioğlu

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL —

Maddeye hayır kurumlarının ilâvesini tazammun eden takriri katılıyoruz. Sayın Köksal'ın takririnin metninin Sayın Güneş'in değiştirmesi suretiyle bir zaruret olmaktan çıktığına kaaniyiz. Çünkü tesir yerine, maksadiyle ifadesi alınmış olduğundan düşündükleri mahzur bertaraf edilmiş oluyor.

Çelikbaş arkadaşımıza teşekkür etmeyi bir vazife bilirim. Ayrıca bir takrir vermedikleri ve beyanlarını Sayın Feyzioğlu'nun takririne raptettiklerine göre teşekkürlerimin sebebini iki cümle ile arz etmek yerinde olur. Kendileri komisyona, serbest teşekküller üzerinde her hangi bir takyidin düşünülüp düşünülmediği, hususundaki görüşü tekrar etmek fırsatını verdiler. Komisyon bu maddeyi tedvin ederken serbest teşebbüsü hiçbir suretle seçim mücadelesinde kayıt altına almayı düşünmemiştir. Bunu bir kere daha tekrar etmekle vazifemizi yerine getirdiğimize kaaniiz. Tahvilât çıkarmanın, mevduat kabul etmek olmadığımız küçük sermayelerle kurulan şirketlerin, Bankalar Kanununda gösterilen belli nispette iştirak şartı tahakkuk etmedikçe, Bankalar Kanununa tâbi müesseselerin arasına giremeyeceğini yalnız temas etmek ve hatırlatmakla yetineceğiz. (Bravo sesleri)

BAŞKAN — Takrirleri okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

Sözlü olarak arz ettiğim gerekçe ile,

Maddeye : «Umumî menfaatlere hadim cemiyetler» in de ithalini arz ve teklif ederim.

Turhan Feyzioğlu

Yüksek Başkanlığa

62 nci maddede sözü geçen müesseselerin, dairelerin, teşekküllerin siyasî partilere bağışlarda bulunmalarını veya her hangi bir vesile ile para ödemelerini ve memur ve hizmetlileri ile her türlü aynı vasıtalarını bir siyasî parti veya adayın emir ve hizmetinde kullanmaları ve faaliyetlerini bir siyasî partinin lehinde veya aleyhinde propagandaya vasıta yapmak kastı ile beyanlarda ve yayınlarda bulunmaları yasaktır. Yolunda bir hüküm eklenmesini arz ve teklif ederim.

Turhan Feyzioğlu

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki hükmün bir fıkra olarak kanuna eklenmesini arz ve teklif ederim.

«Bakanlar Kurulu üyelerinin bu kanunda gösterilen seçim başlangıcı tarihinden, seçim sonuçları ilân olununcaya kadar yapacakları faaliyet ve konuşmalarda diğer parti sözcüleri gibi bu kanundaki tahdit ve hükümlere tâbidir.»

Turhan Feyzioğlu

Yüksek Başkanlığa

Önergeler oylandıktan sonra maddenin yeniden yazılmak üzere komisyona iadesini arz ve teklif ederim.

Turhan Feyzioğlu

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON ADINA ATIF ÖDÜL — Bir umumî prensip konmasına itirazımız yok. Ancak umumî prensibin, Devlet memurlarının bitaraflığını tekrara kadar varıp varmamasında ihtilâfımız var. Zira Devlet memurlarının bitaraflığının müeyyidesi kanunu mahsuslarında derpiş edilmiş bulunmaktadır.

Yüksek Riyasetten ricamız, takrirlerin oya konmasıdır. Bu takrirleri Yüksek Meclis kabul buyurduğu takdirde, maddeyi buna göre tanzim etmek komisyonun vazifesidir.

TURHAN FEYZİOĞLU — Efendim, teklifim, Devlet memurlarından ziyade hükûmî şahısların bitaraf kalmalarını derpiş etmektedir.

BAŞKAN — Buyurun Kümbetlioğlu.

HİKMET KÜMBETLİOĞLU — Efendim, Sayın Feyzioğlu'nun takrirleri şüphesiz ehemmiyetli mevzulara dokunuyor. Ancak bendenizce ifade edildiği ve bir taraftan da komisyonun Sayın Sözcüsü tarafından beyan buyurulduğu gibi, kanunlarla müeyyit bulunan, kanunlarda yer almış bulunan hususların seçimlerin esas hükümlerine mütaallik olan bir kanunda lüzumsuz yere yer almasına mahal olmaması iktiza eder, bu bir.

Bir de, seçim zamanlarında bâzı müesseselerin bitaraf kalması hususunda getirilecek hükmün, bilhassa seçimler dışında bir mesaj vermeyeceği şüphesiz olduğuna göre, bu takrirlerin Yüksek oylarınızla kabul edilerek maddeye geçirilmesine lüzum olmadığını arz etmek için huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

BAŞKAN — Turhan Feyzioğlu.

TURHAN FEYZİOĞLU — Muhterem arkadaşlarım; bendenizin arz ettiğim hususları bâzı arkadaşlarım desteklediler. Bir prensip hükmüne ihtiyaç vardır dendi, Çelikbaş ve Güneş arkadaşlarım tarafından.

Şimdi, esasen bir takrirle mahzursuz bir madde yazılması için kabul edilecek önergelerin komisyona gitmesini rica ediyorum.

Bir teklif yapmış olmakla, bunun son şekil olarak kabul edilmesi iddiasında değilim. Kabul buyurulursa komisyona havale edilecektir.

Şunu arz edeyim ki; Devlet memurlarının tarafsızlığı hakkında Memurin Kanununda hüküm vardır. Komisyon, bu kâfidir buyuruyor. İktisadî Devlet Teşekkülleri memurları partilere girebilir. Bunların tarafsızlığı hakkında hüküm yoktur. Ama Sümerbank tarafsız kalmalıdır, diye bir hüküm; Etibank tarafsız kalmalıdır diye bir hüküm konmasını istiyorum. Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafsız kalmalıdır. Orta - Doğu Teknik Üniversitesi mensubu şahıs bir siyasî partiye girebilir. Ama bir Maden Tetkik Arama Enstitüsünün bütün vasıtalarıyla secimlerde taraf tutmasını istemiyorum, arkadaşlar. Bunun ıstırabını çektiğimiz için bu kanuna girmesini istemedim.

Sayın Kümbetlioğlu'nun bahsettikleri «Seçim zamanı dışında mesaj var mı?» Arkadaşlar, umumî hükümlerin mesaj verdiği nispette vardır. Şimdi bir belediyenin, seçim zamanında bütün faaliyetleriyle bir siyasî parti lehinde veya aleyhinde vaziyet almamasını Seçim Kanununa koymakla ne kaybederiz? Hususî kanunlardaki hükümleri kaldırmış mı oluruz, Böyle bir endişe yok. Köy muhtarı siyasî partilidir, ihtiyar heyeti siyasî partililerden müteşekkildir. Bunlar tek tek şahsan seçimlerde bir parti tutacaklardır. Bundan tâbî bir şey olmaz. Ama hükmî şahıs olarak seçimlerde bir tarafı tutmasınlar, istiyoruz. Teklifimin gayesi budur.

Bu prensibi feda etmiyelim arkadaşlar. (Alkışlar)

BAŞKAN — Başka söz isteyen var mı?

ADNAN BAŞER — Takririmi izah için söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ADNAN BAŞER — Efendim, gerek Feyzioğlu arkadaşımızın, gerekse Çelikbaş arkadaş-

mızın izah buyurdıkları hususları kavriyacak şekilde bir metin hazırladık. Bunu bir takrirle Riyasete takdim ettik. Burada, Bankalar Kanununun şümülüne giren bâzı müesseselerin bu madde şümülüne girmemesini derpiş ettik. Bankalar Kanunu gayet şümüllüdür. Bilfarz Yapı Kredi Bankası seçim zamanında mevduat toplamak için, bu seneki ikramiye plânını bildiren bir broşür çıkarırsa buna seçim kurulu propaganda yapıyor şeklinde muamele yapar. Onun için Devlet sermayesi ile kurulmuş, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve kamu tüzel kişileri yukardaki madde şümülüne girdiği için ayrıca Bankalar Kanununa tâbi hususî teşebbüsler şeklinde bir hüküm konması hususî teşekkülleri rencide edecek bir vasıf taşıyabilir. Bunun hariç tutulması için, maddenin tadili hakkında bir takrir veriyoruz.

İkinci husus, Sayın Feyzioğlu'nun âme menfaatlerine hadim cemiyetlerin durumunu düşünmek icabeder. Kamu tüzel kişileri ve umuma hadim cemiyetlerin yasak şümülüne girmesini derpiş ettik. Âme menfaatlerine hadim cemiyetler, özel idareler ve Devlet teşekküllerinden yardım görmiyenlerin yasak şümülü dışında kalması hakkaniyete uygundur. Devletin hiçbir yardım görmiyen teşekküller bu maddenin şümülü dışında kalacaktır. Mâruzatım bundan ibarettir, takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Takrirleri okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

63. ncü maddenin Bankalar Kanununa tâbi müesseseleri hariç tutarak ve kamu tüzel kişilerinden yardım gören kamu yararına faaliyetinde bulunan cemiyetleri de şümülüne alacak aşağıdaki şekilde tadilini teklif ederiz.

Adnan Başer

Fethi Çelikbaş

Madde 63. — Seçimin başlangıç tarihinden seçim sonuçları ilân edilinceye kadar olan süre içinde, 62. ncü maddede sayılan bütün daire, teşekkül ve müesseselerle, kamu tüzel kişilerinden yardım gören kamu yararına çalışan cemiyetlerin kendi faaliyetlerine ait, seçmenin oyna tesir edecek mahiyette, her türlü yayın yapımları, daha önce basılmış ve yayımlanmış kitap, broşür, afiş ve bunlara benzer yayınları çoğaltmaları ve dağıtmaları yasaktır.

(Feyyaz Köksal'ın önergesi tekrar okundu.)

FEYYAZ KÖKSAL — Efendim, «maksadıyla» kelimesi beni tatmin etmiştir. Takririmi geri alıyorum. (Bravo sesleri)

BAŞKAN — Takrirleri okuyup reye arz edeceğiz, efendim.

(Turhan Feyzioğlu'nun ilk önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergeyi Yüksek oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir. Nazara alınacaktır.

(Turhan Feyzioğlu'nun ikinci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergedeki hususu Yüksek oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir. Nazarı dikkate alınacaktır.

(Turhan Feyzioğlu'nun üçüncü önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergenin muhtevasının nazara alınmasını Yüksek oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir. Nazarı dikkate alınacaktır.

(Turhan Feyzioğlu'nun 4 nci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önerge muhtevasının nazarı dikkate alınması hususunu oylarımıza sunuyorum. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler. Nazarı dikkate alınması kabul edilmiştir.

(Turhan Feyzioğlu'nun 5 nci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeler nazarı dikkate alınacağına nazaran Başkanlıkça komisyona verilecektir.

(Adnan Başer ve Fethi Çelikbaş'ın takririni tekrar okundu.)

ADNAN BAŞER — Takririn ikinci kısmı Yüksek oylarımıza sunuldu. Yalnız Bankalar Kanunu şümulüne giren kısmının oya konmasını arz ve teklif ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Adnan Başer, iki imzalı takririnin yalnız Bankalar Kanunu şümulüne giren kısmının oya konmasını arz ediyor.

Bu takririn bu kısmının nazarı itibara alınmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Nazarı dikkate alınması kabul edilmiştir. (Oy neticesi anlaşılmadı, sesleri)

BAŞKAN — Sayın Adnan Başer, hangi kısmın muhafaza edilmesini arzu ediyorsunuz. Sonra, bu arzu dairesinde yüksek oylarımıza sun-

dum, çoğunlukla nazara alınması kabul buyruldu. (Hayır, hayır, sesleri)

Affedersiniz, bir daha ifade buyursunlar.

ADNAN BAŞER — Efendim, teklifimizden birisi, Bankalar Kanununun şümulüne giren müesseselerin madde metninden çıkarılması hususu, bu bir. İkincisi; kamu menfaatlerine haddim cemiyetlerin dâhil edilmesidir.

Turhan Feyzioğlu'nun teklifinin madde metnine alınması kabul edildiğine göre, bizim metnimizde bu husus ayrıca nazara alınmasın. Yalnız, Bankalar Kanununun şümulüne giren müesseseler, madde şümulünün dışında bırakılması tazammun eden teklifimizin reye konulmasını arz etmiştim. (Reye, reye, sesleri)

BAŞKAN — Sayın Başer'in şifahen arz etmiş olduğu şekliyle önergeyi tekrar oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir, efendim.

63 nci maddeyi Sayın Feyzioğlu'nun teklifleriyle birlikte Komisyona veriyoruz, efendim.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Mütaakıp maddeler hakkında, - 3 nci kesime kadar - mâruzatımız var. Müsaade buyurur musunuz?

BAŞKAN — Buyurun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Muhterem arkadaşlarım, kabul buyurulan tekliflere göre, eski numaralarıyla arz ettiğim 65, 66, 67, 68 nci maddelerin komisyone yeniden incelenerek huzurunuzla getirilmesi müzakereleri kolaylaştırmak bakımından faydelidir. Onun için bu maddelerin komisyona verilmesini ve müzakerelere eski numara ile 69 nci maddeden başlanmasını rica ediyoruz. (Bravo, sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, komisyon sözcüsü Sayın Atif Ödül'ün teklifini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

III - Kesim

Araçlar

Araçların sağlanması

MADDE 69. — Seçim kurulu başkanları, seçim için gerekli bütün araçları ve parayı zamanında ve muntazam bir surette sağlamak ve yerlerine göndermekle yükümlüdürler.

Bu hususlarda kurul başkanlarının emirleri üzerine zabıta âmir ve memurları, belediyeler ve

muhtarlıklar gerekli yardımlarda bulunmak zorundadırlar.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Yok.. Madde hakkında bir önerge de bulunmadığına göre, maddeyi yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

70 nci maddeyi okuyoruz. efendim.

Oy verme araçları ve teslimi

MADDE 70. — Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı, il, ilçe seçim kurulları ile sandık kurulları mühürlerini ve seçim işleri için mahallerinde sağlanamıyan gerekli her çeşit kırtasiye ve gereçleri zamanında il ve ilçe seçim kurulları başkanlıklarına gönderir.

İl seçim kurulu başkanları, oy verme gününden en az on gün önce, ilçe seçim kurulları başkanlıklarına, ilçe seçim kurulu başkanları da oy verme gününden en az kırk sekiz saat önce, aşağıda yazılı eşyanın sandık kurulları başkanlarına teslimini sağlarlar.

1. Seçim bölgesinde her sandık için ağzı mühürlü bir kese içine konulmuş numaralı bir mühür (Hangi sandığa, hangi numaralı mühürün verildiği bir tutanağa geçirilir),

2. Her seçim bölgesinde bulunacak kapalı oy verme yerleri sayısı toplamına eşit miktarda çevre adaylarının onaylı listesi ile 78 nci maddede yazılı levha,

3. İlçe seçim kurulu mührü ile mühürlenmiş oy pusulalarının konulmasına mahsus, zarfları havi bir paket,

4. Oy sandıkları,

5. Sandık sayısınca ıstampa ve mürekkebi,

6. Sandık sayısınca örneğine uygun onaylı tutanak defteri.

7. Örneğine uygun basılı sayım cetvelleri,

8. Örneğine uygun basılı tutanak kâğıtları,

9. Sandık sayısınca boş torba,

10. Uygun sayıda kopya kalemi,

11. Gerektiği takdirde oy verme yeri inşası için malzeme,

12. O seçim çevresinde, seçimin özelliğine göre yeteri kadar beyaz boş kâğıt ve gerekli başka eşya,

13. Her yaprağı ilçe seçim kurulu tarafından mühürlü ve sonu onaylı, iki nüsha sandık seçmen listesi,

14. Siyasî partiler tarafından kapalı hücre-

lere konulmak üzere, ilçe seçim kurulu başkanına teslim edilmiş bulunan basılı oy pusulaları,

15. Her bağımsız adayın, yalnız kendi ad ve soyadını taşıyan, ilçe seçim kurulu başkanına teslim edilmiş bulunan oy pusulaları,

16. 48 nci maddenin son fıkrasında yazılı liste ve alınmıyan seçmen kartları,

BAŞKAN — Madde hakkında, Nalbantoğlu buyurun.

FAZIL NALBANTOĞLU — Efendim bu madde, ilçe seçim kurulu başkanlarının oy verme gününden en az 48 saat evvel sandık kurulu başkanlarına teslim edeceği araçları tadadette bakımından iyi olmuştur.

Bendeniz iki nokta için söz aldım : Bunlardan birisi, bu maddenin 3 numaralı bendinde, «ilçe seçim kurulu mührü ile mühürlenmiş» ibaresinden sonra bir «ve» kelimesinin ilâvesi, hususudur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Muhtabıkız efendim.

FAZIL NALBANTOĞLU — İkincisi de, maddenin en sonu. Halen değişmemiş olan 78 nci maddede derpiş edilen levhanın da ilçe seçim kurulu başkanı tarafından 48 saat evvel sandık kurulu başkanına teslimini derpiş edecek bir hükmün bu maddeye konulması teklifimdir. Buunun uygun olacağına kaaniim. Mâruzatım bundan ibarettir.

SEÇİM KANUNU KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — 3 ncu fıkrayı sayın arkadaşımızın teklif ettiği veçhile okuyorum. «İlçe seçim kurulu mührü ile mühürlenmiş oy pusulalarının konulmasına mahsus, zarfları havi bir paket,»

İkinci fıkrada yazılı bulunan «adayların onaylı listesi ile 78 nci maddede yazılı levha» tâbiri içinde geçen «levha» Sayın Nalbantoğlu arkadaşımızın bahsettikleri levhadır. Binaenaleyh, esasen mevcuttur. Onların da gönderildiği anlaşılmaktadır.

BAŞKAN — 70 nci maddeyi, komisyonun kabul etmiş olduğu değişiklikle yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 71 i okuyoruz. Diğer maddeler de kabul edildikten sonra ona göre numara verilecektir, efendim.

Tutanak defteri

MADDE 71. — Her kurulda bir tutanak defteri bulunur. İl seçim kurulları, kendi tutanak

defterlerini; ilçe seçim kurulları da kendi kurullarına ve sandık kurullarına ait tutanak defterlerini, sayfalarını numaralamak ve mühürlemek suretiyle onaylar.

Kurulların işlem ve kararları bu defterlere yazılır ve başkan ve üyeler tarafından imza olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

IV. BÖLÜM

SEÇİM GÜNÜ İŞLERİ

I. KESİM

SANDIK BAŞI İŞLERİ

Andiçme

MADDE 72. — Sandık kurulu başkan ve üyeleri, oy verme günü göreve başlamazdan önce, ilk iş olarak, sandık başında, sandık kurulu ve hazır bulunanlar önünde birer birer şöyle andiçerler :

(Hiçbir tesir altında kalmaksızın, hiç kimse-den korkmadan, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirmesi için, görevimi kanuna göre, dosdoğru yapacağıma, namusum, viedanım ve bütün mukaddesatım üzerine andiçerim.)

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Görev ve yetkiler

MADDE 73. — Sandık kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır.

1. Sandık alanı içinde seçimin düzenlenmesi için gereken tedbirleri almak ve oy verme işlerini yürütmek ve denetlemek,

Sandık alanında, sandığın konulacağı yeri tayin etmek ve sokak başlarına, bu yeri göze çarpacak surette gösterir işaretleri koymak veya alışılmış araçlar ile duyurmak,

3. Oy verme işleri hakkında ileri sürülecek itirazları incelemek ve bir karara bağlamak ve kararlarını tutanak defterine geçirerek altını imzalamak,

4. Bu kararlardan itiraza uğrayanları ilçe seçim kuruluna göndermek,

5. Bu kanundaki esaslara göre sandığa atılmış olan oy pusulalarını, saymak, dökümelerini ve sonuçlarını tutanağa geçirmek ve bunları se-

çim işlerine ait diğer evrak ile birlikte, derhal ilçe seçim kuruluna teslim etmek.

BAŞKAN — Maddede, «Sandık alanında» diye başlayan kısmın başında «2» rakamı olacak.

Buyurun Sayın Nalbantoğlu.

FAZIL NALBANTOĞLU — Efendim, Yüksek Seçim Kurulunun, ilçe seçim kurulunun ve ilçe seçim kurulunun görev ve yetkilerine dair olan maddelerin en sonunda, «Kanunla kendilerine verilen görevleri yapmak» şeklinde bir maddenin eklenmesini komisyondan rica ediyorum.

BAŞKAN — Hüseyin Ulusoy.

HÜSEYİN ULUSOY — Bu maddede, sandık kurullarının, tahakkuk eden oy neticelerini ilân etmesi mevzuu girmiyecek mi?.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — 107 nci maddede vardır.

HÜSEYİN ULUSOY (Devamla) — Var ama buraya da koymaya komisyon taraftar değil mi? Sandık kurulunun vazifesidir.

BAŞKAN — Komisyonun bir cevabı var mı? Buyurun Hızır Cengiz.

HIZIR CENGİZ — Muhterem arkadaşlarım; müzakere mevzuu olan 73 ncü maddede, yanılmıyorsam, şimdiye kadar müzakeresi yapılan maddelerin hiçbirisinde rastlamadığımız bir tâbir vardır. Bu tâbir, 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununda vardır. Bu da, sandık alanı meselesi. Bu maddeye tekabül eden maddeden alınırken «sandık alanı» olarak alınmıştır.

Halbuki bu kanunumuzun 5 nci maddesinde Seçimlerde, her seçim belgesi, gerektiği kadar sandık bölgesine ayrılır) deniyor. Görülüyor ki, (Sandık alanı) diye bir şey kabul edilmemiştir. Binaenaleyh bu (Sandık alanı) nın (Sandık bölgesi) olarak değiştirilmesi lâzımdır.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Sayın Nalbantoğlu arkadaşımızın ilâvesini arzu ettiği şudur; (Kanunen kendisine verilen ödevleri yapmak) bu husus 103 ncü maddede zikredilmiştir. Tasniften sonra yapılacak işleri gösteren bu maddede sarahaten ifade edilmiştir. Umumi tasnif dışında ayrıca yapılacak bir iş olarak bâzı maddelerde tasrih edilmiş olmasının buraya yazılması lüzumu gösterildi. Sayın Hızır Cengiz arkadaşımıza arz edeyim ki, bu kanunda bahsedilen çevre ile alan birbirine karıştırılmaldır. Bunlar birbirinden ayrı mânalar ifade etmesi lâzımdır. Sandık alanı tâ-

biri, yani sandığın emniyet sahası, 100 metre kutru içinde bulunan ve bazı kimselerin girmesi memnu olan sahanın ifadesi ile oy verme işinin yapılacağı yer tâbirinin mefhumları ayrı ayrı olarak düşünülmüştür. O sebeple bu tâbirlerin aynen kalması uygun olur kanaatindeyim.

BAŞKAN — Sayın Nalbatoğlu arkadaşımızın teklifi hakkında komisyon da aynı düşünce-de olduğunu söylediler. Rica edeceğim, bir yanlışlığa mahal vermemek için bunu yazsınlar.

SAİT ERDİNÇ — Muhterem arkadaşlar, tatbikatta rasladığımız güzel bir husustur. 5545 sayılı Kanunun maddeleri arasında bu husus ifade edilmemiş bulunuyor. Gönül ister ki, bu tasarıda bu husus nazarı itibara alınsın, sandık kurulunun vazifeleri arasında ifade edilsin. Bu husus şudur: Oy vermeye başlamadan evvel sandık kurulu sandığı açar ve boş olduğunu halka gösterir. Gösterdikten sonra sandığı ağızını kapar ve bir iple bağladıktan sonra mühürlerler. Ayrıca bütün bu muameleler zapta kaydedilir. Tatbikatta böyledir. Fakat bu tatbikat 5545 sayılı Kanuna yazılmamıştır. Madde olarak zikredilmiştir. Fakat maalesef o kanundaki boşluk bu kanunda da bırakılmış ve kapatılmamıştır.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Bu 79 ncü maddeye bir fıkra olarak eklenecektir. Daha evvelki görüşmelerde Sayın Erdinç'in işaret ettiği bu hususa cevaben bunun hazırlanıp takdim edileceği ifade edilmişti.

BAŞKAN — Bir takrir var okuyoruz.

Başkanlığa

Tasarının 73 ncü maddesinin 4 ncü fıkrasına, uğrıyanları kelimesinden sonra derhal kelimesinin ilâvesini arz ederim.

Sait Erdinç

ATIF ÖDÜL — Komisyon olarak katılıyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

Eski 73 ncü maddenin sonuna (K 6 - Kendisine kanunla verilen başkaca görevleri yapmak) fıkrasının ilâvesini arz ve teklif ederim.

24 . 3 . 1961

Fazıl Nalbatoğlu

FAZIL NALBANTOĞLU — Başkaca ödevleri kelimesinin de ilâvesi lâzımdır efendim.

BAŞKAN — Her iki önerenin de mahiyeti komisyonca kabul edilmiştir. Üçüncü önergeyi nazarı dikkate alınmak üzere komisyona verilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Efendim, tamamen iştirak ediyoruz.

BAŞKAN — Komisyon tamamen iştirak ettiğine göre değişik şekli ile maddeyi tekrar okutuyorum.

Görev ve yetkiler

MADDE 73. — Sandık kurullarının başkaca görev ve yetkileri şunlardır:

1. Sandık alanı içinde seçimin düzenle geçmesi için gereken tedbirleri almak ve oy verme işlerini yürütmek ve denetlemek,

Sandık alanında, sandığın konulacağı yeri tâyin etmek ve sokak başlarına, bu yeri gözeçarpacak surette gösterir işaretleri koymak veya alışılmış araçlar ile duyurmak,

3. Oy verme işleri hakkında ileri sürülecek itirazları incelemek ve bir karara bağlamak ve kararlarını tutanak defterine geçirerek altını imzalamak,

4. Bu kararlardan itiraza uğrıyanları ilçe seçim kuruluna göndermek,

5. Bu kanundaki esaslara göre sandığa atılmış olan oy puslalarını, saymak, dökümlerini ve sonuçlarını tutanağa geçirmek ve bunları seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte, derhal ilçe seçim kuruluna teslim etmek.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekli ile yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Şimdi 74 ncü maddeyi okuyorum.

Müşahitler

MADDE 74. — Siyasî partilerin müşahitleri ile adayları ve bağımsız adaylarla müşahitleri, sandık başı işlemlerini takibetmek üzere hazır bulunabilirler. Bağımsız aday müşahitleri üçten fazla olursa, sandık kurulu başkanı bunlar arasında kur'a çeker. Adları ilk çıkan üç müşahit, sandık başında bırakılır. Diğerleri, sandık yerinde kalabilirler.

BAŞKAN — 74 ncü madde hakkında söz istiyen var mı? Fazıl Nalbantoğlu.

FAZIL NALBANTOĞLU — Efendim, yine komisyondan bir hususu rica edeceğim. Burada

birtakım tâbirler var. Meselâ seçim çevresine il denmiş, seçim bölgesine muhtarlık denmiş. Ayrıca sandık yeri diye bir tâbir var. Eski kanunda bu tâbir sandık alanı karşılığıdır. Sandık yerinin kapalı oy verme yeri yani sandığın bulunduğu ve kurulun vazife gördüğü mahal kastediliyor. Meselâ buradan uzaklaştırılacak kimseler sandık alanından da uzaklaştırılacaktır. Eski kanunda sandık yerinden uzaklaştırılır, yerine şimdiki tasarıda kastedilen sandık alanından uzaklaştırılmasıdır. Ayrıca, sandık yerinin tarifini de çok isabetli olacağına kaanım. Bu suretle seçim bölgesi, seçim yeri sandık alanı tâbirlerinin bu kanunda bulunmasında tatbikatçı içinde çok fayda vardır, kanaatindeyim.

ATIF ÖDÜL — Bizce anlaşılıyor matlâp.

Sandık alanının, sandığın inzibat alanını ifade ettiğini biraz evvel izah ettim, tasvip buyurunuz. Şimdi burada sandık yeri, sayın arkadaşımızın işaret ettiği gibi sandık kurulunun çalışacağı sandığın bulunduğu defterlerin ve listelerin konulmuş bulunduğu yerdir. Bağımsız adayların çoğalmasında ihtimaline karşı cümlesini masanın etrafında oturmak imkânı mevcudolmayacağından, bir kolaylık olmak düşüncesiyle, bir ad çekme muamelesine tâbi tutmuş bulunuyoruz. Sandığın sandık yeri diye ifade ettiğimiz oy atma sahasından bunların çıkarılması mevzu bahis değildir. Sandık yeri hududunun ayrıca tarifine gitmenin zarurî olduğu kanaatinde değilim.

BAŞKAN — Fazıl Nalbantoğlu.

FAZIL NALBANTOĞLU — Efendim, her halde acele konuşmam yüzünden maksadımı iyice ifade edemediğimi anlıyorum. Eski kanunu tetkik ederseniz 75 nci maddesinde sandık yeri ile sandık başı birbirinden ayrıdır. Sandık başı tâbiri sandığın bulunduğu yere tekabül etmemektedir. Kapalı oy verme yerinde sandığın bulunduğu, cetvellerin bulunduğu ve kurulun vazife gördüğü mahal ve orada hangi aday ve hangi müşahitlerin bulunacağı yukardaki metinde tasrih edilmiştir. Oradan uzaklaştırılması lâzım gelen kimseler kurul haricinde kalan kimselerdir. Bunlar sandık yerinde ve sandık alanında bulunacaklardır. Bu itibarla «sandık yerinde bulunabilir» cümlesini «sandık alanında bulunabilir» şeklinde değiştirilmesi lâzımdır.

83 nci madde sandık alanını tarif etmiştir.

Bir de ricam, sandık alanını tarif ettiğiniz gibi sandık yerini de tarif ederseniz tatbikatta ihtilâfa düşülmez.

ATIF ÖDÜL — Efendim maddenin son fıkrasında (sandık yerinde kalabilirler) ibaresini (sandık alanında kalabilirler) olarak tashih ediyoruz.

BAŞKAN — Maddenin sonundaki (sandık yeri) (sandık alanı) olarak değiştirilmiştir. Bu suretle maddeyi reyimize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

74 nci maddeye geçiyoruz.

Kurulda çoğunluğun sağlanması

MADDE 75. — Sandık başında, oy verme başlamazdan önce veya oy verme sırasında, sandık kuruluna dâhil siyasi parti üyelerinden biri veya birkaçı görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine siyasi parti yedek üyelerinden biri getirilir. Bu dahi mümkün olmaz ve kurul üyeleri üçten aşağı düşerse, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler, o sandık alanında seçme yeterliğini haiz ve okuryazar olanlar arasından, başkanın seçeceği kimselerle doldurulur.

BAŞKAN — 74 nci madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi reyimize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sandığın konulacağı yer

MADDE 76. — Sandığın konulacağı yer ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri, sandık kurulu tesbit eder. Sandığın konulacağı yerin belirtilmesinde, seçmenin oyunu kolaylıkla, serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi düşünülür.

Sandık; okul avlusu veya salonları, mâbetlerin elverişli kısımları gibi geniş, umumî yerlere konur. Açık yerlerde, saçağı, sahanlığı, sundurması bulunan yerler seçilir.

Hükümet konaklarına, kışla, karargâh, ordugâh gibi askeri bina ve tesislerle, karakollara ve parti binalarına, muhtarlık odalarına sandık konulamaz.

Aynı yerde dörtten fazla sandık bulundurulamaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen arkadaş var mı? Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Kapalı oy verme yeri

MADDE 77. — Sandık kurulları, oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak şekilde, yeteri kadar kapalı oy verme yeri hazırlar.

Seçmen, oy puslasını kapalı oy verme yerinde, kendi eliyle zarfa koyup kapatmak zorundadır.

BAŞKAN — Madde hakkında sözi stiyen var mı? Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Oy verme yerinin nitelikleri

MADDE 78. — Kapalı oy verme yeri; içerisi dışardan gözetlenemeyecek ve oy puslasını seçmenin inceleyip zarflayabileceği şekil ve nitelikte olur.

Aday listeleri ve bu kanunun oy verme serbestliğine ve gizliliğine dair hükümlerinin levha halinde basılmış metni, kapalı oy verme yerinde asılı durur.

Kapalı oy verme yerinde masa veya benzeri bir şey bulundurulur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen arkadaş var mı? Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

79 ncu madde hakkında komisyon yeni bir şekil getirmiştir. Şimdi onu okutuyorum.

Zarfların Kurulca mühürlenmesi

MADDE 79. — Sandık kurulu, andiçme, sandığı yerleştirme, kapalı oy verme yerini düzenleme işlerini bitirdikten sonra, hazır bulunanlar önünde, ilçe seçim kurulu başkanından teslim alınan ve ilçe seçim kurulu başkanlığı mührünü taşıyan özel zarfları sayar, her birinin üzerine, sandık kurulu mührünü basar, böylece üzerinde biri ilçe seçim kurulunun, diğeri sandık kurulunun mührüleri bulunan çift mührürlü özel zarfların sayısını tutanak defterine yazmak suretiyle, bir tutanağa bağlar.

BAŞKAN — 79 ncu maddeyi komisyonun getirmiş olduğu yeni şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Oy puslası

MADDE 80. — Sandık kurullarında kapalı oy verme yerine konmak üzere o seçim çevresinde bağımsız aday varsa, boş ve beyaz kâğıtlar bulundurulur. Siyasi partilerle bağımsız aday-

ların seçmenlere dağıtacakları basılı oy puslası renkli olabilir ve bunlarda kendilerince kabul edilmiş özel işaretler basılı bulunabilir.

Bu işaretlerin 2596 sayılı Kanun hükümlerine göre kullanılması gerekir.

Bir siyasi partinin kendisince kabul edilmiş bulunan özel işaret ve benzerleri diğeri siyasi partiler ve bağımsız adaylar tarafından kullanılamaz.

Partiler ve bağımsız adayların oy puslalarında kullanacakları renk ve özel işaretleri aday gösterme süresinin bitmesinden en çok üç gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirmeleri gerekir. Bu süre içinde bildirmeyenler renkli oy puslası ve özel işaret kullanamazlar.

Renk ve özel işaretler birbirine benzerse, önce bildirilen kabul ve diğeri reddolunur. Ret iki gün içinde ilgili siyasi parti veya adaya bildirilir.

Bunlar üç gün içinde yenisini vermezler veya verdikleri renk ve özel işaret yine kendisinden önce verilmiş diğeri renk ve işarete benzerse artık o parti ve bağımsız aday renk ve işaret kullanamaz.

Siyasi partilerle bağımsız adayların oy verme yerlerine konulmasını istiyebilecekleri basılı oy puslaları oy verme gününden bir gün önce sandık kurulları başkanlarına teslim olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen arkadaş var mı? Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

II - Kesim**Yasaklar ve sandık başı düzeni****İçki ve silâh taşıma yasağı**

MADDE 81. — Oy verme günü, her ne suretle olursa olsun, ispirotolu içki satılması, içkili yerlerle umumî mahallerde her çeşit ispirotolu içki satılması, verilmesi, içilmesi yasaktır.

Oy verme günü, tekmiil umumî eğlence yerleri kapalı kalır. Eğlence yeri niteliğini haiz lokantalarda yalnız yemek verilir.

Oy verme günü, emniyet ve asayışı korumakla görevli olanlardan başka hiçbir kimse, köy, kasaba ve şehirlerde silâh taşıyamaz.

Bu kanunun uygulanmasında silâhtan mak-
sat Türk Ceza Kanununun 189 ncu maddesin-
de gösterilen aletlerdir.

BAŞKAN — Alp Kuran.

ALP KURAN — Efendim, bu maddede bir
unutkanlık neticesi olarak bir ibare noksan-
lığı var 1950 metninde oy verme müddetince
umuma açık eğlence yerleri kapalı kalır de-
niyor. Halbuki 81 nei maddede mutlak olarak
oy verme günü denmiş. Bu yeni hüküm, eğlence
yerlerinin veya umuma açık yerlerin saat 24 e
kadar kapalı kalacağını gerektiren bir ma-
hiyet arz etmektedir. Oy verme müddeti bittik-
ten sonra hiç olmazsa vatandaşları serbest bırak-
mak, saat 17 den sonra meselâ sinemaya git-
melerini mümkün kılmak daha doğru olur ka-
naatindeyim.

BAŞKAN — Sahir Kurutluoğlu.

**KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUT-
LUOĞLU —** Efendim, biz bu madde üzerinde
düşündük. Bu maddenin bu şekilde tertiplen-
mesinden maksat seçimin devamı müddetince
birtakım nâhoş hâdiselere sebebiyet vermemek
endişesinden doğmaktadır. Oyların kullanıl-
mış olması seçimin bittiği mânasında telâkki
edilemez. Sandık muamelesi, oyların tasnifi, tu-
tanağın tanzimi ve vesâikın üst merceie veril-
mesiyle ikmal olunur. Bu itibarla seçimin bit-
miş olması oy verilmesine inhisar etmemekte-
dir.

HIZIR CENGİZ — Efendim, bu 81 nei mad-
denin 2 nei fıkrasında (Oy verme günü, tek-
mil umumî eğlence yerleri kapalı kalır.) de-
niyor. Bu kanunun bundan evvel tatbikatını
yapmış insanlar bilirler. Fakat bu böyle ol-
makla beraber artık bu kanunun bir maddesin-
de bundan evvelki Seçim Kanununun mülga
olduğu belirtildiğine göre, komisyonca teknil
umumî eğlence yerlerinden kahveler gibi yerle-
rin eğlence yerlerinden sayılmaması hususu-
nun burada açıklanmasında, ilerideki tatbikat
bakımından, fayda mülâhaza ederim. Çünkü
seçim sıralarında umumî eğlence yerlerinden ma-
dudolduğu iddiası ile birçok kahvelerin kapa-
tıldığı ve bunun üzerine Yüksek Seçim kurulla-
rına başvurulduğu bir gerçektir. Bunun cevap-
landırılmasını rica ediyorum.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUT-

LUOĞLU — Efendim, kahve ve emsali yerle-
rin eğlence yerlerinden madudolmadığı tabii-
dir. Bu bizzet düşünülmemiştir. Fakat zabıtların
tescil ve tesbitinde elbetteki fayda vardır.
Bunlar düşünülecek olursa bunlar eğlence yer-
lerinden madut addedilerek kapatılmıyacaktır...

SAİT NACİ ERGİN — Sinema ve tiyatrolar
ne olacaktır?

SAHİR KURUTLUOĞLU — Teknil eğlen-
ce yerlerinden maksat, içkili olan yerler ve eğ-
lence yerleridir. Tiyatrolar ve sinemalar bunun
haricinde kalarak açık olacaktırlar.

SAİT NACİ ERGİN — Zapta geçmesi için
sormuştum teşekkür ederim.

İSMAİL ULUTAŞ — Umumî içkili eğlence
yerleri denemez mi?

SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, bu
şekilde alışılmıştır. Tatbikatta da bu şekilde ün-
siyet peydah edilmiştir. Bu sebeple bunun üye-
rinde fazla oynamamak lâzımdır.

MEHMET GÖKER — Sinema ve tiyatro yeri
eğlence yeri değildir. Halbuki bu kayıttan mak-
sat biraz da o gün vatandaşların rey kullanması-
na imkân vermek ve onları bu yolda teşvik etmek-
tir. Nasıl olur? Sinema ve tiyatro yerleri eğlence
yeri addedilmez ve halk seçim zamanında vaktini
orada geçirirse?

SAHİR KURUTLUOĞLU — Bunların mu-
ayyen seansları vardır. Muayyen zamanlarda
halk reyini kullanır ve orada dinlenirler.

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — Eğlence yeri
add edilen içkili lokantalarda yalnız yemek veri-
li deniliyor. Bu nasıl kontrol edilir?

SAHİR KURUTLUOĞLU — İspirtolu içki
kullanılmasını meneden hüküm maddede vardır.

ALP KURAN — Efendim, tavrımı yetiştir-
emedim. Onun için maksadımı şifâhen arz et-
mek mecburiyetindeyim. Zannediyorum ki, ikinci
fıkra «oy verme süresince» kaydını eklersek bü-
tün mülâhazaları kaplıyan bir durum yaratmış
olacağız. 1 nei madde mutlak surette içki yasa-
ğını koyuyor. İkinci fıkra umumî eğlence yerle-
rinin kapalı kalacağını emrediyor. Buraya oy ver-
me süresince kaydını eklersek zannedirim bütün
mesele halledilmiş olur. Bu suretle, hem bütün
bir oy verme günü yani 24 saat içki yasağını ger-
çekleştirmiş olacağız, hem de oy verme süresi bi-
tince, vatandaşların içki içmeden umumî eğlence
yerlerine gitmeleri imkânını sağlamış olacağız.

Bu görüşe, acaba komisyon iştirak eder mi?

BAŞKAN — Bir önerge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

81 nei maddede (İspirtolu içki) kelimesi yerine alkollü içki tâbirinin kullanılmasını arz ve teklif ederim.

Ali Erel

BAŞKAN — Söz istiyen var mı efendim?

SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim buna mütaallik olan kanunda İspirto ve ispirotolu içkiler hakkındaki Kanunun hukukî terimleri arasında yer almış bir tâbirdir. Bu itibarla bu hukukî terime sadık kalmak şartıyla metne bu şekilde girmiştir. Maddenin olduğu gibi kabulünü istiham ediyorum.

BAŞKAN — Bir önerge daha var, onu da okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

81 nei maddenin 2 nei fıkrasındaki «tekmil» kelimesinin yerine «bütün» kelimesinin konulmasını teklif ve arz ederim.

Mümtaz Soysal

BAŞKAN — Efendim, «tekmil» yerine «bütün» kelimesinin konulmasını oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Tekmil yerine bütün kelimesinin konulması kabul edilmiştir.

Bir taktırir daha var okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

(Ali Erel'in ispiroto yerine alkollü içki) denilmesi ile ilgili önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Taktirri kabul edenler... Etmiyenler... Taktirri kabul edilmemiştir.

Sayın Alp Kuran'ın taktirri okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

81 nei maddenin 2 nei fıkrasına, «oy verme süresince» kaydının eklenmesini arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

BAŞKAN — Önergeyi yüksek oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Maddenin değiştirilen yeni şeklini okutuyorum.

II - Kesim

Yasaklar ve sandık başı düzeni

İçki ve silâh taşıma yasağı

MADDE 81. — Oy verme günü, her ne suretle olursa olsun, ispirotolu içki satılması, içkili yerlerle umumî mahallerde her çeşit ispirotolu içki satılması, verilmesi, içilmesi yasaktır.

Oy verme süresince, bütün umumî eğlence yerleri kapalı kalır. Eğlence yeri niteliğini haiz lokantalar da yalnız yemek verilir.

Oy verme günü, emniyet ve asayişini korumakla görevli olanlardan başka hiçbir kimse, köy, kasaba ve şehirlerde silâh taşıyamaz.

Bu kanunun uygulanmasında silâhtan mak-sat Türk Ceza Kanununun 189 neu maddesinde gösterilen aletlerdir.

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — Biraz ev-velsi mevzuubahs oldu, sinema ve tiyatro da eğlence yeridir...

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Me-sele halledildi, efendim.

BAŞKAN — Bu hususta malûmat verdiler. Şimdi maddeyi o tashih edilmiş şekli ile oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Radyo ile yayın yasağı

MADDE 82. — Seçim günü, sabahın saat dördünden, akşamın saat yirmi üçüne kadar, Türkiye'deki bütün radyo istasyonlar, tarafından, seçimle ilgili her hangi bir haber yayınlanması yasaktır.

Ancak, Yüksek Seçim Kurulunun seçim sonuçları ile ilgili bildirimlerini saat yirmi üçten sonra yayınlanması caizdir.

BAŞKAN — Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım, radyodan seçimle ilgili yayın yapılmamasının sebebi seçmenlerin oyları üzerine tesir icra etmesine mâni olması içindir. Biliyorsunuz, seçim ameliyesi, sandığa oy atma ameliyesi, muayyen bir zamanda bitmiş olması lâzımdır.

Bundan sonra radyoda yayın yapılmaması için bendeniz bir sebep görmüyorum. Dünyanın her tarafından vatandaşları en çok ilgilendiren şey seçim neticeleridir.

Çünkü seçim neticelerini bir an evvel öğrenmek istemektedirler. Bu kanunun esasında ve huzurunuzda gelecek Anayasa projesinde tasnifin aleniliği kabul edilmiştir. Binaenaleyh aleni bulunan tasnifin bir kısmını olsun vatandaşların bir an evvel öğrenmesi lâzımdır. Bu hususla ilgili olarak dünyanın her tarafında bizzat il ve ilçe seçim kurulları seçim neticelerini peyderpey öğrenmek için mahalline rapor-tajeciler göndermek suretiyle onlardan direkt olarak yayın yaparlar. Yapılan yayınlarda falân parti şöyle oldu, filân parti böyle oldu denilmektedir. Binaenaleyh vatandaşları bu hak-kından mahrum etmemek, vatandaşları böyle bir yayından mahrum etmemek için maddeden saat 23 hükmünün kaldırılması yerinde olur, zannederim. Çünkü bu saatten çok evvel oylar kullanılmış ve neticeler alınmıştır. Hattâ parti liderleri durumunu tâyin için bunu mahallî teşkilâtlarından muhtelif vasıtalarla öğrenebilirler. Durum böyle iken vatandaş da mahrum etmemek yerinde olur. Bunun da en iyi ve kolay vasıtası radyodur. Radyo oy verme zamanında bu konuda yayın yapamaz. Fakat oyların kullanma süresinden sonra neşriyata müsaade edilmesini teklif ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Oktay Ekşi...

OKTAY EKŞİ — Efendim, Muhterem Turan Beyefendi veciz bir şekilde ifade buyurdular, tasarının 82 nci maddenin gerekçesinde dikkate değer bir husus vardır. 1957 senesinde oyların tasnifi bitmeden evvel oy neticeleri hakkında radyo tarafından bir yayın yapılmıştı. Biliyorsunuz buna sed çekmek için tasarıya bir kayıt konmuştur. Ben bu kaydı konmasına bir mâna veremiyorum. Müstakbel hükümetler vatandaşlara aynı şekilde tesir icra edebilirler. Buna mâni olmak istiyoruz demektir. Anayasa projesi muhtar bir radyo idaresi fikrini getirmektedir, muhtar bir haber ve ajans fikrini getirmektedir. Bunların bu şekilde gerçekleşeceğine inanmaktayız. O zaman Hükümetin yayın üzerine fazla tesir icra etmeyeceğini kabul etmemiz gerekir.

İkinci nokta; vatandaşın haberleşme hürriyetinin doğurduğu zorluklardır. Haberleşme hürriyeti bir memleketin doğrudan doğruya kaderini ilgilendiren bir meseledir. Günün tamamen karanlık içinde geçmesine cevaz verilemez.

Turan Güneş arkadaşımızın ifade ettiği gibi oy verme saatleri dâhilinde mümkün olabilecek bir karışıklığa meydan vermemek için, bir ihtiyarî tedbir olarak, düşünülmüş olabilir. Oy verme saati bittikten sonra kimsenin durumdan haberdar olmaması sebebiyle yalan yanlış haberlerin tesiri altında kalarak ne yaptığını bilmez bir durumda olacaktır. Reyler nereye verilmıştır, kim kazanmıştır, kimsenin haberi yoktur. Bu sebeple de büyük bir mahzur doğacaktır. Bu sebeple saat 23 e kadar konulacak yasağın tedvin edilmesi hususu kanaatimce hatalıdır. Bu durumu tashih için bir takrir takdim ediyorum. Saat 23 ibaresinin, arkadaşların da temayüllerine uyararak, 18 olarak tadilini arz ve teklif ediyorum.

MEHMET GÖKER — Efendim, bendeniz bu 82 nci maddede, başka bir zaviyeden mâruzatta bulunacağım.

52 nci madde ile, radyo ile yapılacak propagandaların seçim gününden 4 gün evvel nihayete erdirileceğini kabul etmiş bulunuyoruz. Halbuki buradaki 82 nci maddeye göre seçim günü, seçimle ilgili neşriyatın yapılamıyacağı hükmü getirilmektedir. Müstakil müesseseler, vatandaşlar her hangi bir şekilde seçim gününe kadar geçecek üç gün içinde radyo ile bir neşriyata tevessül ederlerse durtum ne olacaktır? Bu iki madde arasında yani 52 nci maddenin birinci fıkrası ile 82 nci maddenin bu hükmü arasındaki 3 günlük müddet bence boş kalıyor. Bu arada radyo idareleri, haber alma mahiyetinde veyahut eenebi memleketlerde olduğu gibi, istatistikî mahiyette, Amerika'da olduğu gibi, her hangi bir eenebi muhabirden alınan haberleri ve nihayet seçimin ne şekilde cereyan ettiği merkezinde müstakil kimseler tarafından haber neşredilirse durum ne olacaktır? Komisyonun bu hususta fikrini öğrenmek istiyorum. Mâruzatım bundan ibarettir.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Seçim propagandasının sona ermesiyle oy verme günü arasında geçecek müddet içinde radyo idaresine her hangi bir tesir icra edilecek veya her hangi bir makamın emri ile birtakım yayınlar yaptırılacak olursa, bunu önlemek için bir madde getirdik. İleride göreceksiniz. Her hangi bir kurulun yetkisi dışında kalan ve incelemesi lâzımgelen şeyler Yüksek

Seçim Kurulunca incelenecek ve ona göre bir karar verilecektir. Bu hükmün seçimlerde oy verme selâmeti zaviyesinden tesir icra edebilecek birtakım neşriyatı ve psikolojik tesirleri önlemek için konulmuştur.

Saat meselesine gelince : sandık başında saat beşten sonra birtakım seçmenlerin oy verme işi ne zamana kadar sürer, bu meçhulümüzdür. Yalnız seçim emniyeti ve seçim neticelerinin kanaat bahsoluşu oy vermekle nihayete ermiyor. Saat beşten sonra tasnif neticeleri alınmadan radyonun doğru veya yanlış neşriyat yapması kötü tatbikatçılar elinde fena yollara götürülebilir. Radyonun vereceği böyle bir haber üzerine sandıkların başında bulunan siyasî müşahitler bir anda darmadağın oluyorlar. Onların oradan ayrılması sandık üzerinde, rey üzerinde gayrimeşru tasarruflara imkân veriyor. Bu itibarla asgarî, sandıkların ilçe merkezlerine gelmesi ve ondan sonra ilân bir iç ferahlığı temin etmesini mümkün kılacaktır.

Çünkü oylar toplanacak, sandık merkeze getirilecek, bunun hesabı yapılacaktır. Bu işler işte bu saatlerde ele alınmıştır. Aksi şekilde hareket seçimin meşruiyeti veya ademimeşruiyeti üzerinde iddialara yol açabilir. Evvelce, sandık ilçe seçim kuruluna gelmeden evvel üzerinde gayrimeşru tasarruflar yapılmış ve bu da görülmüştür.

BAŞKAN — Sait Erdiñç.

SAİT ERDİNÇ — Takririmi geri alıyorum efendim.

BAŞKAN — Ali İhsan Göğüş.

ALİ İHSAN GÖĞÜŞ — Efendim, muhterem komisyon genel oya tesir edecek vasıtaların başında radyoyu ele almış bulunuyor. Tatbikat komisyonun bu davranışını haklı göstermektedir. Genel oya tesir edecek vasıtaların başında radyo gelmekle beraber birtakım tesir edici vasıtaların başında gazetelerin ikinci nüshaları ve belediye hoparlörleri seçim neticelerine de tesir edebilir. Bilhassa İstanbul, Ankara, İzmir gibi kalabalık şehirlerde gazetelerin ikinci baskıları vatandaşların oyu üzerinde tesir icra edebilir. Bu bakımdan sandıklar açılmadan bütün yayın organlarının seçim neticeleri hakkında malûmat vermesi vatandaşın oyuna tesir eder. Bu bakımdan komisyon ne düşünüyor bunu rica ediyorum.

SAHİR KURUTLUOĞLU — Mahallî olmasına rağmen, muhterem arkadaşımızın ifade ettiği neşriyat tesir icra edebilecek bir mahiyet arz etmektedir. Bu itibarla lütfen bu hususta bir önerge takdim ederlerse biz kendilerine iltihak ederiz. Biz bu kadar geniş düşünmemiştik, bu hükümde isabet olduğu kanaatindeyiz. (Alkışlar)

BAŞKAN — Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım, demokratik bir düzen içinde bulunan vatandaşların muayyen bir olgunluğa sahibolmaları ve muayyen bir ölçüde hesap bilmelerini peşinen kabul etmek zorundayız. Saat 16 da, yani Seçim Kanununa göre hiçbir sandığın açılması caiz olmadığı bir saatte bir neşriyat yapılmış, yahut 17,30 da bir radyo, bağımsız dış mıntikalarda bir radyo; Türkiye'de seçimler neticelenmiştir. Kabul edilen nispi seçim sisteminin çetrefilli usullerine göre yapılan tesbitte filân parti iktidara gelmiştir, diyecek. Yarımsaatlik bir fark, bir tarafında bir saat evvel güneş doğan bir tarafında bir saat sonra batan, hakikaten iki hududumuz arasında bir saat kadar saat farkı vardır, memleketimizde bu haberi işiten sandık başındaki bir partinin mümessili, eyvah bizim parti kaybetti, bu partinin seçimleri kazanması memleket için hayırlı olmaz düşüncesine kapılıp yanlış hareket ve propagandaya sevk edebilir.

Şimdi arkadaşlarım, komisyon üyesi arkadaşlar iki tatbikatı birbirine biraz karıştırıyorlar gibi geliyor bendenize. Türkiye'de radyo iktidarın elinde olduğu ve radyo yalan haber vermeye müsait bir zemin üzerine oturtulmuş olduğu bundan sonrası için bahis konusu olan bir mesele değildir. Saat 17,30 da seçim neticeleri alındığı zaman sandık başını terk edip giden parti temsilcileri olmuşsa bunlar, gereken formasyonda yetişmemiş olan kimselelerdir. Radyonun yalan haberler vermesi mümkün değildir. Kaldı ki, komisyon sandık kurullarının mücerret ve parti üyesinin sandık başını terk etmesi halinde seçim neticelerinin doğru bir şekilde elde edilemeyeceği kanaatinde ise, Allah muhafaza buyursun, orada bulunan temsilciden her hangi birisinin başına bir şey gelmesi halinde sandıkta bulunan reylerin doğru olarak muhafaza edilip edilmeyeceği hu-

susunda bende bir endişe hâsıl oldu. Bu sebeple sandık kurulunu başka bir tertibe koymak yolunda doğrusu kafamda bir şüphe uyandı.

Arkadaşlar buna alışmamız lâzımdır. Radyodan bâzan hakikate pek uymayan haberler verilmiş olsa dahi, sandık başında vazifeli memurun her şeyden evvel oturma terbiyesi, sandık başında oturma terbiyesi alması lâzımdır.

Dünyanın her tarafında dakikası dakikasına, hattâ saniyesi saniyesine haber alınan bir devirde, vatandaşın reyini kullandıktan sonra evine geldiği zaman akşam üzeri elinin altında bulunan radyodan, elde bulunan tek vasıta olan radyodan büyük bir heyecan ve sabırsızlıkla beklediği seçim neticelerini öğrenmek hakkıdır. Böyle olduğu içindir ki, dünyanın her yerinde oy verilip tasnife başlanmasıyla, gazeteciler radyocular ve akla gelen bütün müesseseler bu meselenin peşine düşer ve bunu öğrenmeye çalışır ve bunu da neşreder. Saat beş oldu mu en seri vasıta ile esasen bizde de parti merkezleri bu haberi almaya çalışırlar. Memleketin her köşesindeki teşkilât harekete geçer, telefon telgraf ve sair elde edebildiği vasıta ile bunu merkeze ulaştırırlar. Bütün vatandaşlarda parti mensubu ve liderleri gibi neticeyi heyecanla beklediklerine göre vatandaşları bu Devlet radyosu acele telgraflarla ve telefonlarla ve hattâ o gün PTT İdaresinin çok defa müsamahalı hareketiyle neticelerin alınması mümkün olmaktadır. Bundan evvel bir Cumhurbaşkanı'nın bir valiye telefon edip bizdeki vilâyetlerde seçimleri kazandık sen de vilâyetinde kazandır demesinin Anayasa muvacehesinde nasıl bir suç olduğunu takdir buyurursunuz. Yine bir Cumhurbaşkanı telefonu açıp valiye ben burada seçimleri kazandım, sen orada kazandır diye telefon edip birtakım tesirler icra edecekse birkaç bunlar üzerinde durmayın. İnşallah bu gibi şeyler bundan sonra olmayacaktır. Binaenaleyh böyle bir yasağın devam etmesine de imkân olmadığı kanaatindeyim. Bendeniz maddeyi anlıyamadım. Şimdi bir takrir takdim edeceğim.

2 ncisi; bu maddeden, doğrusu bu metinden pek bir şey anlıyamadık. Bu hususla ilgili olarak bir takrir takdim edeceğim. Takririmde izah ettiğim gibi, maddede Yüksek Seçim Kurulu saat 23 e kadar yayın yapamaz deniyor. Saat 23 ten sonra Yüksek Seçim Kurulu yayın yapabileceği gibi radyo kendiliğinden de yayın yapabilir.

Çünkü saat 23 ten sonra bir yasak mevzu bahis olamamaktadır.

Gene benim anlamadığım bir nokta, radyo sağının bu derece mutlak tutulması bence mahzurludur. Bu madde bir partiyi muayyen bir bölgede veya Türkiye içinde seçim günü muayyen bir tutum içinde ve dolayısıyla Yüksek Seçim Kurulu marifetiyle faaliyetlerinden menetmiştir. Veya muayyen yerlerde ilçe seçim kurulunun, sandık kurullarının muayyen bir içtihat ile muayyen bir şekilde rey kullanılmaktadır. Yüksek Seçim Kurulu bir karar almış ve demiş ki, birçok yerlerde ilçe seçim kurulu şu şekilde bir tatbikat içindedir. Ben karar aldım kanunun icabı böyle değil, şöyledir, demiştir. Bunu seçim kurulunun söylemesi kadar vatandaşın da bilmesi lâzımdır. Halbuki radyoda seçim ile ilgili hususların neşri yasaktır. Bunu nasıl söyleyecek ve duyuracaktır. Bu haber seçimle ilgili bir haberin yayınlanması olabilir. Onun için arkadaşlar, bendeniz saat bakımında gerek siyasi bakımdan, gerekse Yüksek Seçim Kurulu gibi tarafsız hâkimlerden kurulu bir heyetin seçimlerle ilgili her hangi bir malûmat vermesini tabii telâkki etmek lâzımdır. Binaenaleyh bu maddenin şu şekilde yazılmasını teklif edeceğim. (Seçim günü sabahı saat 4 ten 18 e kadar radyo istasyonları tarafından seçim sonuçları ile ilgili her hangi bir haber yayınlanamazlar) Buna sebep bu sabah erken saatlerden itibaren seçimler başlamıştır. Vatandaşlar seçim sandığı başına gitmektedir. Bunda ne gibi bir mahzur tasavvur buyurursunuz? Mesele seçim sonuçları ile ilgili bir haber seçmenin oyuna tesir edecektir. Vatandaşlar koşu koşu sandık başına giderek reylerini uhuvvet partisi lehine kullanıyorlar, şeklinde yapılabilecek bir propaganda zaten propaganda yasakları içerisine girmiştir. Bu sebeple böyle bir haber yayılamaz.

Teklifimin kabulünü istirham ediyorum.

BAŞKAN — Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER — Muhterem arkadaşlar, seçim gününde seçim neticelerinin alınmasına kadar birtakım tedbirler derpiş olunmuştur. Bu müddet içerisinde seçim neticelerinin vatandaş nezdinde itibar kazanması ve finale kadar havanın bozulmaması için alınmış olan tedbirlerdir. Bu sebeple Turan Güneş arkadaşımızın yarım saat evvel alınmış olan neticelerin yayınlanması hususundaki tekliflerine bendeniz iştirak etmiyo-

rum. Çünkü bütün tedbirler, bütün hazırlıklar bütün çabalamalar sadece yarım saatlik bir acele yüzünden elden kaçabilir. Birtakım dedikoduların tesiri altında kalınabilir. Bütün bunların hepsi doğrudur ama bunların en doğrusu buna imkân vermemektedir.

BAŞKAN — Fakih Özfakih.

FAKİH ÖZFAKİH — Muhterem arkadaşlar, gecenin bu saatine kadar bütün gırpınmalarımız ve Turan Güneş arkadaşımızın seçimin meşruiyetine gölge düşürmemek için sarf ettiği sözler ve arkadaşların ilgileri yanında asıl mesele seçimin gayrimeşruiyeti olmasıdır. Bu maddeyi kısmen değişik şekilde kabul ettiğiniz takdirde neticeyi elbette tasavvur buyurursunuz. Şimdi bu hususta başımızdan geçen bir meseleyi müsaade ederseniz kısaca arz etmek istiyorum. Maddenin hedefi iki suiistimali önlemeye mâtuftur.

Birincisi, tasnif, ikincisi de tasniften sonra seçim neticelerinin seçim kuruluna gelmesi anında arada geçen zaman içinde yapılacak hileleri önlemektir. Yeni seçim sisteminde, karma liste usulünü menettik.

1957 seçimlerinde tasnifler uzun müddet devam etti, tasnifin devamı müddetince iktidar radyo vasıtasıyla yapmış olduğu propaganda dolayısıyla sayımın neticesine tesir etti. İkincisi, tasnifin neticesi alınmıştır. Torba mühürlenmiştir. Fakat seçim kuruluna henüz getirilmemiştir. İktidar mensubundan birkaç kişi yola düşerler, sandık kurulunu yolda karşılarlar. Sandık kurulu başkanı bir memurdur. İleride başına gelebilecekleri düşünür. Bir ağacın altına otururlar, bakarlardı ki, torbanın içindeki oylar iktidarın aleyhine. Hemen orada değiştirirler. Bunlar olabilir, başımızdan gelmiş geçmiş hâdiselerdir. Çok misaller verilebilir. Yüksek Seçim Kuruluna dosyalar dolusu vaka verilmiştir.

Saat 21 e kadar yasak kabul edilebilir. Buna bir saat daha ilâvesinde, ve tahdit edilmesinde mutlak zaruret vardır. Benim arzum budur, efendim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen. Buyurun Alp Kuran.

ALP KURAN — Efendim, çok kısa mâruzatta bulunacağım. Sayın Ali İhsan Gögüş arkadaşımız bu yasağın gazetelere de teşmilini teklif ettiler. Belki komisyon iştirak edecek, belki etmiyecek, bilmem. İştirak ettikleri takdirde, zannediyorum ki, basının haber alma, haber verme fonksiyonu

nu ile pek bağdaşamayacak bir durum yaratılmış olacaktır. Yayın yasağının basına teşmilini ben basın hürriyetiyle bağdaştıramıyorum. Bu bakımdan bu teklifin reddini talebediyorum.

BAŞKAN — Önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

82 nci maddede bulunan saat 23 ibaresinin saat 18,00 olarak tâdilini arz ve teklif ederim.

Oktay Eksiz

Yüksek Başkanlığa

Maddenin :

(Seçim günü sabahın saat dördünden, 18 e kadar radyo istasyonları tarafından seçim sonuçları ile ilgili her hangi bir haber yayınlanamaz.) şeklinde değiştirilmesini arz ederim.

Turan Güneş

Sayın Başkanlığa

82 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Abdurrahman Altuğ

Madde 82. — Seçim günü sabahın saat dördünden, akşamın saat 19 una kadar, Türkiye'deki bütün radyo istasyonları ve mahallî hoparlörlerle seçimle ilgili her hangi bir haber yayınlanması yasaktır.

Ancak Yüksek Seçim Kurulunun seçim sonuçları ile ilgili bildirimlerinin saat 19 dan sonra yayınlanması caizdir.

Yüksek Başkanlığa

Maddede geçen sabahın ve akşamın kelimelerine lüzum yoktur. O itibarla maddenin seçim günü saat dörtten, saat yirmi bire kadar şeklinde yazılmasını ve binnetice sabahın ve akşamın kelimelerinin maddeden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

Temsilciler Meclisi Riyasetine

Madde 82 deki ilk satırda aşağıda olduğu gibi değişiklik yapılmasını Yüksek Meclise arz ve teklif ederim. Önerenin oya vaz'olunması hususunu Riyaset Makamından dilerim.

İsmail Ulutaş

Seçim günü, sabahın saat dördünden akşamın saat 19 una kadar, Türkiye'deki bütün radyo istasyonları tarafından, seçimle ilgili her hangi bir haber yayınlanması yasaktır...

Başkanlığa

82 nci maddede yayın yasağı bitiş saatinin saat 21 olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.
İlhami Soysal

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

82 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Ali İhsan Göğüş

Yayın yasağı

Madde 82. — Seçim günü saat 21 e kadar, radyolar ve her türlü yayın organları tarafından seçim ve seçim sonuçları ile ilgili haber, tahmin ve yorum yapılması yasaktır.

Yüksek Başkanlığa

82 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki «saat 23 ten sonra» ibaresinin «saat on yediden sonra» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Necmi Akçasu

BAŞKAN — Efendim, bu okunan önergeler içinde en aykırısı, radyodan başka maddeye diğer neşir vasıtalarının da ithali hakkındaki önergedir. Önce bunu oya koyacağım.

CEMİL SAİT BARLAS — Efendim, usul hakkında şunu arz edeyim ki, Makamı Riyasetten bir ricada bulunacağım. Bu takrirleri yarına bırakırsak düşünmek için vakit kazanmış oluruz. Çünkü, maddenin formüle edilmesi bakımından bu mühimdir. (Oya, oya, sesleri)

BAŞKAN — Efendim, müsaadenizle önergeleri bitirelim. Birkaç dakikada bu iş olur.

(Ali İhsan Göğüş'ün takrirı tekrar okundu.)

NÜVİT YETKİN — Sayın Başkanım, oylama usulüne dair bir teklifim olacak, eğer izin verirseniz.

BAŞKAN — Buyurun.

NÜVİT YETKİN — Muhterem arkadaşlarım, komisyonun teklifinin karşısına gelen takrirler iki bakımdan aykırılık gösteriyor. Birisi yalnız radyolardan yapılacak yayımlara değil, diğer bütün yayın vasıtalarına da teşmil eden maddedir, Komisyonumuzun maddesine aykırı olan husus budur. Diğer bir teklif de saat bakımından teklife aykırıdır.

Binaenaleyh, eğer Muhterem Başkanlık Divanı da uygun görünse iki konuyu birbirinden ayırmak suretiyle, önce saat meselesini öne süren takrirler okunsun, yahut da yayınların her

çesidine teşmil eden takrirleri okutsun, buna göre oylama yapılsın. Usul bakımından daha uygun olacağını zannediyorum. Arzım budur, efendim.

BAŞKAN — Bu da caiz efendim. Evvelâ saat 18 e kadar yasak edilmesi hakkındaki takrirleri okutacağım. (17 de var, sesleri) 18 e kadar olması için düzelttirilmişler, efendim.

(Necmi Akçasu'nun takrirı tekrar okundu.)

NECMI AKÇASU — Takririmi izah edeyim, efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

NECMI AKÇASU — Maksadım, saat 17 den sonra Yüksek Seçim Kurulunun tebliğlerinin neşnini sağlamaktır, efendim.

BAŞKAN — Bu önergeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

(Oktay Ekşi'nin takrirı tekrar okundu.)

(Turan Güneş'in takrirı tekrar okundu.)

BAŞKAN — Her iki önerge de 18 i teklif ediyor. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Reddedilmiştir.

(Abdurrahman Altuğ'un takrirı tekrar okundu.)

(İsmail Ulutaş'ın takrirı tekrar okundu.)

BAŞKAN — İkisinin saat 19 a iştiraki var. 19 u kabul edenler... Kabul etmiyenler... Reddedilmiştir.

(İlhami Soysal'ın takrirı tekrar okundu.)

BAŞKAN — 21 i istiyor. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

(Hızır Cengiz'in takrirı tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergenin maksadı akşam ve sabah kelimelerinin kaldırılmasına mütedairdir. 23 ü de önerge sahibi 21 olarak değiştirilsin, diyor.

ALİ İHSAN GÖĞÜŞ — 21 olsun.

BAŞKAN — Efendim, sabah, akşam kelimelerinin çıkarılması hususundaki önergeyi oylarınıza sunacağım; kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

(Ali İhsan Göğüş'ün takrirı tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, okunan önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum; kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon katılıyor mu efendim?

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Filhal katılıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Efendim, komisyonun da katıldığı şekilde madde oylarınıza sunulacaktır.

Yayın yasağı

MADDE 82. — Seçim günü saat 21 e kadar radyolar ve her türlü yayın organları tarafından seçim ve seçim sonuçları ile ilgili haber, tahmin ve yorum yapılması yasaktır.

ALİ İHSAN GÖĞÜŞ — Efendim, saat 3 ten

sonra yeni güne girilmiş oluyor. Burada seçim günü deyimi daha geniş bir anlamı kapsamaktadır.

BAŞKAN — Efendim, maddeyi bu son taddilli şekliyle yüksek oylarınıza sunuyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yarın saat 10 da toplanılmak üzere Oturumun kapatıyorum, efendim.

Kapanma saati : 19,55

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki kanun tasarısının neticesi [55 nci maddesinin tasarıdan çıkarılması hakkındaki önergeye verilen oyların neticesi]

(Önerge reddedilmiştir.)

Üye sayısı : 273
Oy verenler : 154
Kabul edenler : 63
Reddedenler : 84
Çekinseler : 7
Oya katılmıyanlar : 119
Açık üyelikler : 0

[Kabul edenler]

— A —

Akçasu Necmi
Aksöley Mebrure
Aktepe Münir
Akyavaş Halil
Alişiroğlu Osman
Altınsoy Mehmet
Argun Tahsin
Arkan Ferhan
Arna Fuat
Aybar Raif

— B —

Başaran Kâmil
Başer Adnan
Batur Suphi
Bayındır Rauf
Baykal Bekir Sıtkı
Baykam Suphi
Belen Fahri
Beşerler Mehmet Raşit
Bilgin Ahmet

— C —

Cengiz Hızır
— Ç —
Çakıroğlu İsmail Selçuk
Çelikbaş Fethi
— D —
Dağlı Hazım
— E —
Ecevit Bülent
Elgün Fethi
Ergönenç Alaettin
Erkut Halil Sezai

— F —

Feyzioğlu Bedi
— G —
Geboloğlu Cevdet
Gençosman Kemal Zeki
Giritli İsmet
Göğüş Ali İhsan
Gürün Muhittin

— H —

Hocaoğlu Ahmet Sırrı
— İ —
İnan İsmail
— K —
Karaosmanoğlu F. Lütfi
Kepir Mustafa
Kızıoğlu Muharrem
İhsan
Köksal Feyyaz
Köprülü Orhan
Küley Muin

— O —

Oğuz Ahmet
Onur Hüseyin
Otan Hüseyin
— Ö —
Öktem İbrahim
Özkol Mazhar
Öztrak Orhan

— P —

Paksüt Emin
— S —
Sargınalp Nihat
Sarıca Ragıp
Serim Ethem
Sirmen Mustafa
Sungur Celâl

— T —

Tardu Reşat
Tokbey Sadettin
Toplu Abdülhadi
Türkmen Salih

— Ü —

Üstün Feridun

— V —

Vardarlı Âdil

— Y —

Yılmaz Asım
Yörük Abdülhak Kemal
Yurdabayrak Avni
Yücebilgin Yusuf Ziya

[Reddedenler]

— A —

Akadlı Lütüfi
Akan Atalay
Aksoy Muammer
Akyurt Nurettin
Altuğ Abdurrahman
Artus Âmil
Asbuzoğlu Şevket
Atılgan Ahmet
Aydın Ahmet Cevdet

— B —

Bakışık Şeref

Baltacıoğlu Zeki
Baturbaygil Remziye
Beşe Hakkı Kâmil
Bilgen Süleyman
Burak Ratıp Tahir

— C —

Coşar Ömer Samih
Coşkun Alev

— Ç —

Çini Rifat

— D —

Demiray Ahmet

Dicleli Vedat
Dinekli Mustafa
Dizdaroğlu Vahap
Doğukan Suphi

— E —

Ekitler Şüküfe
Ekşi Oktay
Erel Ali
Erençin Zihni
Ergin Sait Naci
Ergüven Nedim
Ertanık Adnan

Esen İlhan
Esengin Kenan
Eyüboğlu Cemal Reşit

— F —

Feyzioğlu Yavuz

— G —

Garger Vasfi
Göğüş Abdülkadir
Gökçen Rauf
Göker Mehmet
Göksu Rıza

Gürman Abdurrahman
Nafiz
Güven Ferit Celâl
— H —
Hazer Mehmet
Hazerdağlı Mehmet
Salim
— E —
Iştan Rıza
— İ —
İnan M. Rauf
İnönü İsmet (İ.)
İpşiroğlu Abdullah
— K —
Kalüstyan Hermine
Kapani Münei

Kınık Nuri
Kitapçı Şahap
Kumrulu Zeki
Kuran Alp
Kurutluoğlu Sahir
Kümbetlioğlu Hikmet
— L —
Laskaris Kaludi
— M —
Müezzinoğlu Ziya
— N —
Nalbantoğlu Fazıl
— O —
Omay İbrahim Saffet
Orbay Kâzım
Orhon Hamdi

— Ö —
Ödül Atif
Ögat İhsan
Özbay Mehmet
Özdenoğlu Şinasi
Özdil İlhan
Özfakih Fakih
— P —
Pamir Fikret
Pirinçioğlu Vefik
— S —
San Necip
Sadır Kemal
Savaş Selâmi
Saveri Bahri
Soysal Emin

— Ş —
Şener Ahmet
— T —
Tandal Salâhattin
Tez Hasan
Türkoğlu Kemal
— U —
Ulusoy Hüseyin
Ulutaş İsmail
— Y —
Yıldırım Cemal
Yurdakul Daniş
— Z —
Zaimoğlu Galip Kemâl
Zamangil Cahit

[Çekinseler]

Akbıykoğlu Ali Rıza
Akyüz Abdülkerim
Ersoy Bahir
Güneş Turan
Karahasan Ömer
Karaosmanoğlu Yakup
Kadri (İ.)
Tönük Vecihi

[Oya katılmayanlar]

— A —
Adalan Şevket
Akar Ahmet
Akdağ Burhan
Aksal İsmail Rüşti
Alankuş Muzaffer (B.)
Aldoğan Sadık
Alican Ekrem
Alpaslan Fehmi
Ardahan Babür
Ardıçoğlu Nurettin
Arıkan Vedat
Aşkın Fethi (B.)
Atalay Sırrı
Ataman Hüseyin
Avcıoğlu Doğan
Aysan Şevki
— B —
Baban Cihad (B.)
Barlas Cemil Sait
Başman Avni
Bayazıt Kemalî (İ.)
Baydur Mehmet (B.)
Bekata Hıfzı Oğuz

Belger Nihat Reşat
Bilge Necip
Binark Hikmet
Biran Lûtfi
Bora Arslan
Boransü Etem
Bölükbaşı Osman
— Ç —
Çağa Esat
Çağatay Nazif
Çağlar Behçet Kemal
Çolakoğlu Bahri
Çullu Mahmut Tekin
— D —
Demirlioğlu Nef'i
Dilek Erol
Doğan Avni
Duman Necati
Dursunoğlu Cevat
— E —
Egeli Yusuf Adil
Egin Şerafettin Yaşar
Elmas İmadettin
Engin Lûtfi

Ercan Abdullah
Erdem Sadi
Erdoğan Sait
Ergin Feridun
Eroğlu Hamza
— F —
Feyzioğlu Turhan
Fırat Fehim
— G —
Gökdoğan Mukbil (B.)
Göle Turgut
Güleker Kasım
Güley Ferda
Günaltay Şemsettin
Günay Rahmi
Gürler Şahap
Güven Ferruh
— H —
Hatiboğlu Şevket Raşit
— İ —
İnan Şefik
— K —
Kabadayı İhsan
Kafkâ Kadircan

Karafaknoğlu Bedri
Karal Enver Ziya
Karamustafaoğlu Yekta
Karamüftüoğlu Ahmet
Kırca Coşkun
Kırker Enver
Kocatopçu Şahap (B.)
Koper Dâniş
Koperler Tevfik Kâmil
Kök Enver
Köseoğlu Ahmet
Kumbasar Mehmet Ali
Kurdaş Kemal (B.)
— M —
Melen Ferid
Mersinli Orhan (B.)
Mumcuoğlu Hayri (B.)
— O —
O'Kan Zekâi
Okuy Abdülkadir
Onat Arif Hikmet
— Ö —
Öğünç Feridun Şakir
Önalp Halim

Öymen Altan
 Özal Rüştü (B.)
 Özmen Halil
 Öztürk Seyfi

— P —

Pamukcu Mahir
 Perk Hayrettin Şakir

— S —

Sağiroğlu Adil
 Sancar İlhami
 Sarper Selim (B.)
 Selek Hulûsi

Senil İbrahim (İ.)
 Siren Celâl Sait
 Soyer Dündar
 Soysal İlhami
 Soysal Mümtaz
 Sökmen Enver

— Ş —

Şengün Mehmet
 Şişman Mehmet

— T —

Tahtakılıç Ahmet (B.)

Talas Çakır (B.)
 Tasman Derviş Sami
 Tekiner Zeki
 Tengirsenk Yusuf Ke-
 mal

Toközlü Adil

Tosun Osman (B.)

Tunaya Tarık Zafer

Tuncel Bedrettin

Turhan Vahit

Tüzemen Ekrem (B.)

— Ü —

Üner Ragıp (B.)

— V —

Velidedeoğlu Hıfzı Vel-
 det

— Y —

Yavuz Cemal

Yavuz Fehmi

Yazır Bahri

Yetkin Nüvit

— Z —

Zeytinioğlu Nâsır